

รายงานการดำเนินงานทางโบราณคดี

ตําหนักเจ้าฟ้าสร้าง

ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

๒๕๕๒

รายงานการดำเนินงานทางโบราณคดี

ตําหนักเจ้าฟ้าสร้าง

ตำบลบ้านแบ่ง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา

กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

๒๕๕๒

คำนำ

โบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธรเมื่อครั้งอดีต สร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๖๔ เมื่อคราวพระองค์ท่านเสด็จมาพักผ่อนที่บางปะอิน นับได้ว่าเป็นตำหนักที่ประทับหลังหนึ่งที่พระองค์ท่านทรงโปรดปรานเป็นอย่างยิ่ง ลักษณะรูปทรงทางสถาปัตยกรรมของตำหนักหลังนี้ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว ทรงปั้นหยา ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมในกลุ่มตำหนักต่างที่สร้างขึ้นในช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การดำเนินงานทางโบราณคดีในบริเวณพื้นที่ตำหนักเจ้าฟ้าสร้างในครั้งนี้ เป็นการขุดค้นขุดตรวจทางโบราณคดี เพื่อหาร่องรอยหลักฐานที่เกี่ยวกับตำหนัก ไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการก่อสร้าง รูปแบบทางศิลปะ ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของอาคาร ตลอดจนจนถึงพัฒนาการในการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในบริเวณนี้เมื่อครั้งอดีต

ข้อมูลที่พบจากการดำเนินงานทางโบราณคดี สามารถนำมาพิจารณาร่วมกับร่องรอยหลักฐานทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์โบราณสถานให้มีลักษณะรูปแบบองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมตามรูปแบบเดิมอย่างครบถ้วน ทั้งยังเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนในบริเวณนี้เมื่อครั้งอดีตอีกด้วย

อนันตทมาการ
จากกรมศิลปากร

สำนักศิลปากรที่ ๓ พระนครศรีอยุธยา
มีนาคม ๒๕๕๒

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญแผนที่	ค
สารบัญแผนผัง	ง
สารบัญภาพประกอบ	จ
สารบัญภาพลายเส้น	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
บทที่ ๒ ลักษณะทางกายภาพและประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๓
๒.๑ ลักษณะภูมิประเทศ	๔
๒.๒ ลักษณะภูมิอากาศ	๕
๒.๓ ลำดับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์	๕
บทที่ ๓ สภาพทั่วไปของโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้างก่อนการดำเนินงาน	๑๔
๓.๑ ประวัติโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง	๑๖
๓.๒ พระราชประวัติสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยองค์กรม กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร	๑๖
๓.๓ ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง	๑๙
บทที่ ๔ การดำเนินงานทางโบราณคดี	๒๓
๔.๑ ขั้นตอนการดำเนินงาน	๒๒
๔.๒ ผลการดำเนินงาน	๒๓
๔.๓ สรุปผลการดำเนินงานทางโบราณคดี	๓๖
บทที่ ๕ โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงาน	๓๗
๕.๑ โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบสถาปัตยกรรม	๓๗
๕.๒ โบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ	๓๘
๕.๓ โบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ	๔๑
๕.๔ โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ	๔๒
บทที่ ๖ สรุปผลการดำเนินงาน	๔๕
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	

สารบัญแนที่

	หน้า
<u>แผนที่หมายเลข ๑</u> แสดงเขตการปกครองและอาณาเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๓
<u>แผนที่หมายเลข ๒</u> แสดงตำแหน่งชายฝั่งทะเลเดิมในสมัยทวารวดี	๔
<u>แผนที่หมายเลข ๓</u> แสดงตำแหน่งที่ตั้งตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง	๑๔

สารบัญแผนผัง

	หน้า
แผนผังหมายเลข ๑ แสดงตำแหน่งที่ตั้งหลุมขุดค้นขุดตรวจทางโบราณคดี บริเวณพระตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง	๒๒
แผนผังหมายเลข ๒ แผนผังผนังชั้นดินหลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (Soil Profile Description of TP.1)	๒๖
แผนผังหมายเลข ๓ แผนผังผนังชั้นดินหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (Soil Profile Description of TP.2)	๓๓

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพที่ ๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เมื่อครั้งทรงพระเยาว์	๑๗
ภาพที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เมื่อครั้งทรงพระเยาว์	๑๗
ภาพที่ ๓ และ ๔ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร	๑๘
ภาพที่ ๕ ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง	๑๙
ภาพที่ ๖ ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง	๑๙
ภาพที่ ๗ ตำหนักพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ภายในพระราชวังบางปะอิน	๒๐
ภาพที่ ๘ พระตำหนักม่อนจ๊อบก๊อบ ที่ประทับของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี บนดอยตุง	๒๐
ภาพที่ ๙ วัดสะพานเสี้ยว วัดที่ ๕ จังหวัดกรุงเทพมหานคร	๒๑
ภาพที่ ๑๐ วัดจะบังติกอ จังหวัดปัตตานี	๒๑
ภาพที่ ๑๑ วัดพิพิธภักดี จังหวัดปัตตานี	๒๑
ภาพที่ ๑๒ หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1) ก่อนการขุด	๒๓
ภาพที่ ๑๓ หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1) ก่อนการขุด	๒๓
ภาพที่ ๑๔ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑	๒๔
ภาพที่ ๑๕ ขณะทำการขุดหลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1)	๒๔
ภาพที่ ๑๖ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๔	๒๕
ภาพที่ ๑๗ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1)	๒๕
ภาพที่ ๑๘ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2) ก่อนการขุดค้นทางโบราณคดี	๒๘
ภาพที่ ๑๙ ขณะทำการขุดหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)	๒๘
ภาพที่ ๒๐ ขณะทำการขุดหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)	๒๘
ภาพที่ ๒๑ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๕	๓๐
ภาพที่ ๒๒ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๗	๓๐
ภาพที่ ๒๓ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๐	๓๑
ภาพที่ ๒๔ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๐	๓๑
ภาพที่ ๒๕ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)	๓๒
ภาพที่ ๒๖ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)	๓๒
ภาพที่ ๒๗ ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเต่า	๓๗

สารบัญภาพประกอบ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ ๒๘ แผ่นหินปูพื้น	๓๘
ภาพที่ ๒๙ ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาพื้นเมืองที่พบจากการดำเนินงาน	๓๘
ภาพที่ ๓๐ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน	๓๙
ภาพที่ ๓๑ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัยและศรีสัชชนาลัย	๔๐
ภาพที่ ๓๒ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย	๔๐
ภาพที่ ๓๓ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์ซิง	๔๑
ภาพที่ ๓๔ เศษภาชนะเครื่องถ้วยอันหนาม (?) จากแหล่งเตาในประเทศเวียดนาม	๔๒
ภาพที่ ๓๕ ชิ้นส่วนขวดแก้วน้ำแร่ VICHY ที่พบจากการดำเนินงาน	๔๒
ภาพที่ ๓๖ ชิ้นส่วนขวดแก้วน้ำแร่ VICHY ที่พบในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา	๔๒

สารบัญภาพลายเส้น

ภาพลายเส้นที่ ๑ รูปแบบปากภาชนะที่พบจากการดำเนินงานทางโบราณคดี	๔๓
ภาพลายเส้นที่ ๒ รูปแบบก้นภาชนะที่พบจากการดำเนินงานทางโบราณคดี	๔๔

หน้า

๔๓

๔๔

บทที่ ๑

บทนำ

การดำเนินงานขุดค้น และขุดตรวจทางโบราณคดีในบริเวณตำหนักเจ้าฟ้าสร้างนั้น เป็น การดำเนินงานที่ควบคู่กับการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารตำหนัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการ ดำเนินงานเพื่อศึกษาข้อมูลการซ้อนทับของชั้นดินและอายุสมัยการก่อสร้างตำหนัก ซึ่งจะเป็น การสืบค้นจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของอาคารแต่ละสมัยเท่าที่สามารถทำได้ ตลอดจนศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมในบริเวณนี้ก่อนที่จะมีการสร้างตำหนักขึ้น

ตำแหน่งของพื้นที่ในการปฏิบัติงานนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

๑. หลุมขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด ๓ x ๓ เมตร จำนวน ๑ หลุม ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ ตั้งรอบตำหนัก วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานขุดค้นทางโบราณคดี คือ ตรวจสอบร่องรอย หลักฐานการตั้งถิ่นฐานหรือพัฒนาการในการใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึง ปัจจุบัน

๒. หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี ขนาด ๒ x ๖ เมตร จำนวน ๑ หลุม ตั้งอยู่ในบริเวณ พื้นดินใต้พื้นตำหนัก ติดกับฐานบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันตก วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ขุดตรวจทางโบราณคดี คือ เพื่อศึกษาร่องรอยพัฒนาการในการซ่อมสร้าง รวมถึงเทคนิควิธีใน การก่อสร้างฐานรากของตำหนัก

ผลการดำเนินงานทางโบราณคดีในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงพัฒนาการความเป็นมาของ พื้นที่ก่อนการก่อสร้างอาคาร อันเป็นการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและผู้คนในบริเวณ ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอินเมื่อครั้งอดีตได้ทางหนึ่ง รวมถึงสามารถนำข้อมูลที่ได้มา ตรวจสอบร่องรอยการก่อสร้างและพัฒนาการในการซ่อมแซมตำหนักที่ปรากฏอยู่บนตัวอาคาร ควบคู่กันไป ซึ่งจะทำให้สามารถทราบรูปแบบเทคนิครวมถึงวิชาช่างในสมัยที่มีการก่อสร้าง อาคารได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

งบประมาณในการดำเนินงาน

เป็นเงิน ๙๒๖,๐๐๐ บาท (เก้าแสนสองหมื่นหกพันบาทถ้วน)

ระยะเวลาดำเนินงาน

๑๒๐ วัน (๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ – ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๒) โดยแบ่งการทำงานออกเป็น ๓ งวดดังนี้

งวดงานที่ ๑ เป็นจำนวนเงิน ๒๗๗,๘๐๐ บาท

- งานขุดตรวจฐานรากและขุดค้นทางโบราณคดีแล้วเสร็จ
- งานติดตั้งนั่งร้าน
- งานถอดรื้อฝ้าเพดานภายใน โครงสร้างหลังคา ฝ้าผนังไม้
- งานลอกสีเดิมฝ้าเพดานและฝ้าไซรา

- งานทาน้ำยารักษาเนื้อไม้โครงหลังคา

งวดงานที่ ๒ เป็นจำนวนเงิน ๒๗๗,๘๐๐ บาท

- งานทาสีฝ้าเพดาน ฝ้าไซรา ฝ้าชายคาแล้วเสร็จ
- งานถอดรื้อ คาน ตง พื้นไม้ของเดิมที่ชำรุดออก
- งานตรวจซ่อมคาน ตง พื้นไม้ เสา ลายฉลุ ไม้ลูกกรง
- รายงานการขุดตรวจฐานราก การขุดคั่นทางโบราณคดีแล้วเสร็จ
- รายงานการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถานร้อยละ ๔๐

งวดสุดท้าย เป็นจำนวนเงิน ๓๗๐,๔๐๐ บาท

- เมื่อปฏิบัติงานแล้วเสร็จตามสัญญา และทำความสะอาดสถานที่ก่อสร้างให้เรียบร้อย

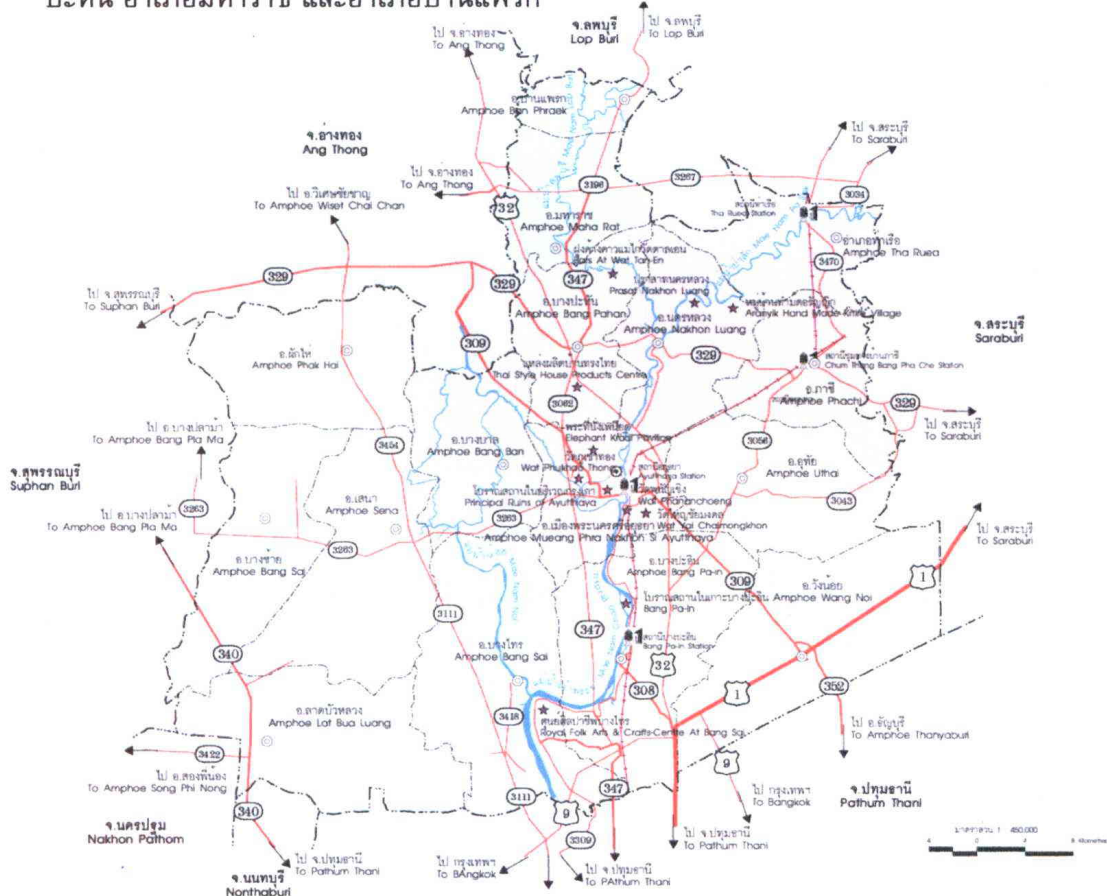
บทที่ ๒

ลักษณะทางกายภาพและประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่บนที่ราบภาคกลางตอนล่างของประเทศไทย มีเนื้อที่ ๒,๕๕๖.๖๔ ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๗๓๐,๗๔๐ คน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธร้อยละ ๘๘ ชาวไทยมุสลิมร้อยละ ๑๐ คริสตศาสนิกชนร้อยละ ๑ และศาสนาอื่นอีกร้อยละ ๑ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่างๆดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับจังหวัดอ่างทอง จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดกับจังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดกับจังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันตก	ติดกับจังหวัดสุพรรณบุรี

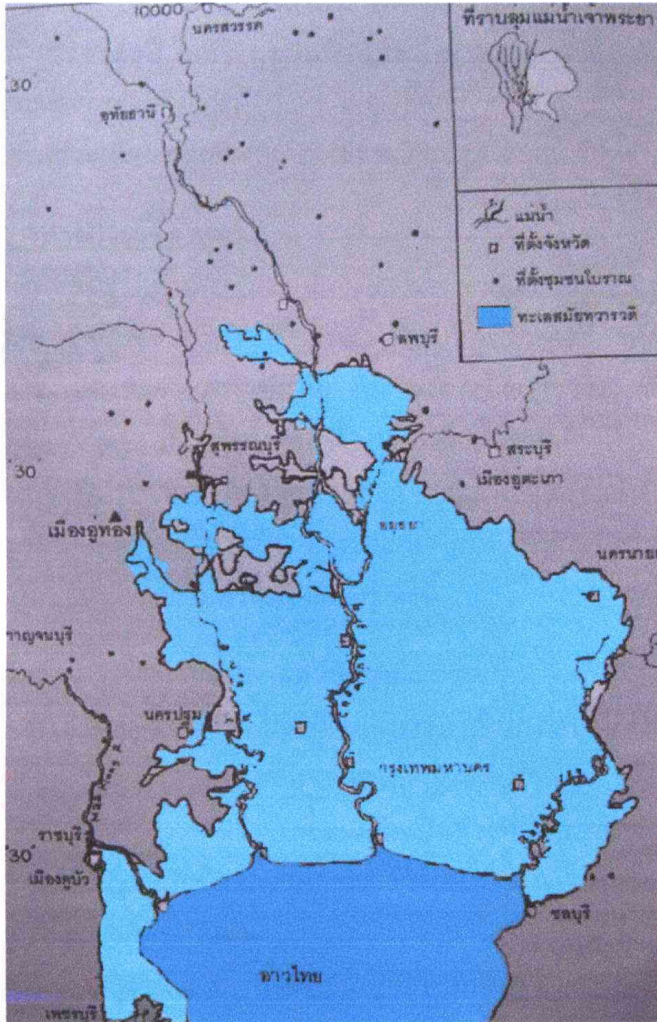
มีเขตการปกครองแบ่งออกเป็น ๑๖ อำเภอได้แก่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา อำเภอท่าเรือ อำเภอนครหลวง อำเภอภาชี อำเภอกุฑย อำเภอวังน้อย อำเภอบางปะอิน อำเภอบางไทร อำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางซ้าย อำเภอสนา อำเภอบางบาล อำเภอผักไห่ อำเภอบางปะหัน อำเภอมหาราช และอำเภอบ้านแพรก

แผนที่หมายเลข ๑ แสดงเขตการปกครองและอาณาเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๑ ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทั้งหมดเป็นที่ราบลุ่มและทุ่งนา ไม่มีภูเขา สูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ ๓.๕ - ๕ เมตร เมื่อประมาณ ๑๐,๐๐๐ - ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว พบหลักฐานที่แสดงว่าเคยเป็นพื้นที่ที่เป็นทะเลมาก่อน จนเกิดการทับของถมตะกอนจากทะเลและแม่น้ำจนตื้นเขิน กลายเป็นแผ่นดินหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอันอุดมสมบูรณ์ขึ้นในภายหลัง

แผนที่หมายเลข ๒ แสดงตำแหน่งชายฝั่งทะเลเดิมในสมัยทวารวดี

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีแม่น้ำไหลผ่าน ๔ สายได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำน้อย นอกจากนี้ยังมีลำคลองตามธรรมชาติและคลองขุดอีกมากมายเช่น คลองบางบาล คลองบางหลวง คลองเจ้าเจ็ด คลองอูทัย คลองบางแก้ว คลองบางพระครู คลองลากฉ้อน ฯลฯ

นอกจากปรากฏคลองขุดและคลองธรรมชาติต่างๆมากมายแล้ว ยังมีเขื่อนพระรามหก ซึ่งเป็นเขื่อนทดน้ำแห่งแรกของประเทศไทย สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ กั้นลำน้ำป่าสักที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ

๒.๒ ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตเงาฝนหรือเขตกำบังลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้สภาพอากาศโดยรวมค่อนข้างร้อนและแห้งแล้ง อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๔ - ๓๑ องศาเซลเซียส

ฤดูร้อนอยู่ในช่วงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

ฤดูฝนอยู่ในช่วงประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งจังหวัด ๑,๓๔๒.๗ มิลลิเมตรต่อปี ในช่วงฤดูฝนน้ำที่หลากมาตามแม่น้ำลำคลองจะท่วมทันตามทีลุ่มต่างๆกลายเป็นทะเลสาบขนาดย่อม

ฤดูหนาวอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม อากาศไม่หนาวมากนัก

๒.๓ ลำดับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์

จากสภาพที่ตั้งที่อยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาดอนล่างอันเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งชุมชนที่มีคนอยู่อาศัยมาหลายยุคหลายสมัย ทั้งยังเคยเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยามาอย่างยาวนานถึง ๔๑๗ ปี (ระหว่าง พ.ศ. ๑๘๘๓ - ๒๓๑๐) แม้ครั้งกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าครั้งที่ ๒ ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ดินแดนในบริเวณนี้ก็ยังมีประชาชนอาศัยอยู่เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ดังแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่เป็น ๔ ระยะ คือ สมัยก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา สมัยกรุงศรีอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

๒.๓.๑ สมัยก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยา

พื้นที่ในบริเวณอยุธยาเดิมเป็นที่ที่มีผู้คนเคยอยู่อาศัยมาก่อน แต่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานช่วงอายุสมัยของการอยู่อาศัยที่ชัดเจนมากนัก โดยหลักฐานที่ปรากฏการตั้งถิ่นฐานของผู้คนในบริเวณนี้ที่ชัดเจนเกิดขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ อันเป็นช่วงที่เกิดอาณาจักรใหม่ เช่น สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง และก็เกิดรัฐที่พัฒนาจากอาณาจักรเดิม เช่น อโยธยา^๑ สุพรรณภูมิ (สุพรรณบุรี) และนครศรีธรรมราช เป็นต้น

ดินแดนในบริเวณกรุงศรีอยุธยานี้ได้ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ มาตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ตามพงศาวดารเหนือซึ่งได้กล่าวไว้ว่าในปี พ.ศ. ๑๕๘๗ พระเจ้าสายน้างได้พระราชทานพระเพลิงศพพระนางสร้อยดอกหมาก พระมเหสีซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้ากรุงจีน ที่บางกะจะ^๒ และทรงสถาปนาบริเวณนั้นเป็นพระอารามให้ชื่อว่า “วัดพระเจ้านางเชิง”^๓

^๑ แคว้นนี้นายศรีศกดิ์ วัลลิโกดม เรียกแคว้นละโว้ แต่นักวิชาการบางท่านเรียกแคว้นอโยธยาและแคว้นละโว้ - อโยธยา

^๒ อยู่บริเวณทางตอนใต้ของเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา บริเวณวัดพนัญเชิงในปัจจุบัน

^๓ ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๑ (กรุงสกา, ๒๕๐๖) หน้า ๕๓ - ๕๔.

นักวิชาการกลุ่มนี้ได้เสนออีกว่า “ในพุทธศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ เมืองอโยธยาคงเป็นเมืองขึ้นของแคว้นละโว้ จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ ๑๘ จึงมีการย้ายเมืองสำคัญมาอยู่แถวปากน้ำแม่เปี้ย ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา”^๑ และก็คงมีบทบาทแทนที่เมืองละโว้ (ลพบุรี) อย่างไรก็ตามเมืองละโว้ (ลพบุรี) ก็ยังคงครองความเป็นศูนย์กลางทางอารยธรรมอยู่จนกระทั่งต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ดังจะเห็นได้จากการที่มีเจ้านายไทย ๓ พระองค์ คือ พ่อขุนรามคำแหง พระยาเม็งราย และพระยาจำเมือง ขณะยังทรงพระเยาว์อยู่ได้เสด็จมาศึกษาเล่าเรียน ที่เขาสมอคอน^๒ ในเมืองละโว้ (ลพบุรี)

การย้ายเมืองหลวงจากเมืองละโว้มาอยู่ที่เมืองอโยธยา^๓ คงเป็นด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญเพราะในขณะนั้นการค้าต่างประเทศโดยเฉพาะกับจีนกำลังมีบทบาทสำคัญ นโยบายของจีนในขณะนั้นส่งเสริมให้คนจีนออกมาค้าขาย ดังนั้นตำแหน่งที่ตั้งของเมืองอโยธยาซึ่งอยู่ใกล้ทางออกทะเล และเป็นชุมทางของแม่น้ำใหญ่ ๓ สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสัก จึงสามารถควบคุมเส้นทางคมนาคมในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งหมดได้ จากเหตุผลดังกล่าวเมืองอโยธยาจึงมีที่ตั้งเหมาะกว่าเมืองละโว้ (ลพบุรี)^๔

สำหรับตำแหน่งที่ตั้งของเมืองอโยธานั้น พระยาโบราณราชธานินทร์ (พร เดชะคุปต์) ข้าหลวงมหาดไทยและเทศาภิบาลมณฑลอยุธยา ได้กล่าวไว้ในรายงานผลการขุดแต่งพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยาว่า มีเมืองเก่าอยู่ทางปากตะวันออกของเกาะเมืองแถววัดสมณโกษา วัดกุฎีดาว และวัดศรีอโยธยา^๕

ต่อมาสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า เมืองอโยธยาเป็นเมืองที่ขุดขึ้นเมื่อครั้งปกครองที่เมืองลพบุรีในบริเวณที่แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำเจ้าพระยามาบรรจบกัน เมืองนี้ในระยะแรกพื้นที่ยังลุ่มไม่เหมาะในการทำไร่นา จึงเป็นเพียงเมืองหน้าด่านของเมืองลพบุรี ต่อมาเมื่อพื้นที่ค่อยดอนขึ้นจึงมีคนมาตั้งถิ่นฐานทำไร่นากลายเป็นชุมชนใหญ่แห่งหนึ่ง^๖

รายละเอียดเกี่ยวกับที่ตั้งเมืองอโยธยาได้รับการขยายเพิ่มเติมขึ้นโดยนายศรีศักร วัลลิโภดม ความว่า

“เมืองอโยธยาคืออยู่ทางตะวันออกของเมืองอยุธยา ตัวเมืองมีลำน้ำตามธรรมชาติล้อมเป็นคูเมือง ๓ ด้าน คือ ด้านเหนือ ตะวันออก และด้านใต้ ลำน้ำนี้คือ ลำน้ำป่าสักเดิม แต่เรียกชื่อแตกต่างกันออกไป ตอนที่ไหลผ่านด้านเหนือและตะวันออก เรียกแม่น้ำหันตราและคลองโพธิ์ ส่วนตอนที่หักมุมมาเป็นคูเมืองด้านใต้เรียก

^๑ ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ ๒๐ (อดีตสำเนา), หน้า ๒๑

^๒ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, “ชุมชนอโยธยา – อยุธยา – ปัญหาเรื่องวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม” เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์อยุธยา, วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา, หน้า ๙

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐.

^๔ ศรีศักร วัลลิโภดม และคณะ, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อนพุทธศตวรรษที่ ๒๐ (อดีตสำเนา), หน้า ๒๑.

^๕ พระยาโบราณราชธานินทร์, “เรื่องกรุงเก่า” ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๓ (คุรุสภา, ๒๕๑๒), หน้า ๒๖

^๖ สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, แสดงบรรยายพงศาวดารสยาม (กรุงเทพฯ : ๒๕๖๗) หน้า ๕๒ - ๕๓

ลำน้ำแม่เบี้ย มาออกปากน้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำแม่เบี้ยตอนใต้วัดพนัญเชิงลงมา ส่วนคูเมืองด้านตะวันตกนั้น ขุดขึ้นคือ ลำคูชื่อหน้า”^๑

แคว้นอโยธยานี้เจริญรุ่งเรืองมากในปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ดังปรากฏหลักฐานใน พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ ที่กล่าวถึงการสร้างพระพุทธรูปไตรรัตน์นายก (หลวงพ่อด) ในปีพ.ศ. ๑๘๖๗ ก่อนการสถาปนารุงศรีอยุธยาถึง ๒๖ ปี^๒ พระพุทธรูปองค์นี้มีขนาดใหญ่โตและสวยงามมาก ย่อมเป็นประจักษ์พยานให้เห็นว่าบริเวณนี้ ต้องเป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจจึงสามารถสร้างได้

เมื่อพิจารณาพื้นที่ระหว่างตำบลเวียงเหล็ก ซึ่งต่อมาสถาปนาเป็นวัดพุทไธศวรรย์กับ วัดพนัญเชิง จะเห็นได้ว่าพื้นที่บริเวณนี้จะเป็นที่ตั้งของชุมชนที่มีวัดขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลาง หรือเป็นชุมชนที่มีวัดขนาดอยู่ จากภาพถ่ายทางอากาศที่เห็นร่องรอยของคูน้ำต่อเนื่องเป็นกรอบรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า จึงเชื่อได้ว่า บริเวณนี้น่าจะเป็นที่ตั้งชุมชนดั้งเดิมก่อนการสถาปนารุงศรีอยุธยาในชื่อที่รู้จักกันว่า “เมืองปทาคูจาม” จากนั้นจึงขยายเมืองขึ้นไปทางเหนือสู่เกาะเมืองในที่สุด^๓

เมืองอโยธยาซึ่งเป็นชุมชนระดับเมืองมาก่อนกรุงศรีอยุธยาเชื่อว่า เป็นเมืองที่มีความเจริญทางการเมืองการปกครองและมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่ง โดยเป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์กับเมืองละโว้ หรือเมืองลพบุรีในฐานะเมืองลูกหลวงในระยะแรก และในสมัยต่อมาได้มีความสัมพันธ์กับเมืองสุพรรณภูมิหรือเมืองสุพรรณบุรีอย่างใกล้ชิด ตามที่มีเรื่องในตำนานว่าขุนหลวงพระงั่วแห่งเมืองสุพรรณบุรีทรงเป็นพี่มเหสีสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ และได้เสด็จมาครองกรุงศรีอยุธยาต่อมา^๔

หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนแห่งนี้เป็นบ้านเมืองที่มีระเบียบการเมือง การปกครอง เป็นพื้นฐานอย่างดียิ่งก่อนแล้วก็คือ กฎหมายที่ใช้ในการปกครองบ้านเมืองที่สอบค้นทราบปี ศักราชออกกฏมี ๓ ฉบับคือ พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ (พ.ศ. ๑๒๖๓ – ๑๘๘๔) พระอัยการลักษณะทาส (พ.ศ. ๑๒๖๙ – ๑๘๘๘) และพระอัยการลักษณะกัณฑ์ (พ.ศ. ๑๘๙๒) ซึ่งปีที่ออกกฏล้วนแสดงให้เห็นถึงช่วงระยะเวลาก่อนการสถาปนารุงศรีอยุธยาทั้งสิ้น

๒.๓.๒. สมัยกรุงศรีอยุธยา

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ทรงสถาปนารุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีในวันศุกร์ เดือน ๕ ขึ้น ๖ ค่ำ พ.ศ. ๑๘๙๓^๕ พระราชทานนามเมืองใหม่นี้ว่า “กรุงเทพมหานครบวร ทวารวดีศรีอยุธยามหาดิลกภพนพรัตน์ราชธานีบุรีรมย์” การที่พระองค์สามารถรวบรวมกำลังไพร่พลตั้งเมืองใหม่โดยปราศจากการสู้รบใดๆ อีก ทั้งยังสามารถยกกองทัพไปตีนครธม เป็น

^๑ ศรีศักร วัลลิโภดม, “กรุงอโยธยาในประวัติศาสตร์” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๙, ๒๕๑๐, หน้า ๗๗

^๒ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ (คุรุสภา, ๒๕๑๕), หน้า ๕๔๓

^๓ ศรีศักร วัลลิโภดม, “กรุงอโยธยาในประวัติศาสตร์” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๔, ฉบับที่ ๙, ๒๕๑๐, หน้า ๗๗

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๗.

^๕ ศิลปากร, กรม, พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพน, ๒๕๑๕, หน้า ๑๑๑.

การทำทลายอำนาจของเขมร นอกจากนี้ยังโปรดให้ขุนหลวงพงั่ว ฝึมหะเสียดกองทัพไปตีอาณาจักรสุโขทัยได้ด้วย ดังนั้นปัญหาที่น่าสนใจก็คือ พระองค์เป็นใครมาจากไหน เพราะเหตุใด จึงได้สร้างอาณาจักรใหม่ได้ โดยที่ผู้นำท้องถิ่นเดิมยอมรับให้พระองค์เป็นผู้นำต่อไป

ในพุทธศตวรรษที่ ๑๙ บริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันประกอบด้วยอาณาจักรต่างๆ กระจายตัวอยู่ทั่วเช่น อาณาจักรล้านนาในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนบน อาณาจักรสุโขทัยในบริเวณพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง อาณาจักรนครศรีธรรมราชในบริเวณพื้นที่ภาคใต้ ส่วนตอนกลางของประเทศนั้นมีอาณาจักรที่สำคัญ ๒ อาณาจักรคือ อาณาจักรสุพรรณภูมิซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา และอาณาจักรอโยธยาซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา

อาณาจักรสุพรรณภูมิ มีบ้านเรือนกระจายอยู่ตามลุ่มแม่น้ำท่าจีน แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำท่าจีน มีเมืองสำคัญ คือ เมืองสุพรรณบุรี เมืองแพรกศรีราชา (ในจังหวัดชัยนาท) เมืองราชบุรี เพชรบุรี สิงห์บุรี ตามหลักฐานจากศิลาจารึกหลักที่ ๑ กลุ่มเมืองในอาณาจักรสุพรรณภูมินี้เคยอยู่ใต้อำนาจของพ่อขุนรามคำแหง แต่เนื่องจากกลุ่มนี้มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น และคงมีอำนาจทางทะเลด้วยจึงอยู่ใต้อิทธิพลของอาณาจักรสุโขทัยไม่นาน อาณาจักรสุพรรณภูมิคงพยายามสลัดอำนาจของสุโขทัย และสร้างความเป็นใหญ่ให้กับตนโดยการเป็นพันธมิตรกับอาณาจักรอโยธยา

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ผู้สถาปนากรุงศรีอยุธยา นั้น พระองค์จะต้องมีความสัมพันธ์กับศูนย์อำนาจที่สำคัญในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา คือ อาณาจักรสุพรรณภูมิ และอาณาจักรละโว้ (อโยธยา) เป็นแน่ เพราะจะเห็นได้จากการที่ เมื่อพระองค์ได้สถาปนากรุงศรีอยุธยาแล้ว พระองค์ได้โปรดให้พระราเมศวร พระราชโอรสไปปกครองเมืองละโว้ (ลพบุรี) และให้ขุนหลวงพงั่ว ฝึมหะเสียดไป ปกครองเมืองสุพรรณบุรี ถ้าพระองค์มิได้มีความเกี่ยวข้องกับอาณาจักรทั้งสองแล้ว ผู้นำเดิมคงไม่ยินยอมแน่ๆ ดังนั้นพระองค์คงจะเป็นราชโอรสของอาณาจักรละโว้ (อโยธยา) ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งอาณาจักรสุพรรณภูมิได้เสด็จมาครองเมืองเพชรในฐานะเมืองลูกหลวงก่อนมาสร้างกรุงศรีอยุธยา^๑ เมื่อพระราชบิดาสวรรคตแล้วพระองค์ได้เสวยราชสมบัติในแคว้นละโว้ หลังจากนั้นได้เสด็จมาประทับ อยู่แถบในเมืองอโยธยาระยะหนึ่ง^๒ แล้วก็สถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางแห่งใหม่ของราชอาณาจักร^๓

สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงทำให้กรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางอันศักดิ์สิทธิ์ของราชอาณาจักรใหม่ พระองค์ทรงรับเอาความเชื่อเรื่องพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเทวราชาจากเขมร โดยสถาปนาพระนามของกษัตริย์ตามแบบศาสนาพราหมณ์ ทรงประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตามแบบเขมร อย่างไรก็ดีตามภายหลังสิ้นรัชกาลของพระองค์แล้วก็เกิดการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างราชวงศ์สุพรรณภูมิและราชวงศ์อู่ทอง แต่การแย่งชิงเป็นการเข้ามา

^๑ จาก เอกสารภูมิสังคมเสวนาสาธณะ "พระเจ้าอู่ทองมาจากไหน เป็นไทย ลาว หรือเจ๊กจีน ?"

^๒ เรื่องเดียวกัน.

^๓ นิธิ เอียวศรีวงศ์, อยุธยาตอนต้น รากฐานและความเป็นปึกแผ่น (เอกสารอัดสำเนา), หน้า ๘

อำนาจในกรุงศรีอยุธยามิใช่เพื่อแยกตัวออกไปจากอาณาจักร กรุงศรีอยุธยาจึงยังคงเป็นราชธานีของไทยจนยาวนานถึง ๔๑๗ ปี ซึ่งเป็นเมืองหลวงที่มีอายุนานที่สุดในปัจจุบัน

หลังการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้วก็ได้ปรากฏมีกษัตริย์สืบต่อกันมา ๓๔ พระองค์ จาก ๕ ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง และ ราชวงศ์บ้านพลูหลวง

พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาต่างได้ประกอบพระราชกรณียกิจ ทั้งทางด้านการป้องกันประเทศให้พ้นภัยจากอริราชศัตรู การปกครองบ้านเมือง การรักษาไว้ซึ่งความยุติธรรมและความสงบสุขในสังคม การทำนุบำรุงศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปกรรมต่างๆ จนกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย เป็นมรดกตกทอดมายังอนุชนในรุ่นปัจจุบัน อาทิ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ทรงพระปรีชาสามารถมองการณ์ไกลในการเลือกทำเลที่ตั้งเมืองหลวง และสามารถสร้างความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ให้มั่นคง สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงเป็นกษัตริย์นักปกครองที่วางรากฐานรูปแบบการปกครองอาณาจักรให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง ใช้ติดต่อกันมาถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเป็นกษัตริย์นักรบที่หาผู้ใดเทียบได้ยาก ทรงกล้าหาญในการประกาศอิสรภาพและยังนำกองทัพไปรบถึงดินแดนพม่าเป็นต้น

พระนามพระมหากษัตริย์สมัยอยุธยา

ลำดับที่	พระนาม	ปีที่ครองราชย์
๑	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง)	พ.ศ. ๑๘๙๓ - ๑๙๑๒
๒	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (ครั้งที่ ๑)	พ.ศ. ๑๙๑๒ - ๑๙๑๓
๓	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ (ขุนหลวงพระงั่ว)	พ.ศ. ๑๙๑๓ - ๑๙๓๑
๔	สมเด็จพระเจ้าทองลั่น	พ.ศ. ๑๙๓๑
๕	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (ครั้งที่ ๒)	พ.ศ. ๑๙๓๑ - ๑๙๓๘
๖	สมเด็จพระบรมราชาธิราช	พ.ศ. ๑๙๓๘ - ๑๙๕๒
๗	สมเด็จพระนครินทราชาธิราช	พ.ศ. ๑๙๕๒ - ๑๙๖๗
๘	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา)	พ.ศ. ๑๙๖๗ - ๑๙๙๑
๙	สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ	พ.ศ. ๑๙๙๑ - ๒๐๓๑
๑๐	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓	พ.ศ. ๒๐๓๑ - ๒๐๓๔
๑๑	สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒	พ.ศ. ๒๐๓๔ - ๒๐๗๒
๑๒	สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔	พ.ศ. ๒๐๗๒ - ๒๐๗๖
๑๓	สมเด็จพระรพีราชาธิราช	พ.ศ. ๒๐๗๖ - ๒๐๗๗
๑๔	สมเด็จพระชัยราชาธิราช	พ.ศ. ๒๐๗๗ - ๒๐๘๔
๑๕	สมเด็จพระยอดฟ้า	พ.ศ. ๒๐๘๔ - ๒๐๙๑
๑๖	ขุนวรวงษาธิราช	พ.ศ. ๒๐๙๑
๑๗	สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ	พ.ศ. ๒๐๙๑ - ๒๑๑๑
๑๘	สมเด็จพระมหินทราธิราช (เสียดกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒)	พ.ศ. ๒๑๑๑ - ๒๑๑๒

ลำดับที่	พระนาม	ปีที่ครองราชย์
๑๙	สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช	พ.ศ. ๒๑๑๒ – ๒๑๓๓
๒๐	สมเด็จพระนเรศวรมหาราช	พ.ศ. ๒๑๓๓ – ๒๑๔๘
๒๑	สมเด็จพระเอกาทศรถ	พ.ศ. ๒๑๔๘ – ๒๑๕๓
๒๒	สมเด็จพระศรีเสาวภาค	พ.ศ. ๒๑๕๓
๒๓	สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม	พ.ศ. ๒๑๕๓ – ๒๑๗๑
๒๔	สมเด็จพระเชษฐาธิราช	พ.ศ. ๒๑๗๑
๒๕	สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์	พ.ศ. ๒๑๗๒
๒๖	สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง	พ.ศ. ๒๑๗๒ – ๒๑๙๙
๒๗	สมเด็จพระเจ้าฟ้าชัย	พ.ศ. ๒๑๙๙
๒๘	สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา	พ.ศ. ๒๑๙๙
๒๙	สมเด็จพระนารายณ์มหาราช	พ.ศ. ๒๑๙๙ – ๒๒๓๑
๓๐	สมเด็จพระเพทราชา	พ.ศ. ๒๒๓๑ – ๒๒๔๕
๓๑	สมเด็จพระเจ้าเสือ	พ.ศ. ๒๒๔๕ – ๒๒๕๑
๓๒	สมเด็จพระเจ้าท้ายสระ	พ.ศ. ๒๒๕๑ – ๒๒๗๕
๓๓	สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ	พ.ศ. ๒๒๗๕ – ๒๓๐๑
๓๔	สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร	พ.ศ. ๒๓๐๑
๓๕	สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ	พ.ศ. ๒๓๐๑ – ๒๓๑๐

(เสียกรุงศรีอยุธยา ครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐)

ถึงแม้ว่าที่ตั้งของกรุงศรีอยุธยาจะดีเพียงใดก็ตาม ตลอดระยะเวลาสี่ร้อยกว่าปีกรุงศรีอยุธยาต้องเผชิญกับการทำสงครามหลายครั้ง สงครามที่ประชิดกรุงครั้งสำคัญที่สุดในปี พ.ศ. ๒๑๑๒ ในรัชกาลสมเด็จพระมหินทราธิราชเป็นผลให้กรุงศรีอยุธยาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่านานถึง ๑๕ ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๑๒๗ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชจึงสามารถประกาศอิสรภาพได้และมีกษัตริย์สืบต่อกันมาอีก ๑๘๓ ปี จนถึงรัชกาลสมเด็จพระเอกทัศที่กรุงศรีอยุธยาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ ซึ่งเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่กรุงศรีอยุธยาไม่สามารถอ้างความเป็นเอกราชอีกต่อไป

๒.๓.๓. สมัยกรุงธนบุรี

เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ แล้ว สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ประกาศอิสรภาพและขับไล่พม่าออกไปจากแผ่นดินไทย ทรงย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่กรุงธนบุรี แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กวาดต้อนชาวอยุธยาไปเป็นกำลังสำคัญที่กรุงธนบุรี^{*} กรุงศรีอยุธยาที่เคยรุ่งเรืองบัดนี้จึงถูกปล่อยให้รกร้างไป

แต่อย่างไรก็ตามในระยะต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ก็โปรดเกล้าฯ ให้มีการประมวลค้นหาทรัพย์สินสมบัติที่ชาวอยุธยาฝังไว้ก่อนกรุงแตก เป็นผลให้ชาวอยุธยาได้หนีออกจาก

^{*} สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่ม ๒ (กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๑๖) หน้า ๓๒๕

ปามาตั้งบ้านเรือนรอบๆ เกาะเมืองในขณะเดียวกันก็ทำให้โบราณสถานถูกรื้อทำลายไปด้วยเช่นกัน

๒.๓.๔. สมัยรัตนโกสินทร์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. ๒๓๒๕ แล้ว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รื้ออิฐจากกำแพงเมือง เสิงเทินป้อมปราการต่างๆ ที่กรุงเก่าไปสร้างพระราชวังใหม่เพราะขณะนั้นทรงรีบเร่งในการสร้างเมืองใหม่ จึงไม่สามารถเผาอิฐได้ทันใช้งาน ประกอบกับเพื่อเป็นการทำลายป้อมปราการเมืองเก่าไม่ให้เป็นประโยชน์แก่ข้าศึกที่ยกมาตีกรุงเทพฯ การรื้ออิฐในครั้งนั้นจึงเป็นการทำลายซากกำแพงเมือง ป้อมปราการต่างๆ ประกอบกับการที่ประชาชนอพยพไปสู่เมืองหลวงใหม่ จึงทำให้กรุงศรีอยุธยาถูกทอดทิ้งแต่อย่างไรก็ตามคนไทยในยุคนั้น ยังมีความรู้สึกเสียดายความรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา ดังจะเห็นได้จากบทพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระอนุชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ที่กล่าวไว้ว่า

“...อันถนนหนทางมรรคา คิดมาก็เสียดายทุกสิ่งอัน ร้านเรียบเป่นรเบียบด้วยรูกษา ชายของนานาทุกสิ่งสรรพ ทั้งพิธีปีเดือนคืนวัน สารพันจะมีอยู่อตรา รุกใดก็ได้เล่นกระเชมสุข แสนสนุกทั่วเมืองทรรษา ตั้งแต่บัดนี้แลหนา ออกา ออยุธยา จะสาบสูญไป จะหาไหนได้เหมือนกรุงแล้ว ดังดวงแก้วอันสิ้นแสงใส นับวันแต่จะยับยับไป ที่ไหนจะคืนคงมา...”^๑

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาพระนครศรีอยุธยาก็เป็นเพียงเมืองจัตวาเมืองหนึ่งขึ้นกับกรุงเทพฯ และในเวลาต่อมาเรียกกันว่า “เมืองกรุงเก่า”

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้รื้อศิลาแลงตามวัดร้างไปสร้างพระอารามใหม่ที่กรุงเทพฯ พระนครศรีอยุธยาจึงถูกทำลายอีกครั้ง สภาพเกาะเมืองที่เคยเต็มไปด้วยปราสาทราชวัง วัดวาอาราม บ้านเรือนประชาชน จึงถูกทอดทิ้งให้เป็นป่ารก้างดังที่บาทหลวงปาลเลกัวซ์ ได้บันทึกการเดินทางผ่านอยุธยาในสมัยรัชกาลที่ ๓ โดยสรุปว่า

“เมื่อไปถึงอยุธยาจะเห็นเจดีย์สีคราม้ำคร่ำไปตามกาลเวลาชุกยอดแหลม ต้นไม้อายุด้วยร้อยๆ ปี แผ่กิ่งก้านสาขาปกคลุมโบราณสถาน เมื่อใกล้อยุธยาแม่น้ำแบ่งเป็นสายๆ เป็นคลองหลายคลอง ตวันครจึงเป็นเกาะคล้ายอุงเงินจีน โบราณสถานที่น่าอัศจรรย์ก็คือ พระบรมมหาราชวังและวัดหลวง โบราณสถานต่างๆ ถูกต้นไม้ปกคลุมหมดจนกลายเป็นที่อยู่ของนกเค้าแมว แร้ง เป็นที่ฝังมหาสมบัติเมื่อคราวอยุธยาแตก มีการขุดค้นอยู่เนืองๆ”^๒

^๑ กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท, นิราศกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จไปตีเมืองพม่า พ.ศ. ๒๓๓๖ (โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๖), หน้า ๒๐

^๒ มงเซญัวร์ ปาลเลกัวซ์, เล่าเรื่องกรุงสยาม, สันต์ ท.โกมลบุตร แปล (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๒๐), หน้า ๗๙.

ตัวเมืองกรุงเก่าในขณะนั้นตั้งอยู่โดยรอบเกาะเมือง มีพลเมืองทั้งคนไทย จีน ลาว มลายู ประมาณ ๔๐,๐๐๐ คน^๑ พลเมืองเหล่านี้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำรอบเกาะเมืองเพื่อความสะดวกในการดำรงชีวิต

วัดยังคงเป็นศูนย์กลางชุมชนร่วมกันทางสังคม ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญทั้งยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอีกด้วย วัดที่สำคัญในระยะแรก เช่น วัดพนัญเชิง วัดสุรรณดาราราม^๒ วัดกษัตริราช วัดเชิงท่า วัดแม่นางปลื้ม และวัดรอบนอกเกาะเมืองที่ไม่ถูกพม่าทำลาย^๓

ถึงแม้ว่ากรุงศรีอยุธยาจะเป็นกรุงเก่าไปแล้ว แต่ชาวเมืองหลวงตลอดจนพระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์ในพระบรมราชวงศ์จักรีก็ยังรำลึกถึงกรุงเก่าอยู่เสมอ ในทุกๆ ปี พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์จะเสด็จมาทอดกฐิน นอกจากนี้จากจดหมายเหตุปรากฏว่าในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เกณฑ์ไพร่ไปขุดดินเหนียวที่บางขวดเพื่อนำไปปั้นรูปเทวดา พระอินทร์ ครุฑ ในงานบำเพ็ญพระราชกุศล งานพระศพ เป็นต้น

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรุงเก่าได้รับความสนใจในการบูรณะโดยโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะพระราชวังใหม่พระราชทานนามว่า “วังจันทร์เกษม” เพื่อเป็นที่ประทับเวลาแปรพระราชฐานเสด็จประพาสกรุงเก่า^๔

กรุงศรีอยุธยาได้กลายเป็นเมืองสำคัญอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้ง “มณฑลกรุงเก่า” โดยรวมหัวเมือง ๘ เมืองเข้าด้วยกัน อันประกอบด้วยเมืองกรุงเก่า เมืองอ่างทอง เมืองสระบุรี เมืองลพบุรี เมืองพระพุทธบาท เมืองพรหมบุรี เมืองอินทบุรี และเมืองสิงห์บุรี^๕ โดยตั้งสถานที่ทำการของมณฑลกรุงเก่าที่เมืองกรุงเก่า ในระยะเวลานี้ได้มีการบูรณะปฏิสังขรณ์บ้านเมืองในหลายด้าน จนเป็นผลให้มีประชาชนกลับมาอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่นอีกครั้งหนึ่ง

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังโปรดเกล้าฯ ให้บูรณะพระราชวังจันทร์เกษมเป็นสถานที่ราชการ โดยกำหนดให้พระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นศาลาว่าการข้าหลวงเทศาภิบาล, พลับพลาจตุรมุขเป็นศาลาว่าการเมือง, ตึกใหญ่มุมกำแพงด้านเหนือเป็นศาลาว่าการอำเภอรอบกรุง, โปรดฯ ให้ซ่อมโรงช้างสำหรับใช้เป็นที่คุมขังนักโทษ, โรงละครหน้าพลับพลาจตุรมุขเป็นที่ทำการศาลมณฑล, ตึกหน้าพระที่นั่งพิมานรัตยาเป็นศาลเมืองและคลังเก็บราช

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐.

^๒ เดิมชื่อวัดทองเป็นวัดโบราณที่สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกทรงสร้าง และรัชกาลที่ ๑ ทรงปฏิสังขรณ์.

^๓ เฉลิม สุขเกษม, “กรุงศรีอยุธยา” อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระยาโบราณราชธานินทร์เรื่องศิลปและภูมิสถานอยุธยา พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพแม่แดง แซ่วังนะ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามมิตร), หน้า ๑๒๑ - ๑๓๑

^๔ พระยาโบราณราชธานินทร์, ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๓ เรื่องกรุงเก่า, หน้า ๑๗๗

^๕ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม.๒๐/๒ “กรมหลวงดำรงราชานุภาพ กราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗”

พัสดุ^๑ นอกจากนี้ในรัชกาลต่อๆ มายังได้ตั้งหอทะเบียน ไปรษณีย์ สถานีตำรวจภูธร ในบริเวณ
ด้านใต้ถัดจากพระราชวังจันทร์เกษมลงมา

ชีวิตชาวกรุงเก่าในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นิยมอาศัยตั้ง
บ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำตามเรือนแพ หรือมีจะนั้นก็อยู่ในเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่
เรียกว่า “หัวรอ” ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำป่าสักและแม่น้ำลพบุรีมาบรรจบกันอันเปรียบเสมือนเป็น
หัวใจของชาวกรุงเก่า เนื่องจากเป็นทั้งที่อยู่อาศัย ชุมทางการค้า สถานที่ราชการ และวัดวา
อารามต่างๆมากมาย

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนชื่อเมืองเป็นจังหวัด
ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๙^๒ เมืองกรุงเก่า จึงเปลี่ยนเป็น “จังหวัดกรุงเก่า” ซึ่งใช้เรียก
เช่นนี้เรื่อยมา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงเปลี่ยนชื่อมณฑลกรุงเก่าเป็น
“มณฑลอยุธยา” เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๙^๓ และเปลี่ยนชื่อจังหวัดกรุงเก่าเป็น “จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา” ส่วนชื่อกรุงเก่าคงเป็นชื่อเรียกอำเภอว่า “อำเภอกรุงเก่า” จนกระทั่งในปี
พ.ศ. ๒๕๐๐ เมื่อมีการบูรณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อเตรียมต้อนรับนายอนุ นายกรัฐมนตรี
สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมา จึงได้มีการเปลี่ยนชื่อ “อำเภอกรุงเก่า” เป็น “อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา” ซึ่งใช้เรียกกันมาจนทุกวันนี้

^๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม.๒๐/๒ “กรมหลวงดำรงราชานุภาพ กรวยทูลพระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗”

^๒ สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ประวัติศาสตร์ไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๒๖, หน้า ๘.

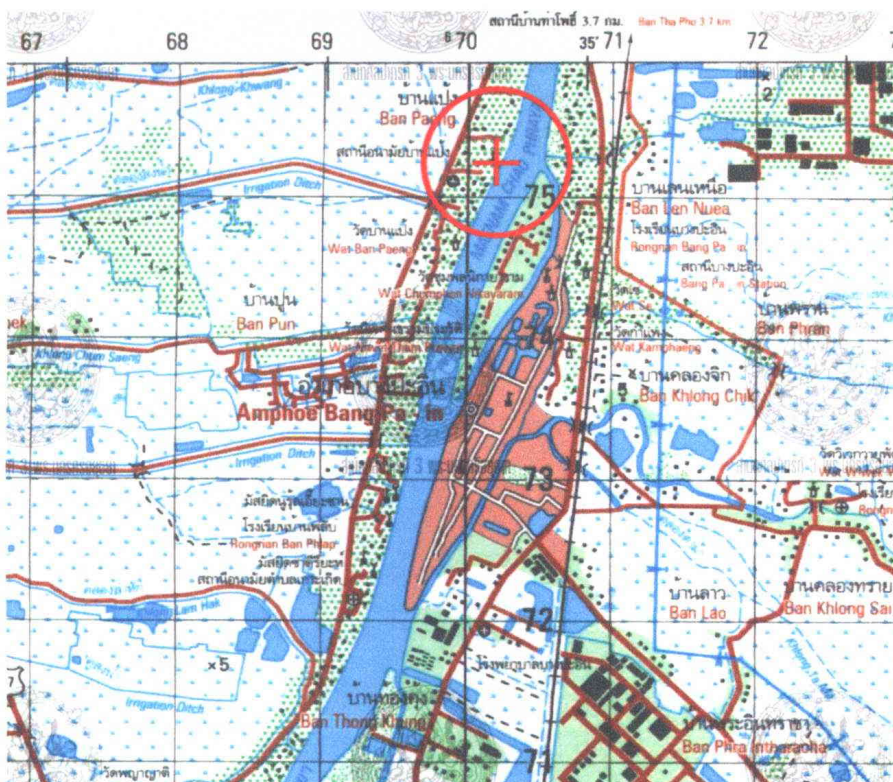
^๓ เรื่องเดียวกัน.

บทที่ ๓

สภาพทั่วไปของโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้างก่อนการดำเนินงาน

โบราณสถานแห่งนี้ ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง ริมฝั่งด้านซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณพื้นที่นอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาฝั่งด้านทิศใต้ บริเวณตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากพระราชวังบางปะอินมาทางทิศเหนือ ประมาณ ๒ กิโลเมตร

พิกัดกริด 670245 E 1575250 N แผนที่ทางทหารมาตราส่วน ๑ : ๕๐,๐๐๐ ระวัง 5137 III ลำดับชุด L 7018 พิมพ์ครั้งที่ ๑ – RTSD จังหวัดปทุมธานี

แผนที่หมายเลข ๓ แสดงตำแหน่งที่ตั้งตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

มีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ ติดกับบ้านเรือนราษฎร
- ทิศใต้ ติดกับบ้านเรือนราษฎร
- ทิศตะวันออก ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา
- ทิศตะวันตก ติดกับถนนระหว่างหมู่บ้าน

โดยกรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๑๑๙ ง เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๕ โบราณสถานมีเนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่ ๑ งาน ๘๘ ตารางวา

โรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง

วัดนิเวศธรรมประวัติ

พระราชวังบางปะอิน

ตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

N

๓.๑ ประวัติโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง

โรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๘๓ บนที่ดินที่ได้รับพระราชทานจาก สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พร้อมกับพระตำหนักของสมเด็จพระปิตุจฉาเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทั้งยังได้พระราชทานนามโรงเรียนแห่งนี้ว่า “โรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง” ซึ่งในปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นปฐมวัย - ป.๖ โดยเรือนตำหนักนั้นได้ถูกขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๑๑๙ ง ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ ปัจจุบันใช้เป็นห้องเรียนของนักเรียนอนุบาล

ประวัติการสร้างตำหนักเจ้าฟ้าสร้างนี้ได้ปรากฏว่าน่าจะมีการสร้างขึ้นในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ซึ่งได้มีกล่าวถึงไว้ในหนังสือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ความว่า

“หลังจากเสด็จกลับจากภาคใต้แล้ว สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร มีพระประสงค์จะสร้างตำหนักสำหรับประทับพักผ่อนที่ตำบลบ้านแม่ อำเภอบางปะอิน โดยมีสมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงจัดหาที่ดินและทรงจัดการสร้างตำหนักจนเสร็จในเวลาต่อมา....”

นอกจากนี้ในหนังสือเล่มดังกล่าวยังได้กล่าวถึงลักษณะของสภาพตำหนัก เมื่อครั้งแรกสร้างไว้ด้วย ความว่า

“เป็นตำหนักแพชั้นเดียว ปลูกริมน้ำทำเป็นรูปตัวยู (U) ในภาษาอังกฤษ มีน้ำอยู่ตรงกลาง มีทางเดินจากตลิ่งขึ้นตำหนักได้สองด้าน คราวใดที่เสด็จมาบางปะอินสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธรจะเสด็จประทับยังตำหนักที่บ้านแม่นี้ทุกคราว”^๑

๓.๒ พระราชประวัติสมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร^๒

สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ทรงเป็นพระราชธิดาลำดับที่ ๔๓ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับสมเด็จพระศรีสุรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสา อัยยิกาเจ้า

ประสูติเมื่อ วันพุธ ที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๒๗ เดือน ๕ แรม ๖ ค่ำ ปี วอก ณ พระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาบรมราชเทวี ในพระบรมมหาราชวัง ทรงมีพระเชษฐา พระเชษฐภคินี พระอนุชา และ พระขนิษฐา ดังนี้

๑. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
๒. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าอิศริยาภรณ์
๓. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าวิจิตรจิรประภา
๔. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสมมติวงศ์วโรทัย กรมขุนศรีธรรมราชธำรงฤทธิ์

^๑ กัทะระ คาน, สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร, ๒๕๓๖, หน้า ๑๐๗ - ๑๐๘.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

๕. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์
๖. สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าศิริภรณ์โสภณ
๗. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหิดล
อดุลยเดช กรมหลวงสงขลานครินทร์

๘. สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้า (ยังไม่ได้พระราชทานพระนาม) สิ้นพระชนม์เมื่อประสูติได้ ๓ วัน

ภาพที่ ๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เมื่อครั้งทรงพระเยาว์

เมื่อพระชนม์ครบหนึ่งเดือน โปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชพิธีสมโภชเดือน เมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม พ.ศ.

๒๔๒๗ ณ พระตำหนักสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาบรมราชเทวี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระนามว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ นรินทรเทพยกุมารี”

พ.ศ. ๒๔๓๑ สมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาบรมราชเทวี ทรงมีพระประสูติกาลพระราชธิดา พระองค์หนึ่ง ทรงได้รับพระราชทานพระนามว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าศิริภรณ์โสภณพิมลรัตนวดี เนื่องจากพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีฯ ทรงสูญเสียพระราชธิดาทั้งสองพระองค์ใน พ.ศ. ๒๔๓๐ พระองค์ทรงปรารถนาจะมีพระราชธิดา จึงทรงขอประทานสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ จากสมเด็จพระนางเจ้าสว่างวัฒนาฯ ให้เป็นพระราชธิดาในปลายปี พ.ศ. ๒๔๓๑ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ ทรงมีพระพี่เลี้ยงชื่อ จันทร ชูโต พระพี่เลี้ยงถวายการปรนนิบัติเลี้ยงดู จน พ.ศ. ๒๔๖๒ พระพี่เลี้ยงก็ถึงแก่อนิจกรรม

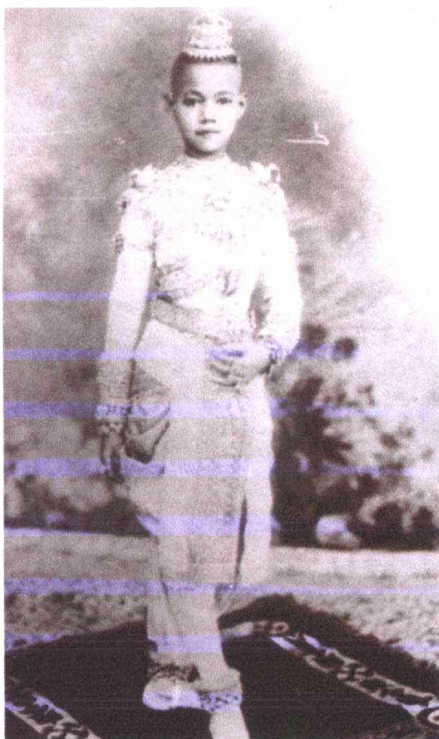
ภาพที่ ๒ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร เมื่อครั้งทรงพระเยาว์

สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ ทรงได้รับการศึกษาที่โรงเรียนราชกุมารี ซึ่งตั้งอยู่ ณ พระที่นั่งอัมรินทร์วินิจฉัย ทรงเริ่มเข้าศึกษาวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๓๖ โดยมีพระยาอิศรพันธ์โสภณ เป็นพระอาจารย์ถวายพระอักษร ส่วนการศึกษาภาษาอังกฤษ พระอาจารย์ที่ถวายการสอนคือ หม่อมเจ้าหญิงมณฑารพ กมลาศน์, หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา เทวกุล, หม่อมจันทร เทวกุล และพระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ

เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ ทรงมีพระชนม์สิบสองพระชันษา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีโสกันต์ พระราชทานพระสุพรรณบัฏเฉลิมพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์

พระองค์ทรงมีความสนิทสนมกับเจ้านายพี่น้องเกือบทุกพระองค์ แต่ที่ทรงสนิทสนมมากคือสมเด็จพระเจ้าฟ้ามาลินีนภดารา, สมเด็จพระเจ้าฟ้านิภาภดล, พระองค์เจ้าหญิงเยาวภาพงศ์สนิท, พระองค์เจ้าหญิงประภาพรรณพิไล และพระองค์เจ้าหญิงวชิรขนิษฐา

ส่วนเจ้านายฝ่ายหน้าที่ทรงมีความสนิทสนมก็มี สมเด็จพระเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถ, พระองค์เจ้ารังสิตประยูรศักดิ์, พระองค์เจ้าบุรฉัตรไชยากร และพระองค์เจ้ากิตติยากรวรลักษณ์ โดยเฉพาะพระองค์เจ้าหญิงเยาวภาพงศ์สนิทนั้น พระองค์ทรงสนิทสนมด้วยมาก โปรดเสด็จตามที่ต่างๆ กับพระองค์เจ้าหญิงเยาวภาพงศ์สนิท

ภาพที่ ๓ และ ๔ สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร

สิ่งที่สมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษคือ การเย็บปักถักร้อย ทรงทำผ้ารองจาน ผ้ารองแก้ว เสื้อกันหนาว หรือไม้กักร้อยดอกไม้ ทรงจัดดอกไม้ในแจกันและทรงพระอักษร บางคราวจะทรงเล่นเกมสื่ เช่น หมากฮอส สากลูโต ผสมอักษรอังกฤษเป็นคำๆ ทรงเลือกแต่งฉลองพระองค์ซึ่งมีสีสันสวยงาม พระองค์ไม่โปรดเครื่องประดับมากนัก แต่ที่ทรงโปรดมากคือไข่มุก ไม่ว่าจะเสด็จที่ใดจะทรงสวมไข่มุก บ่อยครั้งและทรงมีไข่มุกมากมายหลายสี

พระองค์ทรงสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๑ เวลา ๒๓.๑๕ นาฬิกา ด้วยพระอาการสงบ ท่ามกลางความเศร้าโศกเสียใจของพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริพารตลอดจนผู้ใกล้ชิด

๓.๓ ลักษณะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

ตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง เป็นอาคารไม้เรือนไทยทรงปั้นหยา ชั้นเดียว ขนาดกว้าง ๑๑ เมตร ยาว ๑๕ เมตร พื้นอาคารยกสูงเหนือพื้นดินประมาณ ๑ เมตร อาคารวางตัวขนานกับแม่น้ำเจ้าพระยาในแนวเหนือ – ใต้ มีบันไดทางขึ้นก่อด้วยอิฐปรากฏอยู่ในบริเวณด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกของอาคาร ด้านละ ๑ ทาง

หลังคามุงด้วยกระเบื้องกระเบื้องซีแพคโมเนีย ฝาเพดานทั้งภายในและชายคาด้านนอกเป็นฝาไม้แผ่น ฝาผนังตีซ้อนเกล็ดด้วยไม้แผ่น ช่องลมระหว่างฝาชายคากับฝาผนังประดับด้วยลายฉลุไม้ มีช่องประตูไม้ – หน้าต่างไม้อยู่โดยรอบอาคาร

ภาพที่ ๕ ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

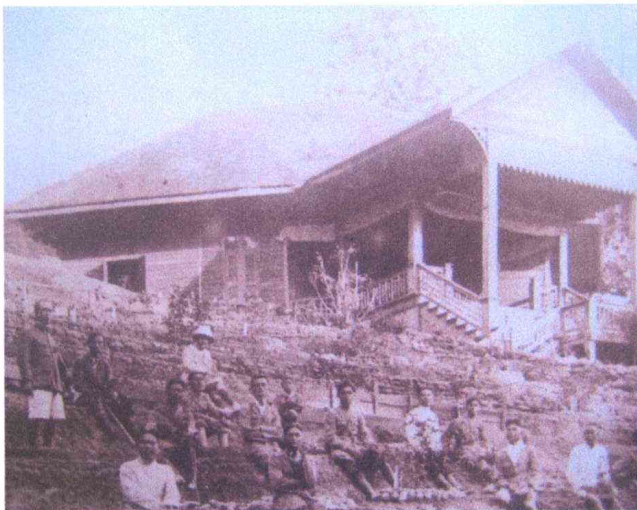
ภาพที่ ๖ ลักษณะรูปแบบสถาปัตยกรรมตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

จากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของตำหนักเจ้าฟ้าสร้างที่ปรากฏอยู่นี้ เป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังปรากฏอยู่ในรูปแบบของพระตำหนักต่าง ๆ ที่มีการสร้างร่วมสมัยกันเช่น

- ตำหนักพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ภายในพระราชวังบางปะอิน
- พระตำหนักม่อนจอกป๊อก ที่ประทับของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี บนดอยตุงสร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- วังสะพานเสี้ยว วังที่ ๕ จังหวัดกรุงเทพมหานคร สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งเป็นที่ประทับของพระองค์เจ้าอินทวงศ์
- วังจะบังติกอ จังหวัดปัตตานี เป็นที่ประทับของเจ้าเมืองปัตตานี สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- วังพิพิธภักดี จังหวัดปัตตานี เป็นที่ประทับของพระพิพิธภักดี สร้างขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ ๗ ตำหนักพระราชชายา เจ้าดารารัศมี ภายในพระราชวังบางปะอิน

ภาพที่ ๘ พระตำหนักม่อนจอกป๊อก ที่ประทับของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี บนดอยตุง

ภาพที่ ๙ วังสะพานเสี้ยว วังที่ ๕ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ภาพที่ ๑๐ วังจะบังติกอ จังหวัดปัตตานี

ภาพที่ ๑๑ วังพิพิธภักดี จังหวัดปัตตานี

บทที่ ๔

การดำเนินงานทางโบราณคดี

การขุดค้นทางโบราณคดีและขุดตรวจทางโบราณคดีของโบราณสถานตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง เป็นการดำเนินงานเพื่อศึกษารูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งหลักฐานทางโบราณคดีที่พบจะช่วยในการอธิบายเรื่องราวความเป็นมาในอดีต ทั้งยังมีจุดประสงค์เพื่อทำการศึกษาหลักฐานของชั้นทับถมทางโบราณคดีและโบราณวัตถุที่พบ เพื่อเชื่อมโยงและตีความภาพรวมในอดีตของชุมชนและพื้นที่ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและโบราณสถาน ตั้งแต่เริ่มสร้างจนถึงสมัยที่ร้างในที่สุดโดยมีขั้นตอนในการปฏิบัติงานดังนี้

๔.๑ ขั้นตอนการดำเนินงาน

ทำการวางผังหลุมขุดค้น จำนวน ๑ หลุม ขนาด ๓ x ๓ เมตร และหลุมขุดตรวจ จำนวน ๑ หลุม ขนาด ๒ x ๖ เมตร โดยใช้ค่าระดับอ้างอิงสมมติ (Datum Point) ± 0.00 cm.dt. เป็นจุดเดียวกัน คือ บริเวณมุมเสาต่อม่อของตัวอาคาร (ติดแนวฐานบันไดด้านทิศเหนือ) สูงจากระดับผิวดิน ๓๐ เซนติเมตร

ในการดำเนินงานทางโบราณคดีในครั้งนี้ ได้กำหนดค่าระดับชั้นดินสมมติเพื่อเก็บหลักฐานชั้นละ ๒๐ เซนติเมตร ตั้งแต่ผิวดินไปถึงถึงระดับชั้นดินธรรมชาติ (ชั้นดินเดิม) ที่ไม่พบร่องรอยการทำกิจกรรมของมนุษย์ (Sterile)

ทำบันทึกการดำเนินงานและเก็บหลักฐาน โบราณวัตถุที่พบในแต่ละชั้นดินสมมติ ลักษณะดิน องค์ประกอบต่างๆ ในดิน ตลอดจนทำบันทึกผนังชั้นดินเมื่อทำการขุดค้นแล้วเสร็จ

เครื่องมือที่ใช้ในการขุดค้นได้แก่ จอบ เสียม เกรียง เพื่อใช้ในการเปิดหน้าดินและเก็บหลักฐานอย่างระมัดระวัง ทั้งนี้ ได้กำหนดตำแหน่งหลุมขุดค้น - ขุดตรวจทางโบราณคดีทั้งสอง ดังนี้ (แผนผังหมายเลข ๑)

แผนผังหมายเลข ๑ แสดงตำแหน่งที่ตั้งหลุมขุดค้นขุดตรวจทางโบราณคดีบริเวณพระตำหนักเจ้าฟ้าสร้าง

- หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1) อยู่ในบริเวณพื้นดินใต้พื้นอาคารติดกับบันไดทางขึ้นสู่ตัวอาคาร ด้านทิศตะวันตก กำหนดให้หลุมขุดตรวจมีขนาด ๔ x ๖ เมตร
- หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2) กำหนดให้หลุมมีขนาด ๓ x ๓ เมตร ห่างจากตัวอาคารมาทางด้านทิศตะวันตกประมาณ ๕ เมตร

๔.๒ ผลการดำเนินงาน

๔.๒.๑ หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1)

สภาพพื้นที่เป็นได้ฤกษ์พระตำหนักมีค่าระดับผิวดินก่อนการขุดตรวจอยู่ในระดับ ๓๐ cm.dt. ดินมีลักษณะเป็นดินทรายเนื้อละเอียด บริเวณผิวดินไม่พบโบราณวัตถุ จากการขุดตรวจสามารถแบ่งระดับชั้นดินสมมติได้ทั้งหมด ๖ ชั้น ดังนี้

ภาพที่ ๑๒ หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1) ก่อนการขุด

ภาพที่ ๑๓ หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1) ก่อนการขุด

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑ (๓๐ - ๖๐ cm.dt.) ลักษณะของดินผิวบนเป็นดินทรายแม่น้ำที่เกิดจากน้ำท่วมขังเช่นเดียวกับระดับชั้นก่อนหน้า ชั้นดินนี้มีความหนาประมาณ ๕ - ๑๐ เซนติเมตร ร่องลงมาเป็นชั้นดินร่วนเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาลเทาเข้ม พบเศษหิน เศษปูน ที่เกิดจากการก่อสร้างในสมัยปัจจุบันปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่พบโบราณวัตถุ

ภาพที่ ๑๔ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๒ (๖๐ - ๘๐ cm.dt.) ลักษณะของดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาลเทาเข้ม พบเศษภาชนะดินเผา เศษอิฐหักปะปนอยู่ในชั้นดิน

ภาพที่ ๑๕ ขณะทำการขุดหลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1)

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๓ (๘๐ - ๑๐๐ cm.dt.) ลักษณะของดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาลเทาเข้ม พบเศษภาชนะดินเผา เศษอิฐหักปะปนอยู่ในชั้นดินเช่นเดียวกับระดับชั้นดินก่อนหน้า

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๔ (๑๐๐ - ๑๒๐ cm.dt.) ลักษณะของดินเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาลเทาเข้ม พบเศษภาชนะดินเผา เศษอิฐหักปะปนอยู่ในชั้นดิน เช่นเดียวกับระดับก่อนหน้า แต่พบในปริมาณที่น้อยกว่า

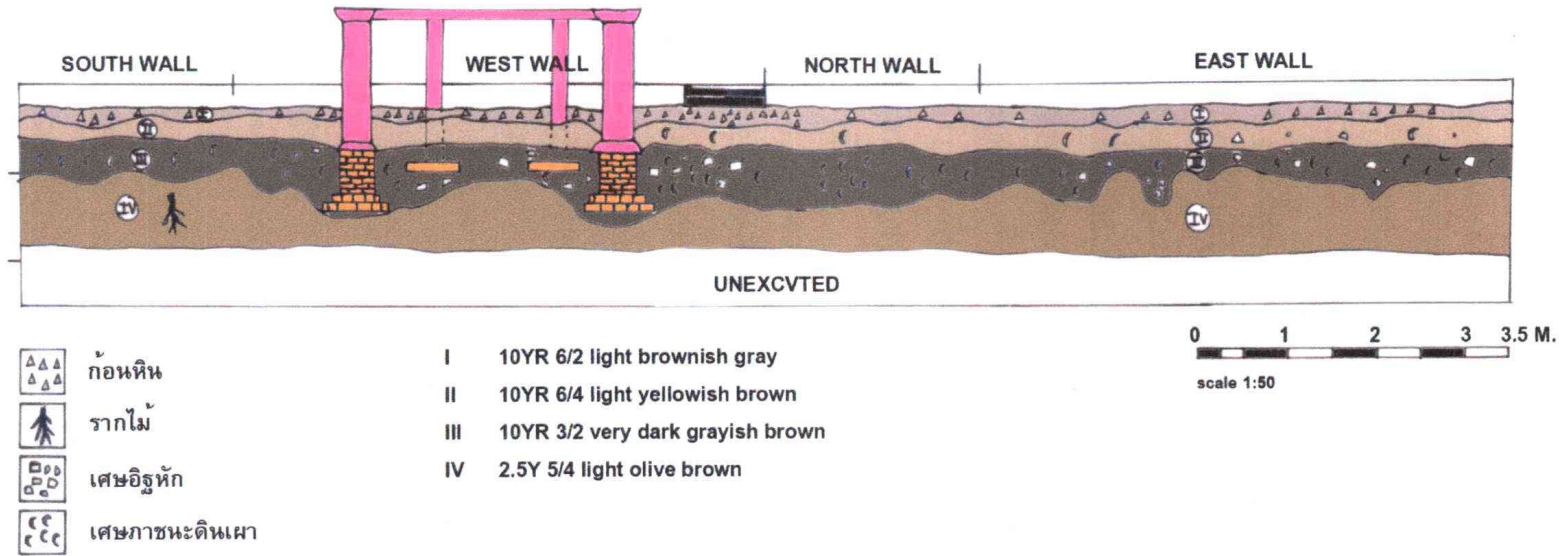
ภาพที่ ๑๖ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๔

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๕ (๑๒๐ - ๑๔๐ cm.dt.) ลักษณะของดินเป็นดินเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาล ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile)

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๖ (๑๔๐ - ๑๘๐ cm.dt.) ลักษณะของดินเป็นดินเหนียวปนทรายเนื้อละเอียด มีสีน้ำตาล ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile) หยุดการขุดตรวจในระดับชั้นนี้

ภาพที่ ๑๗ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (TP.1)

แผนผังหมายเลข ๒ แผนผังผนังชั้นดินหลุมขุดตรวจทางโบราณคดี (Soil Profile Description of TP.1)

ผลจากการศึกษาการทับถมของชั้นดินในหลุมขุดตรวจทางโบราณคดี สามารถจัดลำดับชั้นดินตามลำดับชั้นดินทางโบราณคดีออกได้เป็น ๔ ชั้นดังนี้ (แผนผังหมายเลข ๒)

ชั้นดินที่ ๑ ได้แก่ ชั้นดินตั้งแต่ผิวดินจนถึงระดับ ๕๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑) มีความหนาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร เป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลเข้ม ระดับชั้นบนประมาณ ๕ เซนติเมตร ปรากฏชั้นทรายแม่น้ำซึ่งเป็นชั้นดินที่เกิดจากการท่วมขังของน้ำแล้วพัดพาเอาทรายในบริเวณพื้นที่อื่นมาทับถม เป็นพื้นดินการใช้งานเดิมในสมัยปัจจุบัน ไม่พบโบราณวัตถุ

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐ YR ๔/๒ dark grayish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐ YR ๖/๒ light brownish gray

ชั้นดินที่ ๒ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๕๐ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๗๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑ - ๒) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อดินละเอียด สีน้ำตาลเข้ม เป็นชั้นดินที่เกิดจากน้ำท่วมขังแล้วจึงเกิดการทับถมของตะกอนดินที่น้ำพัดพามาเช่นเดียวกับชั้นดินที่ ๑ แต่มีระยะเวลาของการทับถมที่แตกต่างกัน ชั้นดินนี้จึงเป็นระดับชั้นพื้นใช้งานเดิมที่ร่วมสมัยกับตำหนัก พบโบราณวัตถุจำพวกเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง ชิ้นส่วนกระเบื้องเคลือบเผา ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคาซีเมนต์

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐ YR ๕/๘ yellowish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐ YR ๖/๘ light yellowish brown

ชั้นดินที่ ๓ ได้แก่ ชั้นดินตั้งแต่ระดับ ๗๐ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๑๔๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๒ - ๕) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๗๐ เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อดินละเอียด สีน้ำตาลเทาเข้ม ในชั้นนี้พบเศษอิฐหักและเศษภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง ชิ้นส่วนกระเบื้องเคลือบเผา ปะปนอยู่ในชั้นดินเป็นจำนวนมาก เป็นระดับชั้นร่วมสมัยกับการก่อสร้างตำหนักเจ้าฟ้าสร้างและพื้นใช้งานเดิมที่ต่อเนื่องไปจนถึงชั้นดินที่ ๒ บริเวณผนังหลุมด้านทิศตะวันตก พบร่องรอยการขุดหลุมเพื่อก่อสร้างฐานเสาต่อม่อก่ออิฐเพื่อเป็นโครงสร้างรองรับน้ำหนักตัวตำหนัก ฐานเสาต่อม่อมีลักษณะเป็นเสาสี่เหลี่ยมขนาด ๕๕ x ๕๕ เซนติเมตร เสาสูงจากฐานรากถึงบัวหัวเสาที่รองรับตั้งพื้นไม้ ๒.๔ เมตร ก่อด้วยอิฐขนาด ๕ x ๒๒ x ๑๐±๒ เซนติเมตร (กว้าง x ยาว x หนา) ฐานเสาต่อม่อฝังลงไปใต้ดินลึกประมาณ ๗๐ เซนติเมตร

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐ YR ๓/๒ very dark grayish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐ YR ๓/๒ very dark grayish brown

ชั้นดินที่ ๔ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๑๔๐ cm.dt เป็นต้นไป (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๖) ลักษณะเป็นดินเหนียวแข็ง เนื้อดินละเอียด สีน้ำตาลปนเหลือง ในชั้นดินมีจุดประสีเหลืองแดงอันเกิดจากการท่วมขังของน้ำแทรกตัวอยู่เป็นจำนวนมาก เป็นชั้นดินถมอัดฐานรากและปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตำหนัก ไม่พบโบราณวัตถุใดๆ ปรากฏอยู่

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๒.๕ Y ๖/๔ light yellowish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๒.๕ Y ๕/๔ light olive brown

จากชั้นดินทางโบราณคดีที่จำแนกได้จากการดำเนินงานขุดตรวจทางโบราณคดี สามารถลำดับชั้นวัฒนธรรมตามชั้นดินได้ดังนี้

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๑ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๔) เป็นชั้นดินเหนียวท้องนาที่มีการชนจากพื้นที่ใกล้เคียงมาถมอัดเพื่อปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตึก อันแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและเทคนิควิธีการเตรียมพื้นที่ในการก่อสร้างของตึกเจ้าฟ้าสร้าง

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๒ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๓) เป็นระดับชั้นร่วมสมัยกับการก่อสร้างตึกเจ้าฟ้าสร้างและระดับพื้นใช้งานเดิม

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๓ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๒) เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานเดิมที่ปรากฏร่องรอยน้ำท่วมขังเมื่อครั้งอดีต อันแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของอาคารที่ต้องยกพื้นขึ้นสูงจากระดับพื้นดินประมาณ ๑ เมตร

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๔ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๑) เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ตึกเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง

๔.๒.๒ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)

สภาพพื้นที่เป็นพื้นที่โล่งตั้งอยู่ห่างจากตึกมาทางทิศตะวันตกประมาณ ๕ เมตร มีค่าระดับผิวดินก่อนการขุดค้นอยู่ในระดับ ๑๕ cm.dt. ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวจับตัวกันเป็นก้อนแข็ง บริเวณผิวดินไม่พบโบราณวัตถุ จากการขุดค้นสามารถแบ่งระดับชั้นดินสมมติได้ทั้งหมด ๑๕ ชั้น ดังนี้

ภาพที่ ๑๘ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2) ก่อนการขุดค้นทางโบราณคดี

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑ (๑๕ – ๔๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย จับตัวกันเป็นก้อนแข็ง สีน้ำตาล ไม่พบโบราณวัตถุชนิดใดๆ มีเพียงก้อนหินที่ใช้ในการก่อสร้าง (หินคลุก) และทรายปะปนอยู่ทั่วไปทั้งชั้นดิน

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๒ (๔๐ – ๖๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย จับตัวกันเป็นก้อนแข็ง สีน้ำตาล บริเวณผิวดินมีก้อนหินที่ใช้ในการก่อสร้าง (หินคลุก) ในสมัยปัจจุบันปะปนอยู่เป็นจำนวนมาก พบเศษกระเบื้องมุงหลังคาปลายแหลมและเศษภาชนะดินเผาปะปนอยู่ในดิน

ภาพที่ ๑๙ ขณะทำการขุดหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)

ภาพที่ ๒๐ ขณะทำการขุดหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๓ (๖๐ – ๘๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อละเอียด สีน้ำตาล พบเศษอิฐหัก กากปูน เศษกระเบื้องมุงหลังคา และภาชนะดินเผาปะปนอยู่ในชั้นดิน

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๔ (๘๐ – ๑๐๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย สีน้ำตาลปนเทา พบเศษอิฐหัก เศษกระเบื้องมุงหลังคา เศษภาชนะดินเผา และเศษถ่านปะปนอยู่ในชั้นดิน

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๕ (๑๐๐ - ๑๒๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อละเอียด สีน้ำตาลปนเทา พบเศษอิฐหัก กากปูน เศษกระเบื้องมุงหลังคา และภาชนะดินเผา ปะปนอยู่ในชั้นดิน

ภาพที่ ๒๑ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๕

ภาพที่ ๒๒ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๖

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๖ (๑๒๐ - ๑๔๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อละเอียด ในชั้นดินมีความชื้นเยอะกว่าระดับก่อนหน้า เนื้อดินมีสีน้ำตาล โบราณวัตถุที่พบในระดับชั้นนี้ได้แก่ เศษอิฐหัก กากปูน เศษกระเบื้องมุงหลังคา และภาชนะดินเผาปะปนอยู่ในชั้นดิน

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๗ (๑๔๐ - ๑๖๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมากขึ้น สีน้ำตาลปนเหลือง บริเวณ NWQ พบชิ้นส่วนไม้คล้ายเสาที่ถูกไฟไหม้

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๘ (๑๖๐ - ๑๘๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มี

อกันทนทานการ
จากกรมศิลปากร

ความชื้นมากขึ้น สีน้ำตาลเหลือง บริเวณผนังหลุมด้านทิศใต้พบเศษอิฐหัก ส่วนในบริเวณพื้นที่หลุมขุดค้นส่วนอื่นไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ภาพที่ ๒๓ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๐

ภาพที่ ๒๔ ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๐

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๙ (๑๘๐ - ๒๐๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมากขึ้น สีน้ำตาลเหลือง บริเวณผนังหลุมด้านทิศใต้พบเศษอิฐหัก ส่วนในบริเวณพื้นที่หลุมขุดค้นส่วนอื่นไม่พบโบราณวัตถุใดๆ

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๐ (๒๐๐ - ๒๒๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมากขึ้น สีน้ำตาลเหลือง พื้นหลุมบริเวณ NEQ พบแผ่นไม้

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๑ (๒๒๐ - ๒๔๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมาก สีน้ำตาลออกเหลือง ไม่พบโบราณวัตถุ

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๒ (๒๔๐ - ๒๖๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มี

ความชื้นมาก สีน้ำตาลออกเหลือง ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile)

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๓ (๒๖๐ - ๒๘๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมาก สีน้ำตาลออกเหลือง ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile)

ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๔ (๒๘๐ - ๓๐๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมาก สีน้ำตาลออกเหลือง ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile)

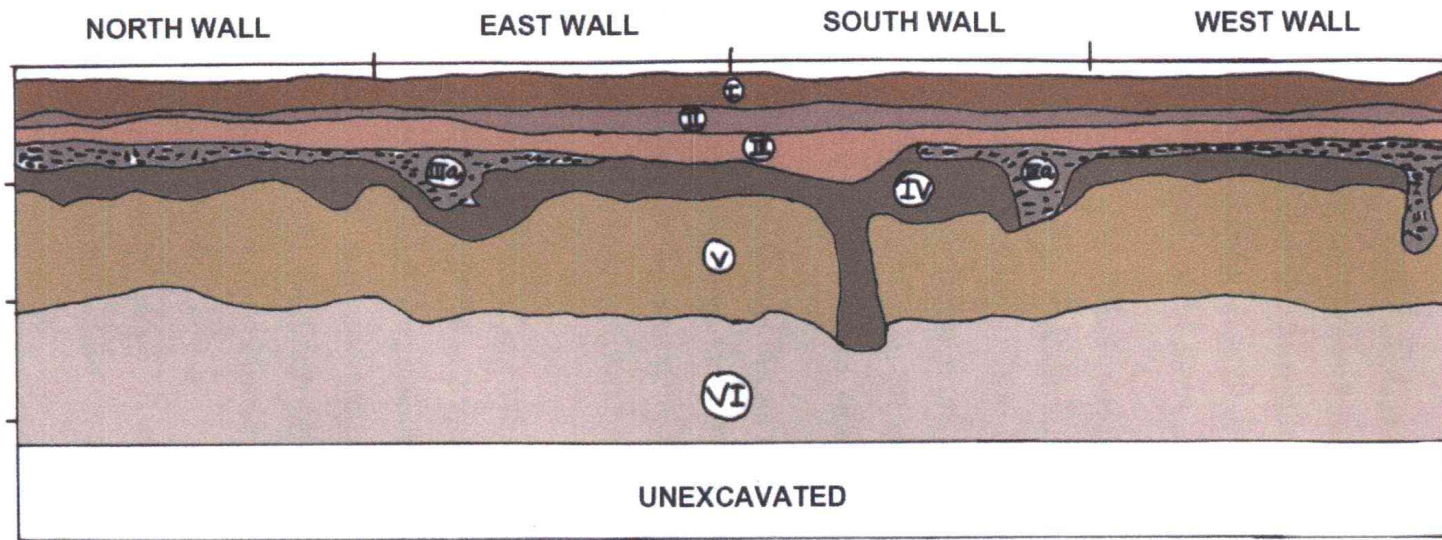
ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑๕ (๓๐๐ - ๓๒๐ cm.dt.) ดินมีลักษณะเป็นดินเหนียวปนทราย มีความชื้นมาก สีน้ำตาลออกเหลือง ไม่พบโบราณวัตถุ เป็นระดับชั้นสิ้นสุดวัฒนธรรม (Sterile)
หยุดการขุดค้นในระดับชั้นนี้

ภาพที่ ๒๕ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)

ภาพที่ ๒๖ แผนผังผนังชั้นดิน (Soil Profile Description) หลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2)

เศษกระเบื้อง

- I 10YR 3/4 dark yellowish brown
- II 10YR 4/4 dark yellowish brown
- III 7.5YR 5/4 brown
- IIIa 10YR 4/2 dark grayish brown
- IV 10YR 3/2 very dark grayish brown
- V 2.5Y 5/4 light olive brown
- VI 2.5Y 6/2 light brownish gray

0 1 2 3 3.5 M.
scale 1:50

แผนผังหมายเลข ๓ แผนผังผนังชั้นดินหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (Soil Profile Description of TP.2)

ผลจากการศึกษาการทับถมของชั้นดินในหลุมขุดค้นทางโบราณคดี สามารถจัดลำดับชั้นดินตามลำดับชั้นทางโบราณคดีออกได้เป็น ๖ ชั้นหลัก และ ๑ ชั้นย่อย ดังนี้ (แผนผังหมายเลข ๓)

ชั้นดินที่ ๑ ได้แก่ ชั้นดินตั้งแต่ผิวดินจนถึงระดับ ๔๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๑) มีความหนาประมาณ ๒๕ เซนติเมตร เป็นดินร่วนเหนียวปนทราย จับตัวกันเป็นก้อนแข็ง สีน้ำตาล เป็นพื้นดินการใช้งานในสมัยปัจจุบัน ไม่พบโบราณวัตถุ

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐YR ๓/๓ dark brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐YR ๓/๔ dark yellowish brown

ชั้นดินที่ ๒ ได้แก่ ชั้นดินถัดจากระดับ ๔๐ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๕๕ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๒) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๑๕ เซนติเมตร ลักษณะเป็นชั้นหินกรวดสำหรับถมอัดพื้นที่ (หินคลุก) ไม่พบโบราณวัตถุ ชั้นดินนี้เป็นระดับชั้นการเตรียมพื้นที่ของพื้นดินในสมัยปัจจุบัน (ชั้นวัฒนธรรมที่ ๑)

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐ YR ๔/๔ dark yellowish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐ YR ๔/๔ dark yellowish brown

ชั้นดินที่ ๓ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๕๕ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๑๐๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๒ - ๔) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๔๕ เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินทรายร่วน เนื้อดินละเอียด สีน้ำตาล เป็นชั้นดินที่เกิดจากถมปรับพื้นที่ พบโบราณวัตถุจำพวกเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง และชิ้นส่วนกระเบื้องเคลือบเตา

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๗.๕ YR ๔/๔ dark brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๗.๕ YR ๕/๔ brown

ในระดับชั้นนี้ได้ปรากฏชั้นดินแทรก ๑ ชั้น (ชั้นดิน IIIa) อยู่ในระดับ ๗๕ cm.dt. จนถึงระดับ ๑๐๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๓ - ๔) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๒๕ เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินทรายร่วนผสมกับกากปูน เศษอิฐหัก เศษกระเบื้องมุงหลังคาเป็นจำนวนมาก ชั้นดินนี้เป็นชั้นดินที่เกิดจากการนำเอาเศษวัสดุที่เหลือหรือพังทลายจากการซ่อมแซมตึกเมื่อก่อนหน้ามาถมอัดดินไว้

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐ YR ๓/๓ dark brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐ YR ๔/๒ dark grayish brown

ชั้นดินที่ ๔ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๑๐๐ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๑๒๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๕) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๒๐ เซนติเมตร ลักษณะเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย เนื้อละเอียด สีน้ำตาลปนเทา เป็นชั้นดินที่ร่วมสมัยกับระดับพื้นใช้งานเดิมและชั้นก่อสร้างของตึก พบโบราณวัตถุจำพวกเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซิง และชิ้นส่วนกระเบื้องเคลือบเตา

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๑๐YR ๔/๒ dark grayish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๑๐YR ๓/๒ very dark grayish brown

ชั้นดินที่ ๕ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๑๒๐ cm.dt. เป็นต้นมา จนถึงระดับ ๒๒๐ cm.dt. (ระดับชั้นดินสมมติที่ ๖ - ๑๐) ชั้นดินมีความหนาประมาณ ๑ เมตร ลักษณะเป็นดินเหนียวแข็ง เนื้อละเอียด สีน้ำตาลปนเหลือง เป็นชั้นดินถมอัดฐานรากและปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตึก ไม่พบโบราณวัตถุใดๆปรากฏอยู่ มีเพียงแผ่นไม้เนื้อแข็งจำนวน ๒ ชิ้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็น แผ่นไม้ที่ติดมากับดินเหนียวถมอัด

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๒.๕ Y ๖/๔ light yellowish brown

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๒.๕ Y ๕/๔ light olive brown

ชั้นดินที่ ๖ ได้แก่ ชั้นดินถัดจาก ๒๒๐ cm.dt. เป็นต้นไป ลักษณะเป็นดินตะกอนร่วน เนื้อละเอียด สีเทา มีจุดประสีเหลืองซึ่งเกิดจากการท่วมขังของน้ำปะปนอยู่ในชั้นดินเป็นจำนวนมาก ไม่พบโบราณวัตถุใดๆปรากฏอยู่ เป็นชั้นดินธรรมชาติหรือชั้นสิ้นสุดกิจกรรมของมนุษย์ (Sterile)

วัดค่าสีดินเมื่อชื้นได้ ๒.๕ Y ๗/๒ light gray

วัดค่าสีดินเมื่อแห้งได้ ๒.๕ Y ๖/๒ light brownish gray

จากชั้นดินทางโบราณคดีที่จำแนกได้จากการดำเนินงานขุดค้นทางโบราณคดี สามารถลำดับชั้นวัฒนธรรมตามชั้นดินได้ดังนี้

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๑ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๕) เป็นชั้นดินเหนียวท้องนาที่มีการขนจากพื้นที่ใกล้เคียงมาถมอัดเพื่อปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตึก อันแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและเทคนิควิธีการเตรียมพื้นที่ในการก่อสร้างฐานรากของตึกเจ้าฟ้าสร้าง

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๒ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๔) เป็นชั้นดินที่ร่วมสมัยกับระดับพื้นใช้งานเดิมและชั้นก่อสร้างของตึก

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๓ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๓) เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานเดิมของตึก

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๔ (ชั้นดินแทรก IIIa) เป็นชั้นดินที่มีการซ่อมแซมตึก เนื่องจากพบว่ามีภาชนะดินเผาเคลือบสีหรือพังทลายจากการซ่อมแซมมาถมอัดดินไว้เพื่อปรับพื้นใช้งานใหม่หลังจากการซ่อมแซมแล้วเสร็จ

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๕ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๒) เป็นระดับชั้นการเตรียมพื้นที่ของพื้นดินในสมัยปัจจุบัน

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๖ (ชั้นดินทางโบราณคดีชั้นที่ ๑) เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ตึกเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง

๔.๓ สรุปผลการดำเนินงานทางโบราณคดี

จากการดำเนินงานทางโบราณคดีในบริเวณหลุมขุดตรวจโบราณสถาน (TP.1) และหลุมขุดค้นทางโบราณคดี (TP.2) สามารถวิเคราะห์ลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ก่อนการสร้างตำหนักและพัฒนาการทางสถาปัตยกรรมของตำหนักเจ้าฟ้าสร้างได้ดังนี้

๑. พื้นที่ในบริเวณที่ตั้งของตำหนักเจ้าฟ้าสร้างนี้ ไม่ปรากฏร่องรอยของชุมชนที่ใช้ประโยชน์พื้นที่อยู่ก่อนการสร้างตำหนัก อาจเพราะพื้นที่ในบริเวณนี้ตั้งอยู่ใกล้กับดิ่งมากเกินไปจึงไม่เหมาะสมในการอยู่อาศัยเป็นการถาวร การใช้ประโยชน์พื้นที่จึงอาจเป็นในลักษณะของการพักอยู่อาศัยเพียงชั่วคราว หรือเป็นเพียงพื้นที่ว่างเปล่ามาแต่เดิมก็เป็นได้
๒. ในการก่อสร้างตำหนัก ได้ถมปรับพื้นที่เดิมที่เป็นที่ลุ่มด้วยดินเหนียว เพื่อประโยชน์ในการป้องกันน้ำท่วมขัง และเป็นการเตรียมพื้นที่ในการวางโครงสร้างเสาดอม่อของตัวพระตำหนักอีกด้วย

การปรับสภาพพื้นที่ก่อนการก่อสร้างนี้ จากร่องรอยหลักฐานที่พบ แสดงให้เห็นถึงการถมปรับที่เป็นบริเวณกว้าง มิใช่เพียงถมปรับเฉพาะบริเวณที่จะสร้างตำหนักเท่านั้น ดังปรากฏหลักฐานชั้นดินถมอัดเดิมอยู่ในหลุมขุดค้นทางโบราณคดีซึ่งตั้งห่างจากตัวตำหนักออกมาทางด้านทิศตะวันตก ๕ เมตร

๓. ชั้นทับถมของกระเบื้องมุงหลังคาดินเผาประเภทเกล็ดเต่า ที่พบในบริเวณหลุมขุดค้น แสดงให้เห็นถึงร่องรอยการซ่อมแซมอาคารในสมัยก่อนหน้า ทั้งยังทำให้ทราบถึงรูปแบบของกระเบื้องมุงหลังคาเดิมของตำหนัก

บทที่ ๕

โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงาน

จากการดำเนินงานทางโบราณคดี ตามโครงการฯ พบว่าพื้นที่บริเวณนี้มีร่องรอยการใช้ประโยชน์ที่ดินเมื่อไม่นานมานี้ ทำให้โบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงานไม่หลากหลายและพบค่อนข้าง สามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

๕.๑ โบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบสถาปัตยกรรม (ดู ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทส่วนประกอบสถาปัตยกรรม)

๕.๑.๑ ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมที่พบจากการขุดตรวจโบราณสถาน

ก. ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคาทำจากดินเผา จัดเป็นวัสดุที่นิยมนำมาใช้เป็นส่วนประกอบเครื่องบนของสถาปัตยกรรม โดยพบชิ้นส่วนกระเบื้องเกล็ดเต่าทั้งตัวผู้และตัวเมีย จำนวน ๖๒ ชิ้น น้ำหนักรวม ๑,๘๐๐ กรัม

ภาพที่ ๒๗ ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคาประเภทเกล็ดเต่า

ข. ชิ้นส่วนกระเบื้องซีเมนต์มุงหลังคา เป็นวัสดุที่นิยมนำมาใช้เป็นส่วนประกอบเครื่องบนของสถาปัตยกรรมมาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ ๗ เป็นต้นมา พบเป็นจำนวน ๑๑ ชิ้น น้ำหนักรวม ๔๖๕ กรัม

ค. แผ่นอิฐปูพื้น หน้า ๑.๘ เซนติเมตร พบจำนวน ๓๒ ชิ้น น้ำหนักรวม ๒,๐๘๐ กรัม สภาพไม่สมบูรณ์ ลักษณะเป็นแผ่นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส สันนิษฐานว่าน่าจะมีขนาดความกว้างเฉลี่ยประมาณ ๒๕ – ๓๐ เซนติเมตร

๕.๑.๒ ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี

ก. ชิ้นส่วนกระเบื้องมุงหลังคาทำจากดินเผา จัดเป็นวัสดุที่นิยมนำมาใช้เป็นส่วนประกอบเครื่องบนของสถาปัตยกรรม โดยพบชิ้นส่วนกระเบื้องเกล็ดเต่าทั้งตัวผู้และตัวเมีย จำนวน ๑,๗๔๗ ชิ้น น้ำหนักรวม ๖๘,๓๐๐ กรัม

ข. แผ่นหินปูพื้น พบจำนวน ๑ ชิ้น มีลักษณะเป็นแผ่นบาง หนา ๑.๓ เซนติเมตร ทำจาก หินทราย (?)

ภาพที่ ๒๘ แผ่นหินปูพื้น

๕.๒ โบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ (ดู ตารางจำแนก โบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาภายในประเทศ)

๕.๒.๑. เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศที่พบจากการดำเนินงาน

กลุ่มเตาพื้นเมือง ได้แก่ เศษภาชนะดินเผาประเภทเนื้อดินธรรมดา (Earthenware) มีความหนาแน่นมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยพบชิ้นส่วนปาก ลำตัวและก้นภาชนะทรงหม้อก้นกลม เป็นส่วนใหญ่ เนื้อภาชนะมีสีอมส้ม นวล เทา เทาดำและสีดำ ตามแต่วัตถุดิบและอุณหภูมิการเผาของแต่ละแหล่งเตา นอกจากนี้ยังมีการตกแต่งผิวภาชนะและทำรูปทรงแตกต่างกันออกไป ตามแต่ลักษณะเฉพาะของกลุ่มวัฒนธรรมที่ผลิตภาชนะดินเผานั้น ๆ ลวดลายที่นิยมนำมา ตกแต่งผิวภาชนะ ได้แก่ ลายกดประทับ ขูดขีด ลายขีดเซาะร่องและลายเชือกทาบ เป็นต้น

การกำหนดอายุกลุ่มภาชนะดินเผาประเภทนี้ เนื่องจากเป็นเครื่องใช้ที่มีความสำคัญ สำหรับชีวิตประจำวันในการหุงหาอาหาร จึงสันนิษฐานว่าเป็นกลุ่มภาชนะที่ผลิตขึ้นใช้ในท้องถิ่น และมีการใช้งานต่อเนื่องเรื่อยมา รองลงมาได้แก่ ภาชนะที่ผลิตขึ้นและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ

ความเชื่อหลังความตาย อย่างเช่น ความนิยมในการนำเอากระดุก(อัฐิ) บรรจุลงในภาชนะดินเผาตามความเชื่อของกลุ่มคนในวัฒนธรรมสมัยอยุธยา – รัตนโกสินทร์ (ราวพุทธศตวรรษที่

ภาพที่ ๒๙ ตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาพื้นเมืองที่พบจากการดำเนินงาน

๒๒ - ๒๕) เป็นต้นมา

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี พบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาพื้นเมืองในบริเวณ หลุมขุดตรวจโบราณสถานจำนวน ๓๐ ชิ้น น้ำหนักรวม ๑,๑๙๒ กรัม ส่วนในหลุมขุดค้นพบเป็น จำนวน ๕๐ ชิ้น น้ำหนักรวม ๒,๐๘๕ กรัม

แหล่งเตาบ้านบางปูน ตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสุพรรณบุรี เป็นแหล่งเตาในภาคกลาง ที่มีช่วงระยะเวลาการผลิตที่ยาวนาน จากการสำรวจและขุดค้นสามารถกำหนดอายุภาชนะที่ ผลิตจากแหล่งเตาอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ - ๒๑ ลักษณะภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่ง เตานี้จะมีเนื้อภาชนะสีเทา ถึงสีเทาดำ เนื่องจากเป็นเตาเผาที่ใช้อุณหภูมิในการเผาสูง จึงทำให้ เนื้อภาชนะโดยทั่วไปมีความแกร่งแต่ยังไม่เท่ากับเครื่องถ้วยสังหริ์ จากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย และมักไม่ตกแต่งด้วยการเคลือบผิวภาชนะ แต่จะนิยมตกแต่งด้วยลวดลายกดประทับแบบต่าง ๆ แทน รูปทรงที่พบได้แก่ ภาชนะทรงไหปากแตร

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี พบในบริเวณหลุมขุดตรวจโบราณสถานจำนวน ๑๑ ชิ้น น้ำหนักรวม ๖๘๕ กรัม ส่วนในหลุมขุดค้นพบเป็นจำนวน ๑ ชิ้น น้ำหนัก ๓๐ กรัม มีลักษณะการ ตกแต่งปั้นแปะลายอุประดับรอบไหล่ของไห

ภาพที่ ๓๐ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน

กลุ่มเตาสุโขทัย-ศรีสัชกาลย์ (เครื่องสังคโลก) เป็นกลุ่มเตาที่มีมาตรฐานการผลิตดี เนื่องจากสามารถผลิตเพื่อการค้าขายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ระดับประเทศ ถือเป็นกลุ่มเตา ที่มีคุณภาพและได้รับความนิยมมากในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๐ - ๒๒ เนื้อดินปั้นสีเทาละเอียดมี จุดแทรกสีดำเป็นจุดเล็กๆ ลักษณะเฉพาะของเครื่องถ้วยกลุ่มนี้ ได้แก่ เครื่องเคลือบเขียวเซลาดอน (Celadon ware) มีการตกแต่งด้วยการเซาะร่องใต้เคลือบ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับเครื่อง ถ้วยเคลือบเขียวจากแหล่งเตาหลงฉวน ในประเทศจีน และเครื่องถ้วยแบบเขียนลายดำใต้เคลือบ สี รูปทรงที่นิยมผลิตมีความหลากหลาย เช่น ทรงแจกัน ขาม ถ้วย กระปุก คนโท และงาน ประติมากรรมอย่างตุ๊กตาดินเผา เป็นต้น

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี้นับเป็นจำนวนน้อยมาก โดยพบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัยในบริเวณหลุมขุดตรวจโบราณสถานจำนวน ๑ ชั้น น้ำหนัก ๑๕ กรัม ส่วนในหลุมขุดค้นพบเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาศรีสีชนาลัยเป็นจำนวน ๒ ชั้น น้ำหนัก ๓๕ กรัม

ภาพที่ ๓๑ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัยและศรีสีชนาลัย

แหล่งเตาแม่ให้น้อย อยู่ทางตะวันตกของแม่ให้น้อย อำเภอบางระจัน ในจังหวัดสิงห์บุรี มีอายุการผลิตอยู่ในระหว่างช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๒ – ๒๓ หรือสมัยอยุธยา ลักษณะภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตานี้จะมีเนื้อภาชนะหยาบ มีสีเทาแกมชมพู เหลืองแกมแดง และสีแดง นิยมทำรูปทรงส่วนใหญ่เป็นประเภทไห อ่าง ครก กระปุกและท่อน้ำ ตกแต่งผิวด้วยน้ำเคลือบ ส่วนใหญ่นิยมน้ำเคลือบสีน้ำตาลเข้ม-ดำและสีเขียวมะกอก จากการขุดแต่งพบรูปทรงภาชนะจากแหล่งเตานี้สองแบบ คือ ประเภทที่เป็นไหสีหูเคลือบสีน้ำตาล และครก

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี้นับเป็นจำนวนมากกว่ารองจากเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาพื้นเมือง โดยพบในบริเวณหลุมขุดตรวจโบราณสถานจำนวน ๑๑ ชั้น น้ำหนักรวม ๔๗๕ กรัม ส่วนในหลุมขุดค้นพบเป็นจำนวน ๒๕ ชั้น น้ำหนักรวม ๑,๔๙๕ กรัม ภาชนะที่พบส่วนใหญ่เป็นไหสีหู และครก

ภาพที่ ๓๒ เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่ให้น้อย

๕.๓ โบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ (ดู ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาต่างประเทศ)

กลุ่มภาชนะดินเผาที่ผลิตจากแหล่งเตาภายนอกประเทศ ที่พบหนาแน่นได้แก่ เศษภาชนะดินเผาเนื้อกระเบื้องเขียนลายครามใต้เคลือบ จากแหล่งเตาในประเทศจีน กำหนดอายุได้ราวสมัยราชวงศ์ซิง รองลงมาได้แก่ เศษภาชนะดินเผาลายคราม จากแหล่งเตาในประเทศเวียดนาม

เครื่องถ้วยจีน^๑

- สมัยราชวงศ์ซิง อายุราวพุทธศักราชที่ ๒๑๘๗ - ๒๔๕๔

เครื่องถ้วยจากแหล่งเตาในประเทศเวียดนาม

- เครื่องถ้วยอันหนาม อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑

การจำแนกเครื่องถ้วยจีนตามแหล่งผลิต พบว่าเป็นกลุ่มเครื่องถ้วยลายครามและลายดำใต้เคลือบ จากแหล่งเตาจังหวัดอู๋เจิ้น ในมณฑลเจียงซี และแหล่งเตาเต๋อฮั่ว ในมณฑลฝูเจี้ยน เป็นเครื่องถ้วยที่มีพัฒนาการการเขียนลายครามมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถัง และได้รับความนิยมอย่างสูงสุดในสมัยราชวงศ์หมิง (พุทธศตวรรษที่ ๒๐)^๒ จนกระทั่ง ถึงสมัยราชวงศ์ซิงและสมัยสาธารณรัฐ (พุทธศตวรรษที่ ๒๕)

สำหรับการดำเนินงานในครั้งนี้ พบเศษภาชนะเครื่องถ้วยจีนในบริเวณหลุมขุดตรวจโบราณสถานจำนวน ๑๒ ชั้น น้ำหนักรวม ๔๐๒ กรัม ส่วนในหลุมขุดค้นพบเป็นจำนวน ๒๘ ชั้น น้ำหนักรวม ๓๗๒ กรัม ภาชนะที่พบส่วนใหญ่เป็นถ้วยชาม

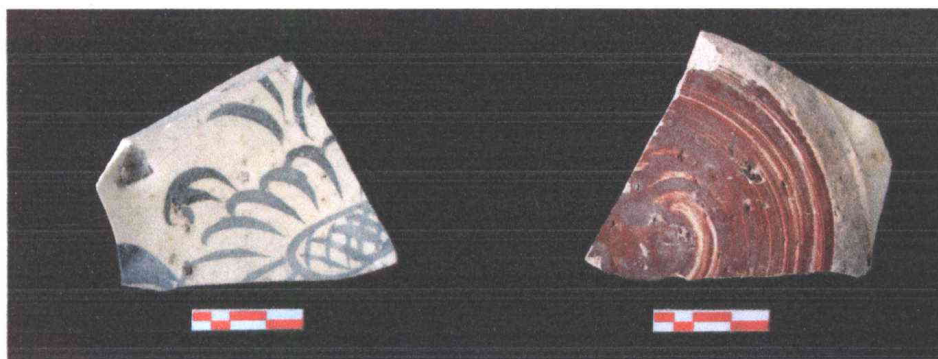

ภาพที่ ๓๓ ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์ซิง

^๑ อนุรักษ์กร จันทวิช, เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย, ๒๕๓๗, หน้า ๔๗ - ๕๔.

^๒ ในรัชกาลพระเจ้าวันลี (พ.ศ. ๒๑๑๖-๒๑๖๓) มีการผลิตชิ้นเครื่องถ้วยลายครามเพื่อการส่งออกค้าขายไปยังยุโรปและญี่ปุ่น (อ้างจากเรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.)

ส่วนเศษภาชนะเครื่องถ้วยอันหนาม (?) จากประเทศเวียดนามนั้น พบเพียง ๑ ชิ้น น้ำหนัก ๘๐ กรัม จากหลุมขุดค้นทางโบราณคดีในระดับชั้นดินสมมติที่ ๕ (๑๐๐ - ๑๒๐ cm.dt.)

ภาพที่ ๓๔ เศษภาชนะเครื่องถ้วยอันหนาม (?) จากแหล่งเตาในประเทศเวียดนาม

๕.๔ โบราณวัตถุประเภทอื่นๆ (ดู ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทอื่นๆ)

ก. ชิ้นส่วนเครื่องแก้ว พบเพียงชิ้นเดียว จากหลุมขุดค้นทางโบราณคดี ลักษณะคล้ายขวด มีลายพิมพ์อักษรนูนเขียนว่า "...de ...VICHY" อยู่ในบริเวณลำตัว หนา ๐.๔ เซนติเมตร น้ำหนัก ๑๕ กรัม เป็นชิ้นส่วนของขวดบรรจุน้ำแร่ธรรมชาติจากเมือง Vichy ในประเทศฝรั่งเศส^๑

ภาพที่ ๓๕ ชิ้นส่วนขวดแก้วน้ำแร่ VICHY ที่พบจากการดำเนินงาน

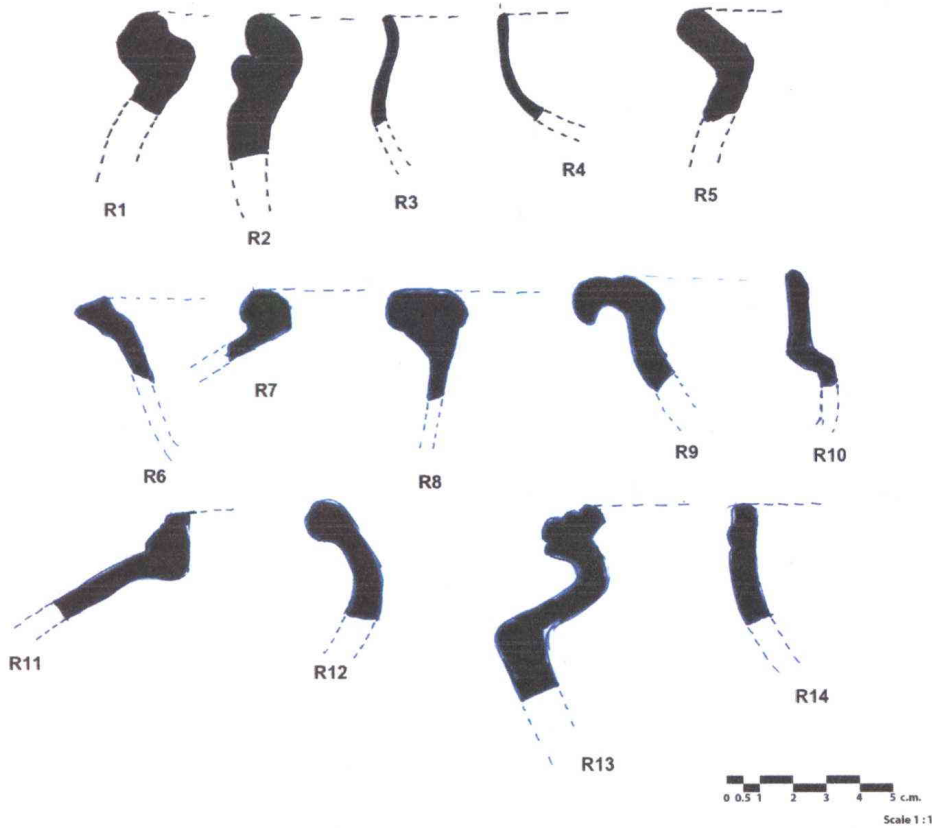

ภาพที่ ๓๖ ชิ้นส่วนขวดแก้วน้ำแร่ VICHY ที่พบในแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ข. ชิ้นส่วนแผ่นไม้เนื้อแข็ง พบในบริเวณหลุมขุดค้น จำนวน ๓ ชิ้น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นไม้ที่ปะปนอยู่ในชั้นดินถมอัดก่อนการสร้างอาคาร

^๑ <http://www.practicallyedible.com/edible.nsf/pages/vichywater>

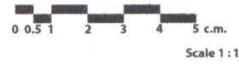
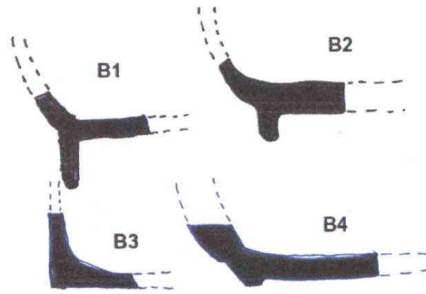
Rim Form

หมายเลข	รูปแบบภษณะ	หน้าที่การใช้งาน
R1	อ่าง	ใช้ใสน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค
R2	ครก	ใช้สำหรับตำอาหาร มักใช้ร่วมกับสาก
R3	ถ้วย	ภษณะก้นลึกขนาดเล็ก ใช้สำหรับใส่อาหาร
R4	ถ้วย	ภษณะก้นลึกขนาดเล็ก ใช้สำหรับใส่อาหาร
R5	หม้อดินเผา	ภษณะสำหรับหุงต้ม
R6	อ่าง	ใช้ใสน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค
R7	ตุ้ม	ภษณะคล้ายโองขนาดเล็ก ใช้ใสน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค
R8	อ่าง	ใช้ใสน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค
R9	อ่าง	ใช้ใสน้ำสำหรับอุปโภค - บริโภค
R10	หม้อดินเผา	ภษณะสำหรับหุงต้ม
R11	ไห	ภษณะสำหรับใสน้ำและถนอมอาหาร
R12	หม้อดินเผา	ภษณะสำหรับหุงต้ม
R13	ไห	ภษณะสำหรับใสน้ำและถนอมอาหาร
R14	ครก	ใช้สำหรับตำอาหาร มักใช้ร่วมกับสาก

ภาพลายเส้นที่ ๑ รูปแบบปากภษณะที่พบจากการดำเนินงานทางโบราณคดี

Base Form

หมายเลข	รูปแบบภาชนะ	หน้าที่การใช้งาน
B1	ถ้วย	ภาชนะก้นลึกขนาดเล็ก ใช้สำหรับใส่อาหาร
B2	ถ้วย	ภาชนะก้นลึกขนาดเล็ก ใช้สำหรับใส่อาหาร
B3	ไห	ภาชนะสำหรับใส่น้ำและถนอมอาหาร
B4	ถ้วย	ภาชนะก้นลึกขนาดเล็ก ใช้สำหรับใส่อาหาร

ภาพลายเส้นที่ ๒ รูปแบบก้นภาชนะที่พบจากการดำเนินงานทางโบราณคดี

บทที่ ๖

สรุปผลการดำเนินงาน

คําหนักเจ้าฟ้าสร่าง เป็นคําหนักที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ตั้งอยู่ภายในโรงเรียนเจ้าฟ้าสร่าง ริมฝั่งด้านซ้ายของแม่น้ำเจ้าพระยา ในบริเวณพื้นที่นอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยาฝั่งด้านทิศใต้ บริเวณตำบลบ้านแบ่ง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ห่างจากพระราชวังบางปะอินมาทางทิศเหนือประมาณ ๒ กิโลเมตร กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานคําหนักเจ้าฟ้าสร่าง ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙ ตอนพิเศษ ๑๑๙ ง เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๕

สำหรับการดำเนินงานขุดค้น และขุดตรวจทางโบราณคดีในบริเวณคําหนักเจ้าฟ้าสร่างนั้น เป็นการดำเนินงานที่ควบคู่กับการบูรณปฏิสังขรณ์อาคารคําหนัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อศึกษาข้อมูลการซ้อนทับของชั้นดินและอายุสมัยการก่อสร้างคําหนัก ซึ่งจะเป็นการสืบค้นจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของอาคารแต่ละสมัยเท่าที่สามารถทำได้ ตลอดจนศึกษาถึงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมในบริเวณนี้ก่อนที่จะมีการสร้างคําหนักขึ้น

ตำแหน่งของพื้นที่ในการปฏิบัติงานนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ส่วนดังนี้

๑. หลุมขุดค้นทางโบราณคดี ขนาด ๓ x ๓ เมตร จำนวน ๑ หลุม ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ตั้งรอบคําหนัก วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานขุดค้นทางโบราณคดี คือ ตรวจสอบร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานหรือพัฒนาการในการใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณนี้ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงปัจจุบัน ผลจากการดำเนินงานสามารถสรุปชั้นวัฒนธรรมได้ดังนี้

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๑ เป็นชั้นดินเหนียวท่อนาที่มีการชนจากพื้นที่ใกล้เคียงมาถมอัดเพื่อปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างคําหนัก อันแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและเทคนิควิธีการเตรียมพื้นที่ในการก่อสร้างรากของคําหนักเจ้าฟ้าสร่าง

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๒ เป็นชั้นดินที่ร่วมสมัยกับระดับพื้นใช้งานเดิมและชั้นก่อสร้างของคําหนัก

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๓ เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานเดิมของคําหนัก

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๔ เป็นชั้นดินที่มีการซ่อมแซมคําหนัก เนื่องจากพบว่ามีการนำเอาเศษวัสดุที่เหลือหรือพังทลายจากการซ่อมแซมมาถมอัดดินไว้เพื่อปรับพื้นใช้งานใหม่ หลังจากการซ่อมแซมแล้วเสร็จ

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๕ เป็นระดับชั้นการเตรียมพื้นที่ของพื้นดินในสมัยปัจจุบัน

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๖ เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์คําหนักเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร่าง

๒. หลุมขุดตรวจทางโบราณคดี ขนาด ๒ x ๖ เมตร จำนวน ๑ หลุม ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นดินใต้พื้นคําหนัก ติดกับฐานบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันตก วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

ชุดตรวจทางโบราณคดี คือ เพื่อศึกษาร่องรอยพัฒนาการในการซ่อมสร้าง รวมถึงเทคนิควิธีการในการก่อสร้างฐานรากของตึกเหล็ก ผลจากการดำเนินงานสามารถสรุปชั้นวัฒนธรรมได้ดังนี้

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๑ เป็นชั้นดินเหนียวท่อน้ำที่มีการชนจากพื้นที่ใกล้เคียงมาถมอัดเพื่อปรับพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตึกเหล็ก อันแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและเทคนิควิธีการเตรียมพื้นที่ในการก่อสร้างฐานรากของตึกเหล็กเจ้าฟ้าสร้าง

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๒ เป็นระดับชั้นร่วมสมัยกับการก่อสร้างตึกเหล็กเจ้าฟ้าสร้างและระดับพื้นใช้งานเดิม

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๓ เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานเดิมที่ปรากฏร่องรอยน้ำท่วมขังเมื่อครั้งอดีต อันแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของอาคารที่ต้องยกพื้นขึ้นสูงจากระดับพื้นดินประมาณ ๑ เมตร

ชั้นวัฒนธรรมสมัยที่ ๔ เป็นระดับชั้นพื้นใช้งานในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีการใช้ประโยชน์ตึกเหล็กเป็นอาคารเรียนของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้าง

ในส่วนของโบราณวัตถุที่พบจากการดำเนินงานสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ประเภทโบราณวัตถุ	จำนวน (ชิ้น)
กระเบื้องเคลือบดำ	๑,๘๐๙
ชิ้นส่วนกระเบื้องซีเมนต์มุงหลังคา	๑๑
แผ่นอิฐปูพื้น	๓๒
แผ่นหินปูพื้น	๑
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาพื้นเมือง	๘๐
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาบ้านบางปูน	๑๒
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาสุโขทัย – ศรีสัชชาลัย	๓
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาแม่น้ำน้อย	๓๖
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศจีน สมัยราชวงศ์ชิง	๔๐
เศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาในประเทศเวียดนาม	๑
ชิ้นส่วนเครื่องแก้ว	๑
ชิ้นส่วนแผ่นไม้	๓

ผลจากการดำเนินงานทางโบราณคดีในบริเวณพื้นที่ตึกเหล็กเจ้าฟ้าสร้าง สามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับตึกเหล็กแห่งนี้ในประเด็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

- พัฒนาการการใช้ประโยชน์พื้นที่ในบริเวณตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่แสดงให้เห็นว่าในบริเวณที่ตั้งตึกเหล็กเจ้าฟ้าสร้างแห่งนี้ ก่อน

การสร้างตำหนักนั้น ไม่เคยปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยของชุมชนในบริเวณนี้มาก่อน

- รูปแบบและเทคนิควิธีในการเตรียมพื้นที่ก่อนการก่อสร้างตำหนัก ที่มีการถมดินปรับพื้นที่ด้วยดินเหนียวหนาประมาณ ๑ เมตรก่อนการก่อสร้าง แสดงให้เห็นถึงร่องรอยสภาพภูมิศาสตร์เดิมของพื้นที่ในบริเวณนี้ น่าจะมีลักษณะเป็นที่ลุ่มมากกว่าในปัจจุบัน นอกจากนี้ชั้นดินที่ปรากฏร่องรอยการถมปรับพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่เมื่อครั้งแรกสร้างจนถึงปัจจุบัน ที่พบในหลุมขุดค้น – ขุดตรวจทางโบราณคดีนั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาน้ำท่วมในบริเวณนี้ที่มีมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน
- ข้อมูลพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ทางสถาปัตยกรรมของอาคาร ที่แสดงให้เห็นถึงร่องรอยการซ่อมแซมปรับเปลี่ยนรูปแบบตำหนักหลังนี้ในครั้งก่อนหน้าอย่างน้อย ๒ ครั้ง ซึ่งอาจเป็นการซ่อมแซมในช่วงระยะเวลาเมื่อไม่นานมานี้ โดยพิจารณาได้จากโบราณวัตถุประเภทกระเบื้องมุงหลังคา ๓ ชนิด และร่องรอยชั้นสีเดิมที่ได้จากการตรวจสอบชั้นสีบนแผ่นไม้โครงสร้างต่าง ๆ ของตำหนัก
- ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของตำหนักในปัจจุบัน น่าจะได้รับการปรับเปลี่ยนรูปแบบครั้งใหญ่หลังจากสร้างแล้วเสร็จ เนื่องจากรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและแผนผังของอาคารที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากลักษณะที่กล่าวเอาไว้ในหนังสือ สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ความว่า

“เป็นตำหนักแพชั้นเดียว ปลูกริมน้ำทำเป็นรูปตัวยู (U) ในภาษาอังกฤษ มีน้ำอยู่ตรงกลาง มีทางเดินจากตลิ่งขึ้นตำหนักได้สองด้าน คราวใดที่เสด็จมาบางปะอินสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธรจะเสด็จประทับยังตำหนักที่บ้านแห่งนี้ทุกคราว”

บรรณานุกรม

กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท, นิราศกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาทเสด็จไป
ตีเมืองพม่า พ.ศ. ๒๓๓๖, พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๕๖๖.

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, เอกสารรัชกาลที่ ๕ ม.๒๐/๒ “กรมหลวงดำรงราชานุภาพ
กราบทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๗”

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
กรุงเทพฯ : คณะกรรมการ, ๒๕๕๒.

เฉลิม สุขเกษม, “กรุงศรีอยุธยา” อธิบายแผนที่พระนครศรีอยุธยากับคำวินิจฉัยของพระ
ยาโบราณราชธานินทร์เรื่องศิลปและภูมิสถานอยุธยา พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพแม่
แดง แข่วัฒนะ, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สามมิตร, ๒๕๑๔.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, “ชุมชนอยุธยา – อยุธยา – ปัญหาเรื่องวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ
และสังคม” เอกสารสัมมนาประวัติศาสตร์อยุธยา, อยุธยา : วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
, ๒๕๔๘.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, อยุธยา : ประวัติศาสตร์และการเมือง, กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
โครงการตำราสังคมและมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๒.

ณัฐภัทร จันทวิช, เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย, กรุงเทพฯ :
กรมศิลปากร, ๒๕๔๗.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา, พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่ม
๒, กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๑๖.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระยา, แสดงบรรยายพงศาวดารสยาม, กรุงเทพฯ :
๒๕๖๗.

นิธิ เอียวศรีวงศ์, อยุธยาตอนต้น รากฐานและความเป็นปึกแผ่น (เอกสารอัดสำเนา)
พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คลัง
วิทยา, ๒๕๑๕.

โบราณราชธานินทร์, พระยา, ประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๓ เรื่องกรุงเก่า, พระนคร :
มปพ, ๒๔๙๙.

ปวิวรรต ธรรมปรีชากร, ศิลปะเครื่องถ้วยในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : แอ็คมี พรินติ้ง,
๒๕๓๓.

ภัทระ คาน, สมเด็จพระราชปิตุจฉา เจ้าฟ้าวไลยองค์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ,
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรินติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๖.

มงเซญูเออร์ ปาลเลกัวซ์, เล่าเรื่องกรุงสยาม, สันต์ ท.โกมลบุตร แปล, กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ก้าวหน้า, ๒๕๒๐.

ศิลปากร,กรม,พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับสมเด็จพระพนรัตน์วัดพระเชตุพน
,๒๕๑๕.

ศิลปากร,กรม,ประชุมพงศาวดาร เล่ม ๑, กรุงเทพฯ : คุรุสภา, ๒๕๐๖.

ศรีศักร วัลลิโภดม,“กรุงอโยธยาในประวัติศาสตร์” สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๔, ฉบับที่
๙,๒๕๑๐.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา,พระนคร : มปป,๒๕๒๖.

เอกสารภูมิสังคมเสวนาสาธารณะ “พระเจ้าอยู่ทงมาจากไหน เป็นไทย ลาว หรือเจ๊กจีน
?”,๒๕๔๙.

ภาคผนวก

- ตารางโบราณวัตถุ
- สัญญาจ้างและรายการประกอบแบบ

ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ

โครงการบูรณะซ่อมแซมตำหนักเจ้าฟ้าสว่าง ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๕๒

ลำดับ	หมายเลขขุด	พื้นที่	ระดับ (cm.d.t.)	ประเภทโบราณวัตถุ		ชิ้นส่วน	การตกแต่ง	ขนาด (เซนติเมตร)				จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	แหล่งผลิต
				EW	SW			กว้าง	ยาว	หนา/สูง	ตก.			
1	001/4	TP.1	60 - 80	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.8 - 1.2		3	65	พื้นเมือง
2	001/5	TP.1	60 - 80	/		base	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1		1	50	พื้นเมือง
3	001/6	TP.1	60 - 80	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.5		1	30	พื้นเมือง
4	001/7	TP.1	60 - 80		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.5 - 1.0		4	110	แม่น้ำน้อย
5	001/8	TP.1	60 - 80		/	R.1	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.7	35	1	90	แม่น้ำน้อย
6	001/9	TP.1	60 - 80		/	R.2	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.1	20	1	50	แม่น้ำน้อย
7	001/10	TP.1	60 - 80		/	body	เคลือบสีเขียว			1.3		1	25	แม่น้ำน้อย
8	001/11	TP.1	60 - 80		/	body	เคลือบสีน้ำตาล			1.1		1	100	แม่น้ำน้อย
9	001/12	TP.1	60 - 80	/		ฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1	20	1	15	พื้นเมือง
10	002/4	TP.1	80 - 100	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.7 - 1		13	500	พื้นเมือง
11	002/5	TP.1	80 - 100	/		body	ลายขูดขีด			0.7		1	10	พื้นเมือง
12	002/6	TP.1	80 - 100	/		body	ลายกดประทับ			0.7		1	7	พื้นเมือง
13	002/7	TP.1	80 - 100	/		R.5	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1	13	1	35	พื้นเมือง
14	002/8	TP.1	80 - 100	/		จุกฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1	6.4	1	140	พื้นเมือง
15	002/9	TP.1	80 - 100	/		จุกฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.6	3	1	30	พื้นเมือง
16	002/10	TP.1	80 - 100		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.5 - 1.4		6	310	พื้นเมือง
17	002/11	TP.1	80 - 100		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.7 - 2.2		9	610	บางปูน
18	002/12	TP.1	80 - 100		/	body	ลายกดประทับในกรอบสี่เหลี่ยม			1.3		2	85	บางปูน

ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ

โครงการบูรณะซ่อมแซมตำหนักเจ้าฟ้าสร้อยด้าย ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๕๖

ลำดับ	หมายเลขถลุง	พื้นที่	ระดับ (cm.d.)	ประเภทโบราณวัตถุ		ชิ้นส่วน	การตกแต่ง	ขนาด (เซนติเมตร)				จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	แหล่งผลิต
				EW	SW			กว้าง	ยาว	หนา/สูง	ตก.			
19	002/13	TP.1	80 - 100		/	body	เคลือบสีเขียว			0.8		1	45	แม่น้ำน้อย
20	002/14	TP.1	80 - 100		/	body	เคลือบสีขาว			0.6		1	15	สุโขทัย
21	002/15	TP.1	80 - 100		/	R.6	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.1	24	1	30	แม่น้ำน้อย
22	002/16	TP.1	80 - 100		/	R.7	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.6	22	1	25	แม่น้ำน้อย
23	001/2	TP.2	40 - 60	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.3 - 0.6		7	115	พื้นเมือง
24	001/3	TP.2	40 - 60	/		body	ลายกคประทับ			0.7		1	5	พื้นเมือง
25	001/4	TP.2	40 - 60	/		ฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.8		2	45	พื้นเมือง
26	001/5	TP.2	40 - 60		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.5 - 1.7		4	125	พื้นเมือง
27	001/6	TP.2	40 - 60		/	R.9	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.5	44	1	80	พื้นเมือง
28	001/7	TP.2	40 - 60		/	body	เคลือบสีน้ำตาล			1.1		1	30	แม่น้ำน้อย
29	002/3	TP.2	60 - 80	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.2 - 1.5		2	365	พื้นเมือง
30	002/4	TP.2	60 - 80	/		R.6	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.3	11	3	105	พื้นเมือง
31	002/5	TP.2	60 - 80	/		R.10	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.7 - 1.0	15	3	125	พื้นเมือง
32	002/6	TP.2	60 - 80		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.5		1	100	แม่น้ำน้อย
33	002/7	TP.2	60 - 80		/	R.11	เคลือบสีน้ำตาล			1.8	9	1	75	แม่น้ำน้อย
34	002/8	TP.2	60 - 80		/	B.3	เคลือบสีน้ำตาล			0.7	23	1	30	แม่น้ำน้อย
35	002/9	TP.2	60 - 80		/	ฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			2		1	85	แม่น้ำน้อย
36	002/10	TP.2	60 - 80		/	ฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.9	16	1	10	แม่น้ำน้อย

ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาภายในประเทศ

โครงการบูรณะซ่อมแซมตำหนักเจ้าฟ้าสร้อยดอกลำปาง ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๕๒

ลำดับ	หมายเลขขุด	พื้นที่	ระดับ (cm.dt.)	ประเภทโบราณวัตถุ		ชิ้นส่วน	การตกแต่ง	ขนาด (เซนติเมตร)				จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	แหล่งผลิต
				EW	SW			กว้าง	ยาว	หนา/สูง	ศก.			
37	003/2	TP.2	80 - 100	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.9 - 1.6		10	440	พื้นเมือง
38	003/3	TP.2	80 - 100	/		body	ลายขูดขีด			1 - 1.3		5	170	พื้นเมือง
39	003/4	TP.2	80 - 100	/		R.12	ลายขูดขีด			1.4	15	1	85	พื้นเมือง
40	003/5	TP.2	80 - 100	/		จุกฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.8		1	40	พื้นเมือง
41	003/6	TP.2	80 - 100		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.8 - 1.3		10	530	แม่น้ำน้อย
42	003/7	TP.2	80 - 100		/	R.1	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.8		2	115	พื้นเมือง
43	003/8	TP.2	80 - 100		/	R.13	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.3	50	1	200	แม่น้ำน้อย
44	003/9	TP.2	80 - 100		/	body	เซาะร่องใต้เคลือบเขียว			1.1		1	25	ศรีสังขาลย์
45	004/2	TP.2	100 - 120	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1.5		2	105	พื้นเมือง
46	004/3	TP.2	100 - 120	/		body	ลายขูด			0.6		2	30	พื้นเมือง
47	004/4	TP.2	100 - 120	/		จุกฝา	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1		1	50	พื้นเมือง
48	004/5	TP.2	100 - 120		/	body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			0.7 - 1.2		5	325	แม่น้ำน้อย
49	004/6	TP.2	100 - 120		/	R.14	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1	14	1	45	แม่น้ำน้อย
50	004/7	TP.2	100 - 120		/	body	ปั้นแปะลายอุรอบไหล่			1		1	30	บางปูน
51	004/8	TP.2	100 - 120		/	body	เคลือบสีน้ำตาล			1		2	65	แม่น้ำน้อย
52	004/9	TP.2	100 - 120		/	body	เซาะร่องใต้เคลือบเขียว			0.6		1	10	ศรีสังขาลย์
53	005/2	TP.2	120 - 140	/		body	ผิวเรียบ ไม่มีการตกแต่ง			1		1	40	พื้นเมือง
54	006/2	TP.2	140 - 160	/		body	ลายขูดขีด			0.5 - 1.1		2	45	พื้นเมือง

ตารางจำแนกโบราณวัตถุประเภทเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งเตาต่างประเทศ

โครงการบูรณะซ่อมแซมตำหนักเจ้าฟ้าสร้อยดอกลำปาง ตำบลบ้านแปง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๕๖

ลำดับ	หมายเลขถุ่ง	พื้นที่	ระดับ (cm.dt.)	ประเภทโบราณวัตถุ			ชิ้นส่วน	การตกแต่ง	ขนาด (เซนติเมตร)				จำนวน (ชิ้น)	น้ำหนัก (กรัม)	แหล่งผลิต
				EW	SW	PL			กว้าง	ยาว	หนา/สูง	ตก.			
1	001/13	TP.1	60 - 80			/	R.3	พิมพ์ลายสีน้ำเงินรูปดอกไม้ใต้เคลือบใส			0.3	12	1	10	จีน - ราชวงศ์ซิง
2	001/14	TP.1	60 - 80			/	R.4	เขียนลายคราม - เขียนใต้เคลือบใส			0.4	12	1	5	จีน - ราชวงศ์ซิง
3	001/15	TP.1	60 - 80		/		body	เซาะร่องใต้เคลือบน้ำตาล - เหลือง			0.4		1	7	จีน - ราชวงศ์ซิง
4	001/16	TP.1	60 - 80		/		B.1	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.7	7	1	45	จีน - ราชวงศ์ซิง
5	001/17	TP.1	60 - 80		/		B.2	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.5	6.4	1	120	จีน - ราชวงศ์ซิง
6	001/18	TP.1	60 - 80		/		B.2	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.8	10	1	40	จีน - ราชวงศ์ซิง
7	001/19	TP.1	60 - 80			/	body	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.5		1	5	จีน - ราชวงศ์ซิง
8	002/17	TP.1	80 - 100		/		R.8	เคลือบเขียวใส			1.6	34	1	60	จีน - ราชวงศ์ซิง
9	002/18	TP.1	80 - 100			/	B.1	เขียนลายครามรูปดอกไม้ใต้เคลือบใส			0.6	7	1	65	จีน - ราชวงศ์ซิง
10	002/19	TP.1	80 - 100			/	B.2	เขียนลายครามรูปบุคคล			0.4	9	1	25	จีน - ราชวงศ์ซิง
11	002/20	TP.1	80 - 100			/	body	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.5		2	20	จีน - ราชวงศ์ซิง
12	001/8	TP.2	40 - 60		/		body	เซาะร่องใต้เคลือบน้ำตาล			0.6 - 0.9		3	35	จีน - ราชวงศ์ซิง
13	001/9	TP.2	40 - 60			/	body	พิมพ์ลายครามใต้เคลือบใส			0.5		3	20	จีน - ราชวงศ์ซิง
14	002/11	TP.2	60 - 80			/	body	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.2		2	20	จีน - ราชวงศ์ซิง
15	002/12	TP.2	60 - 80			/	body	เขียนลายดำใต้เคลือบใส			0.4 - 1.1		4	75	จีน - ราชวงศ์ซิง
16	002/13	TP.2	60 - 80			/	body	เขียนสีใต้เคลือบใส			0.4		2	40	จีน - ราชวงศ์ซิง
17	002/14	TP.2	60 - 80			/	B.1	เคลือบใส			0.4		1	25	จีน - ราชวงศ์ซิง
18	002/15	TP.2	60 - 80			/	B.2	เขียนลายครามใต้เคลือบใส			0.5 - 0.6		3	50	จีน - ราชวงศ์ซิง

สัญญาจ้าง

สัญญาจ้างเลขที่ 11 / 2551

สัญญานี้ทำขึ้น ณ สำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา

ตำบล / แขวง ประตู่ชัย อำเภอ / เขต พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

เมื่อวันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ระหว่าง กรมศิลปากร

โดย นายเอก สีหามาตย์ ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 พระนครศรีอยุธยา ผู้รับมอบอำนาจจาก

อธิบดีกรมศิลปากร ตามคำสั่งกรมศิลปากรที่ 927/2549 ลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549

ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้ว่าจ้าง" ฝ่ายหนึ่ง กับ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ดับเบิลยู.เอ. อาร์ คอนสตรัคชั่น

ซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ณ สำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทจังหวัดเพชรบุรี

มีสำนักงานใหญ่อยู่เลขที่ 28 หมู่ 6 ตำบล / แขวง หนองกระเจ็ด อำเภอ บ้านลาด

จังหวัด เพชรบุรี โดย นายอนนท์ เรืองเทศ ผู้มีอำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคลปรากฏ

ตามหนังสือรับรองของสำนักงานทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทเลขที่ 3160 ลงวันที่ 8 กันยายน 2551

(และหนังสือมอบอำนาจลงวันที่) แนบท้ายสัญญานี้ ซึ่งต่อไปในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้รับจ้าง" อีกฝ่ายหนึ่ง

คู่สัญญาได้ตกลงกันมีข้อความดังต่อไปนี้

ข้อ 1. ข้อตกลงว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างและผู้รับจ้างตกลงรับจ้างทำงาน บูรณะซ่อมแซมตัวหนักเจ้าฟ้าสว่าง

ณ ตัวหนักเจ้าฟ้าสว่าง ตำบล / แขวง บ้านแบ่ง อำเภอ บางปะอิน

จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ตามข้อกำหนดและเงื่อนไขแห่งสัญญานี้รวมทั้งเอกสารแนบท้ายสัญญา

ผู้รับจ้างตกลงที่จะจัดหาแรงงานและวัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ชนิดดี เพื่อ

ใช้ในงานจ้างตามสัญญานี้

ข้อ 2. เอกสารอันเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา

เอกสารแนบท้ายสัญญาดังต่อไปนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของสัญญานี้

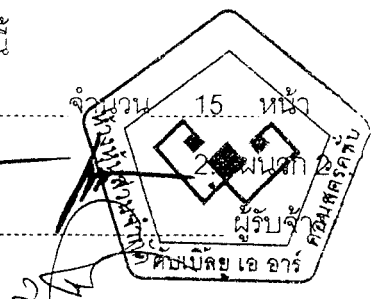
2.1 ผนวก 1 แบบรูปบูรณะซ่อมแซม

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

2.2 ผนวก 2 รายการประกอบแบบ.....	จำนวน..... 15..... หน้า
2.3 ผนวก 3 บัญชีรายการก่อสร้างหรือใบแจ้งปริมาณงานและราคา.....	จำนวน..... 8..... หน้า
2.4 ผนวก 4 ใบเสนอราคา.....	จำนวน..... 2..... หน้า
2.5 ผนวก 5 รายละเอียดการแบ่งงวดงานและเบิกจ่ายเงินค่าจ้าง.....	จำนวน..... 1..... หน้า
2.6 ผนวก 6 สูตรปรับราคาค่า (K).....	จำนวน..... 7..... หน้า

ความใดในเอกสารแนบท้ายสัญญาที่ขัดแย้งกับข้อความในสัญญานี้ ให้ใช้ข้อความในสัญญานี้ บังคับ และในกรณีที่เอกสารแนบท้ายสัญญาขัดแย้งกันเอง ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 3. หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญา

ในขณะที่ทำสัญญานี้ ผู้รับจ้างได้นำหลักประกันเป็น เงินสด ตามใบเสร็จรับเงินกรมศุลกากร
เล่มที่ 6103 เลขที่ 2 ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2551
 เป็นจำนวนเงิน..... 46,300.-..... บาท (สี่หมื่นหกพันสามร้อยบาทถ้วน) มามอบให้แก่ผู้ว่าจ้างเพื่อเป็น
 หลักประกันการปฏิบัติตามสัญญานี้

หลักประกันที่ผู้รับจ้างนำมามอบไว้ตามวรรคหนึ่ง ผู้ว่าจ้างจะคืนให้เมื่อผู้รับจ้างพ้นจากข้อ
 ผูกพันตามสัญญานี้แล้ว

ข้อ 4. ค่าจ้างและการจ่ายเงิน (สำหรับสัญญาที่เป็นราคาเหมารวม)

ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายและผู้รับจ้างตกลงรับเงินค่าจ้างจำนวนเงิน..... 926,000.-..... บาท
 (เก้าแสนสองหมื่นหกพันบาทถ้วน) ซึ่งได้รวมภาษีมูลค่าเพิ่มจำนวน..... 60,579.43..... บาท ตลอดจนภาษีอากร
 อื่น ๆ และค่าใช้จ่ายทั้งปวงด้วยแล้ว โดยถือราคาเหมารวมเป็นเกณฑ์และกำหนดการจ่ายเงินเป็นงวด ๆ ดังนี้
งวดที่ 1 เป็นจำนวนเงิน..... 277,800.-..... บาท (สองแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันแปด
 ร้อยบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานชุดตรวจฐานรากและชุดค้ำทางโบราณคดีแล้วเสร็จ
- งานติดตั้งนั่งร้าน
- งานถอดรื้อฝ้าเพดาน ฝ้าผนังไม้ของเดิมที่ชำรุดออก
- งานตรวจซ่อมฝ้าเพดานภายใน โครงสร้างหลังคา ฝ้าผนังไม้
- งานลอกสีเดิมฝ้าเพดานและฝ้าไซรา
- งานทาสีอนุรักษ์เนื้อไม้โครงหลังคา

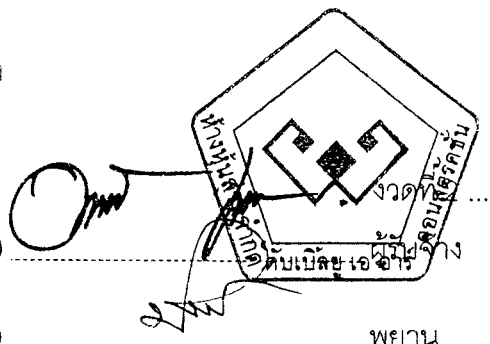
ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2551

(ลงชื่อ)..... ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ)..... พยาน

(ลงชื่อ)..... ผู้รับจ้าง

(ลงชื่อ)..... พยาน

งวดที่ 2 เป็นจำนวนเงิน.....277,800.-.....บาท (สองแสนเจ็ดหมื่นเจ็ดพันแปดร้อยบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงาน

- งานทาสีฝ้าเพดาน ฝ้าไซรา ฝ้าชายคาแล้วเสร็จ
- งานถอดรื้อ คาน ตง พื้นไม้ของเดิมที่ชำรุดออก
- งานตรวจซ่อมคาน ตง พื้นไม้ เสาค ลายฉลุ ไม้ลูกกรง
- รายงานการขุดตรวจฐานรากการขุดค้นทางโบราณคดีแล้วเสร็จ
- รายงานการบูรณะซ่อมแซมโบราณสถาน 40%

ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2552

งวดสุดท้าย เป็นจำนวนเงิน.....370,400.-.....บาท (สามแสนเจ็ดหมื่นสี่ร้อยบาทถ้วน) เมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติงานทั้งหมดให้แล้วเสร็จเรียบร้อยตามสัญญา รวมทั้งทำสถานที่ก่อสร้างให้สะอาดเรียบร้อยตามที่กำหนดไว้ในข้อ 18

*** การจ่ายเงินตามเงื่อนไขแห่งสัญญานี้ ผู้ว่าจ้าง จะโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารของผู้รับจ้าง ชื่อธนาคาร กรุงเทพมหานคร สาขา ถนนสุขสวัสดิ์ ชื่อบัญชี..... หจก. ดับเบิ้ลยู.เอ. อาร์ คอนสตรัคชั่น..... เลขที่บัญชี..... 029-1-53456-2 ทั้งนี้ ผู้รับจ้างตกลงเป็นผู้รับภาระเงินค่าธรรมเนียมหรือค่าบริการอื่นใดเกี่ยวกับการโอนที่ธนาคารเรียกเก็บและ ยินยอมให้มีการหักเงินดังกล่าวจากจำนวนเงินโอนในงวดนั้น ๆ

ข้อ 5 กำหนดเวลาแล้วเสร็จและสิทธิของผู้ว่าจ้างในการบอกเลิกสัญญา

ภายในกำหนด.....วัน นับถัดจากวันลงนามในสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องเสนอแผนงานให้เป็นที่พอใจแก่ผู้ว่าจ้าง โดยแสดงถึงขั้นตอนของการทำงานและกำหนดเวลาที่ต้องใช้ในการทำงานหลักต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จ

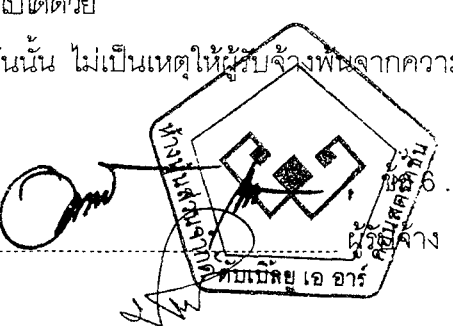
ผู้รับจ้างต้องเริ่มทำงานที่รับจ้างภายในวันที่ 22 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2551 และจะต้องทำงานให้แล้วเสร็จบริบูรณ์ภายในวันที่ 21 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2552

ถ้าผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาหรือจะแล้วเสร็จล่าช้าเกินกว่ากำหนดเวลา หรือผู้รับจ้างทำผิดสัญญาข้อใดข้อหนึ่ง หรือตกเป็นผู้ล้มละลาย หรือเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการตรวจการจ้าง หรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษา ซึ่งได้รับมอบอำนาจจากผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะบอกเลิกสัญญานี้ได้และมีสิทธิจ้างผู้รับจ้างรายใหม่เข้าทำงานของผู้รับจ้างให้ลุล่วงไปได้ด้วย

การที่ผู้ว่าจ้างไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างพ้นจากความรับผิดตามสัญญา

(ลงชื่อ).....ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ).....พยาน

(ลงชื่อ).....ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ).....พยาน

ข้อ 6 ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของงานจ้าง

เมื่องานแล้วเสร็จสมบูรณ์ และผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานจากผู้รับจ้างหรือจากผู้รับจ้างรายใหม่ ในกรณีที่มีการบอกเลิกสัญญาตามข้อ 7 หากมีเหตุชำรุดบกพร่องหรือเสียหายเกิดขึ้นจากงานจ้างนี้ ภายในกำหนด...2...ปี...เดือน นับถัดจากวันที่ได้รับมอบงานดังกล่าว ซึ่งความชำรุดบกพร่องหรือเสียหายนั้นเกิดจากความบกพร่องของผู้รับจ้างอันเกิดจากการใช้วัสดุที่ไม่ถูกต้อง หรือทำไว้ไม่เรียบร้อย หรือทำไม่ถูกต้องตามมาตรฐานแห่งหลักวิชา ผู้รับจ้างจะต้องรีบทำการแก้ไขให้เป็นที่เรียบร้อยโดยไม่ชักช้า โดยผู้ว่าจ้างไม่ต้องออกเงินใดๆ ในการนี้ทั้งสิ้น หากผู้รับจ้างปิดพลั่วไม่กระทำการดังกล่าวภายในกำหนด...7...วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างหรือไม่ทำการแก้ไขให้ถูกต้องเรียบร้อยภายในเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ให้ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะทำการนั้นเองหรือจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นโดยผู้รับจ้างต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย

ข้อ 7 การจ้างช่วง

ผู้รับจ้างจะต้องไม่เอางานทั้งหมดหรือบางส่วนแห่งสัญญานี้ไปจ้างช่วงอีกต่อหนึ่งโดยไม่ได้ได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้ว่าจ้างก่อน ทั้งนี้ นอกจากในกรณีที่สัญญานี้จะระบุไว้เป็นอย่างอื่น ความยินยอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นเหตุให้ผู้รับจ้างหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือพันธะหน้าที่ตามสัญญานี้ และผู้รับจ้างจะยังคงต้องรับผิดชอบในความผิดและความประมาทเลินเล่อของผู้รับจ้างช่วงหรือของตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้รับจ้างช่วงนั้นทุกประการ

ข้อ 8 การควบคุมงานของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องควบคุมงานที่รับจ้างอย่างเอาใจใส่ด้วยประสิทธิภาพและความชำนาญ และในระหว่างการทำงานที่รับจ้างจะต้องจัดให้มีผู้แทนซึ่งทำงานเต็มเวลาเป็นผู้ควบคุมงาน ผู้ควบคุมงานดังกล่าวจะต้องเป็นผู้แทนได้รับมอบอำนาจจากผู้รับจ้าง คำสั่งหรือคำแนะนำต่าง ๆ ที่ได้แจ้งแก่ผู้แทนผู้ได้รับมอบอำนาจนั้นให้ถือว่าเป็นคำสั่งหรือคำแนะนำที่ได้แจ้งแก่ผู้รับจ้าง การแต่งตั้งผู้ควบคุมงานนั้นจะต้องทำเป็นหนังสือและต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้าง การเปลี่ยนตัวหรือแต่งตั้งผู้ควบคุมงานใหม่จะทำได้หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าจ้างก่อน

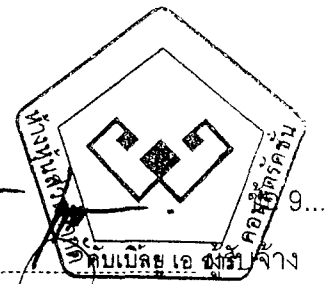
ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะขอเปลี่ยนตัวผู้แทนได้รับมอบอำนาจนั้น โดยแจ้งเป็นหนังสือไปยังผู้รับจ้าง และผู้รับจ้างจะต้องทำการเปลี่ยนตัวโดยพลัน โดยไม่คิดราคาเพิ่มหรืออ้างเหตุเพื่อขยายอายุสัญญานอันเนื่องมาจากเหตุนี้

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง

(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ)
 (ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 9 ความรับผิดชอบของผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบต่ออุบัติเหตุ ความเสียหาย หรือภัยอันตรายใด ๆ อันเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้รับจ้าง และจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของลูกจ้างของผู้รับจ้าง ความเสียหายใด ๆ อันเกิดแก่งานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้น แม้จะเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัย นอกจากกรณีอันเกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบโดยซ่อมแซมให้คืนดีหรือเปลี่ยนให้ใหม่โดยค่าใช้จ่ายของผู้รับจ้างเอง ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างดังกล่าวในข้อนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบงานครั้งสุดท้าย ซึ่งหลังจากนั้นผู้รับจ้างคงต้องรับผิดชอบเพียงในกรณีชำรุดบกพร่องหรือความเสียหายดังกล่าวในข้อ 6 เท่านั้น

ข้อ 10 การจ่ายเงินแก่ลูกจ้าง

ผู้รับจ้างจะต้องจ่ายเงินแก่ลูกจ้างที่ผู้รับจ้างได้จ้างมาในอัตรา และตามกำหนดเวลาที่ผู้รับจ้างได้ตกลงหรือทำสัญญาไว้ต่อลูกจ้างดังกล่าว

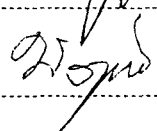
ถ้าผู้รับจ้างไม่จ่ายเงินค่าจ้างหรือค่าทดแทนอื่นใดแก่ลูกจ้างดังกล่าวในวรรคแรก ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาเงินค่าจ้างที่จะต้องจ่ายแก่ผู้รับจ้างมาจ่ายให้แก่ลูกจ้างของผู้รับจ้างดังกล่าวและให้ถือว่าผู้ว่าจ้างได้จ่ายเงินจำนวนนั้นเป็นค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาแล้ว

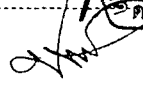
ผู้รับจ้างจะต้องจัดให้มีประกันภัยสำหรับลูกจ้างทุกคนที่จ้างมาทำงานโดยให้ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบทั้งปวงของผู้รับจ้างรวมทั้งผู้รับจ้างช่วงอันหากจะพึงมีในกรณีความเสียหายที่คิดค่าสินไหมทดแทนได้ตามกฎหมายซึ่งเกิดจากอุบัติเหตุหรือภัยอันตรายใด ๆ ต่อลูกจ้าง หรือบุคคลอื่นที่ผู้รับจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงจ้างมาทำงาน ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยดังกล่าวพร้อมทั้งหลักฐานการชำระเบี้ยประกันให้แก่ผู้ว่าจ้างเมื่อผู้ว่าจ้างเรียกร้อง

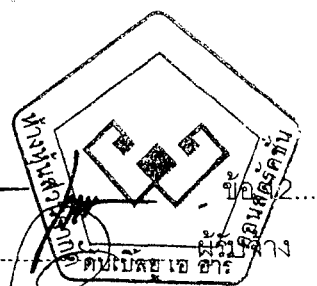
ข้อ 11 การตรวจงานจ้าง

ถ้าผู้ว่าจ้างแต่งตั้งกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาเพื่อ ควบคุมการทำงานของผู้รับจ้าง กรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมหรือบริษัทที่ปรึกษานั้นมีอำนาจเข้าไปตรวจการงานในโรงงานและสถานที่ที่กำลังก่อสร้างได้ตลอดเวลา และผู้รับจ้างจะต้องอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือในการนั้นตามสมควร

การที่มีกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาหาทำให้ผู้รับจ้างพ้นความรับผิดชอบตามสัญญานี้ข้อหนึ่งข้อใดไม่

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ) พยาน

ข้อ 12 แบบรูปและรายการละเอียดคลาดเคลื่อน

ผู้รับจ้างจะต้องรับรองว่าได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจในแบบรูปรายการละเอียดโดยถี่ถ้วนแล้ว หากปรากฏว่าแบบรูปและรายการละเอียดนั้นผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิค ผู้รับจ้างตกลงที่จะปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งเพื่อให้งานแล้วเสร็จบริบูรณ์โดยจะคิดค่าใช้จ่ายใด ๆ เพิ่มขึ้นจากผู้ว่าจ้างไม่ได้

ข้อ 13 การควบคุมงานโดยผู้ว่าจ้าง

ผู้รับจ้างตกลงว่า กรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงานหรือบริษัทที่ปรึกษาที่ผู้ว่าจ้างแต่งตั้งมีอำนาจที่จะตรวจสอบและควบคุมงานเพื่อให้เป็นไปตามเอกสารสัญญาและมีอำนาจที่จะสั่งให้แก้ไข เปลี่ยนแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอนซึ่งงานตามสัญญาี้ หากผู้รับจ้างขัดขืนไม่ปฏิบัติตามกรรมการตรวจการจ้าง ผู้ควบคุมงาน หรือบริษัทที่ปรึกษามีอำนาจที่จะสั่งให้หยุดกิจการนั้นชั่วคราวได้ ความล่าช้าในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างจะถือเป็นเหตุขอขยายวันทำการออกไปมิได้

ข้อ 14 งานพิเศษและการแก้ไขงาน

ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะสั่งให้ผู้รับจ้างทำงานพิเศษซึ่งไม่ได้แสดงไว้ หรือรวมอยู่ในเอกสารสัญญา หากงานพิเศษนั้นๆ อยู่ในขอบข่ายทั่วไปแห่งวัตถุประสงค์ของสัญญานี้ นอกจากนี้ผู้ว่าจ้างยังมีสิทธิสั่งให้เปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขแบบรูป และข้อกำหนดต่างๆ ในเอกสารสัญญานี้ด้วย โดยไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะแต่อย่างใด

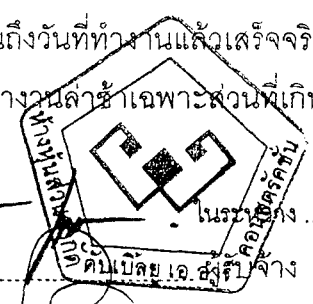
อัตราค่าจ้างหรือราคาที่กำหนดไว้ในสัญญานี้ให้กำหนดสำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มเติมขึ้นหรือ ตัดทอนลงทั้งปวงตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หากในสัญญาไม่ได้กำหนดไว้ถึงอัตราค่าจ้าง หรือราคาใดๆ ที่จะนำมาใช้สำหรับงานพิเศษหรืองานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะได้ตกลงกันที่จะกำหนดอัตราหรือราคารวมทั้งการขยายระยะเวลา (ถ้ามี) กันใหม่เพื่อความเหมาะสม ในกรณีที่ตกลงกันไม่ได้ผู้ว่าจ้างจะกำหนดอัตราจ้างหรือราคาตายตัวตามแต่ผู้ว่าจ้างจะเห็นว่าเหมาะสมและถูกต้อง ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง

ข้อ 15 ค่าปรับ

หากผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญา และผู้ว่าจ้างยังมีได้บอกเลิกสัญญา ผู้รับจ้างจะต้องชำระค่าปรับให้แก่ผู้ว่าจ้างเป็นจำนวนเงินวันละ 926.- บาท และจะต้องชำระค่าใช้จ่ายในการควบคุมงานในเมื่อผู้ว่าจ้างต้องจ้าง ผู้ควบคุมงานอีกต่อหนึ่งเป็นจำนวนเงินวันละ 200 บาท นับถัดจากวันที่กำหนดแล้วเสร็จตามสัญญาหรือวันที่ผู้ว่าจ้างได้ขยายให้จนถึงวันที่ทำงานแล้วเสร็จจริง นอกจากนี้ ผู้รับจ้างยอมให้ผู้ว่าจ้างเรียกค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากการที่ผู้รับจ้างทำงานล่าช้าเฉพาะส่วนที่เกินกว่าจำนวนค่าปรับและค่าใช้จ่ายดังกล่าวได้อีกด้วย

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ) *พยาน* พยาน

(ลงชื่อ)
(ลงชื่อ) *พยาน* พยาน

ในระหว่างที่ผู้ว่าจ้างยังมีได้บอกเลิกสัญญา นั้น หากผู้ว่าจ้างเห็นว่าผู้รับจ้างจะไม่สามารถปฏิบัติ ตามสัญญาต่อไปได้ ผู้ว่าจ้างจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาและใช้สิทธิตามข้อ 16 ก็ได้ และถ้าผู้ว่าจ้างได้แจ้งข้อ เรียกร้องไปยังผู้รับจ้างเมื่อครบกำหนดแล้วเสร็จของงานขอให้ชำระค่าปรับแล้ว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะปรับผู้รับจ้าง จนถึงวันบอกเลิกสัญญาได้อีกด้วย

ข้อ 16 สิทธิของผู้ว่าจ้างภายหลังบอกเลิกสัญญา

ในกรณีที่ผู้ว่าจ้างบอกเลิกสัญญา ผู้ว่าจ้างอาจทำงานนั้นเองหรือว่าจ้างผู้อื่นให้ทำงานนั้นต่อจน แล้วเสร็จได้ ผู้ว่าจ้างหรือผู้ที่รับจ้างทำงานนั้นต่อมีสิทธิใช้เครื่องใช้ในการก่อสร้าง สิ่งก่อสร้างขึ้นชั่วคราวสำหรับ งานก่อสร้างและวัสดุต่างๆ ซึ่งเห็นว่าจะต้องสงวนเอาไว้เพื่อการปฏิบัติงานตามสัญญาตามที่เห็นสมควร

ในกรณีดังกล่าว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิริบหลักประกันการปฏิบัติตามสัญญาทั้งหมดหรือบางส่วนตามแต่จะ เห็นสมควร นอกจากนั้นผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในค่าเสียหาย ซึ่งเป็นจำนวนเกินกว่าหลักประกันการปฏิบัติงาน และ ค่าเสียหายต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นในการทำงานนั้นต่อให้แล้วเสร็จตามสัญญา และค่าใช้จ่ายในการ ควบคุมงานเพิ่ม (ถ้ามี) ซึ่งผู้ว่าจ้างจะหักเอาจากเงินประกันผลงานหรือจำนวนเงินใดๆ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้รับจ้างก็ได้

ข้อ 17 การกำหนดค่าเสียหาย

ค่าปรับหรือค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นจากผู้รับจ้างตามสัญญานี้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะหักเอาจาก จำนวนเงินค่าจ้างที่ค้างจ่ายหรือจากเงินประกันผลงานของผู้รับจ้างหรือบังคับจากหลักประกันการปฏิบัติตาม สัญญาก็ได้

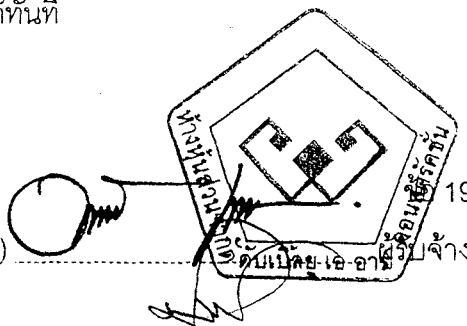
หากมีเงินค่าจ้างตามสัญญาที่หักไว้จ่ายเป็นค่าปรับ และค่าเสียหายแล้วยังเหลืออยู่อีกเท่าใด ผู้ว่าจ้างจะคืนให้แก่ผู้รับจ้างทั้งหมด

ข้อ 18 การทำบริเวณก่อสร้างให้เรียบร้อย

ผู้รับจ้างจะต้องรักษาบริเวณสถานที่ปฏิบัติงานตามสัญญานี้ รวมทั้งโรงงานหรือสิ่งอำนวยความสะดวก ความสะดวกในการทำงานของผู้รับจ้าง ลูกจ้าง ตัวแทน หรือของผู้รับจ้างช่วงให้อยู่ในความสะดวก ปลอดภัย และมี ประสิทธิภาพในการใช้งานตลอดระยะเวลาการจ้างและเมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้วจะต้องขนย้ายบรรดาเครื่องใช้ ในการทำงานจ้างรวมทั้งวัสดุ ขยะมูลฝอย และสิ่งก่อสร้างชั่วคราวต่างๆ (ถ้ามี) ทั้งจะต้องกลบเกลี่ยพื้นดินให้ เรียบร้อย เพื่อให้บริเวณทั้งหมดอยู่ในสภาพที่สะอาด และใช้การได้ทันที

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ) *พยาน* พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ) *พยาน* พยาน

19...

ข้อ 19 การขยายเวลาปฏิบัติงานตามสัญญา

ในกรณีที่มีเหตุสุดวิสัย หรือเหตุใดๆ อันเนื่องมาจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้าง หรือเหตุการณ์อันหนึ่งอันใดที่ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย ทำให้ผู้รับจ้างไม่สามารถทำงานให้แล้วเสร็จตามเงื่อนไขและกำหนดเวลาแห่งสัญญานี้ได้ ผู้รับจ้างจะต้องแจ้งเหตุหรือเหตุการณ์ดังกล่าวพร้อมหลักฐานเป็นหนังสือให้ผู้ว่าจ้างทราบ เพื่อขอขยายเวลาทำงานออกไปภายใน 15 วัน นับถัดจากวันที่เหตุนั้นสิ้นสุดลง

ถ้าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามความในวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้รับจ้างได้สละสิทธิเรียกร้องในการที่จะขอขยายเวลาทำงานออกไป โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น เว้นแต่กรณีเหตุเกิดจากความผิดหรือความบกพร่องของฝ่ายผู้ว่าจ้างซึ่งมีหลักฐานชัดเจน หรือผู้ว่าจ้างทราบดีอยู่แล้วตั้งแต่ต้น

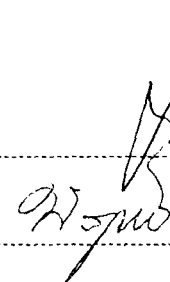
การขยายกำหนดเวลาทำงานตามวรรคหนึ่ง อยู่ในดุลพินิจของผู้ว่าจ้างที่จะพิจารณาตามที่เห็นสมควร

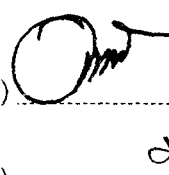
ข้อ 20 การใช้เรือไทย

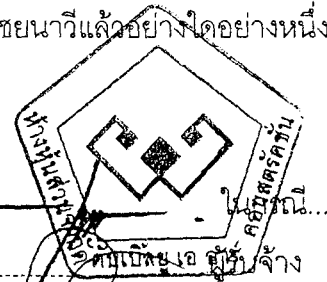
ในการปฏิบัติตามสัญญานี้ หากผู้รับจ้างจะต้องส่งหรือนำของเข้ามาจากต่างประเทศรวมทั้งเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ต้องนำเข้ามาเพื่อปฏิบัติงานตามสัญญา ไม่ว่าผู้รับจ้างจะเป็นผู้นำของเข้ามาเอง หรือนำเข้ามาโดยผ่านตัวแทนหรือบุคคลอื่นใด ถ้าสิ่งของนั้นต้องนำเข้ามาโดยทางเรือในเส้นทางเดินเรือที่มีเรือไทยเดินอยู่ และสามารถให้บริการรับขนได้ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนด ผู้รับจ้างต้องจัดการให้สิ่งของดังกล่าวบรรทุกโดยเรือไทย หรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยจากต่างประเทศมายังประเทศไทย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีก่อนบรรทุกของนั้นลงเรืออื่นที่มีใช้เรือไทย หรือเป็นของที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศยกเว้นให้บรรทุกโดยเรืออื่นได้ ทั้งนี้ไม่ว่าการส่งหรือสั่งซื้อสิ่งของดังกล่าวจากต่างประเทศจะเป็นแบบเอฟไอบี ซีเอฟอาร์ ซีเอฟเอฟ หรือแบบอื่นใด

ในการส่งมอบงานตามสัญญาให้แก่ผู้ว่าจ้าง ถ้างานนั้นมีสิ่งของตามวรรคแรก ผู้รับจ้างจะต้องส่งมอบใบตราส่ง (Bill of Lading) หรือสำเนาใบตราส่งสำหรับของนั้นซึ่งแสดงว่าได้บรรทุกมาโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทยให้แก่ผู้ว่าจ้างพร้อมกับการส่งมอบงานด้วย

ในกรณีที่สิ่งของดังกล่าวไม่ได้บรรทุกจากต่างประเทศมายังประเทศไทยโดยเรือไทยหรือเรือที่มีสิทธิเช่นเดียวกับเรือไทย ผู้รับจ้างต้องส่งมอบหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้รับอนุญาตจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีให้บรรทุกของโดยเรืออื่นได้หรือหลักฐานซึ่งแสดงว่าได้ชำระค่าธรรมเนียมพิเศษเนื่องจากการไม่บรรทุกของโดยเรือไทยตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการพาณิชย์นาวีแล้วอย่างใดอย่างหนึ่งแก่ผู้ว่าจ้างด้วย

(ลงชื่อ) ผู้ว่าจ้าง
(ลงชื่อ) พยาน

(ลงชื่อ) ผู้รับจ้าง
(ลงชื่อ) พยาน

ในกรณีที่ผู้รับจ้างไม่ส่งมอบหลักฐานอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวในสองวรรคข้างต้นให้แก่ผู้ว่าจ้าง แต่จะขอส่งมอบงานดังกล่าวให้ผู้ว่าจ้างก่อนโดยยังไม่รับชำระเงินค่าจ้าง ผู้ว่าจ้างมีสิทธิรับงานดังกล่าวไว้ก่อน และชำระเงินค่าจ้างเมื่อผู้รับจ้างได้ปฏิบัติถูกต้องครบถ้วนดังกล่าวแล้วได้

ข้อ 21 มาตรฐานฝีมือช่าง

ผู้รับจ้างตกลงเป็นเงื่อนไขสำคัญว่า ผู้รับจ้างจะต้องมีและใช้ผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง หรือผู้มีวุฒิบัตรระดับ ปวช. ปวส. และ ปวท. หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาที่ ก.พ. รับรองให้เข้ารับราชการได้ ในอัตราไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ของแต่ละสาขาช่าง แต่จะต้องมีช่างจำนวนอย่างน้อย 1 คน ในแต่ละสาขาช่าง ดังต่อไปนี้

- 21.1 ช่างศิลปกรรม
- 21.2 ช่างโยธา
- 21.3 ช่างปูน
- 21.4 ช่างไม้

ผู้รับจ้างจะต้องจัดทำบัญชีแสดงจำนวนช่างทั้งหมดโดยจำแนกตามแต่ละสาขาช่างและระดับช่าง พร้อมกับระบุรายชื่อช่างผู้ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่างหรือผู้มีวุฒิปัตรดังกล่าวในวรรคแรกนำมาแสดงพร้อมหลักฐานต่างๆ ต่อคณะกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ควบคุมงานก่อนเริ่มทำงาน และพร้อมที่จะให้ผู้ว่าจ้างหรือเจ้าหน้าที่ของผู้ว่าจ้างตรวจสอบดูได้ตลอดเวลาการทำงานตามสัญญาของผู้รับจ้าง

สัญญานี้ทำขึ้นเป็นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน คู่สัญญาได้อ่านและเข้าใจข้อความโดยละเอียดตลอดแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อพร้อมทั้งประทับตรา (ถ้ามี) ให้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน และคู่สัญญาต่างยึดถือไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ

ลงชื่อ.....ผู้ว่าจ้าง

(นายเอก สีหามาตย์)

ลงชื่อ.....ผู้รับจ้าง

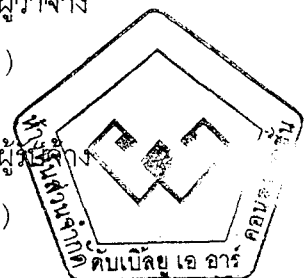
(นายอนนท์ เรืองเทศ)

ลงชื่อ.....พยาน

(นายชัยฤทธิ์ ผิวแดง)

ลงชื่อ.....พยาน

(นางปราณี ทองดี)

รายการบูรณะซ่อมแซมตำหนักเจ้าฟ้าสร้อย
ตำบลด่านเป้ง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. หลักการและเหตุผล

ประวัติ

จากประวัติความเป็นมาของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้อย โดยนายสังวาลย์ เนียรประดิษฐ์ ครูใหญ่ ร่วมกับขุนวรกิจ โกศล นายอำเภอบางปะอิน ได้เข้าเฝ้าขอพระราชทานที่ดินและตำหนักของสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี (พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9) ซึ่งเป็นที่ประทับของเจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ในเวลานั้น เพื่อจัดตั้งเป็นสถานศึกษา พระองค์ทรงทราบและพระราชทานให้ตามคำขอ ทรงพระราชทานนามว่า “โรงเรียนเจ้าฟ้าสร้อย” คำว่า เจ้าฟ้า มาจากเจ้าฟ้าหญิงวไลยอลงกรณ์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2483 ต่อมากกรมศิลปากร ได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนตำหนักเจ้าฟ้าสร้อยเป็นโบราณสถาน เมื่อปี พ.ศ. 2545

2. สภาพปัจจุบัน

เนื่องจากสภาพปัจจุบันตำหนักเจ้าฟ้าสร้อย ตำบลด่านเป้ง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพชำรุดทรุดโทรมเสียหาย ตัวอาคารเป็นอาคารไม้ หลังคาทรงปั้นหยา มุงด้วยกระเบื้องซีเมนต์โมเนีย ซึ่งเป็นของที่เปลี่ยนใหม่แล้ว ของดั้งเดิมน่าจะเป็นกระเบื้องว่าว มีฝ้าเพดาน ไม้ตีทับแนว พื้นไม้สักเข้ารางลื่น เสาไม้สีเหลี่ยมวางอยู่บนค่อม่อก่ออิฐถือปูน ฝาผนังตีซ้อนเกล็ด มีระบายเหนือขอบประตูหน้าต่าง ทาสีด้วยสีน้ำมัน สีเขียวอ่อนทาภายใน สีชมพูทาสีภายนอก สีฟ้าทาสีเชิงชาย, พริ้ง, วงกบประตูหน้าต่าง และบันได

สภาพชำรุด พื้น, เสาก่ออิฐถือปูน, ฝ้า, ระบายลายฉลุ, ประตูหน้าต่าง

การใช้งานปัจจุบัน เป็นอาคารเรียนของโรงเรียนเจ้าฟ้าสร้อย

ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนพิเศษ 119 ง ลงวันที่ 4

ธันวาคม 2545

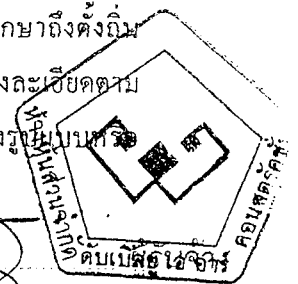
3. วัตถุประสงค์

- งานขุดค้น ขุดแต่งและขุดตรวจทางโบราณคดีนั้น เพื่อเป็นการศึกษาข้อมูลการซ้อนทับของชั้นดินและอายุสมัยของการก่อสร้างตำหนักเดิม ซึ่งเป็นการสืบค้นหาหลักฐานเกี่ยวกับลักษณะของอาคารแต่ละสมัยเท่าที่สามารถทำได้ ตลอดจนการศึกษาถึงตั้งถิ่นฐานของชุมชนเดิมบริเวณนี้ก่อนที่จะมีการสร้างวัดขึ้น โดยดำเนินการอย่างละเอียดตามหลักวิชาการ โบราณคดี ซึ่งตำแหน่งของพื้นที่ปฏิบัติงานนั้นจะกำหนดในผังรูปเขียนประวัติ

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

พิจารณาตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่โดยคั้งเนื่องถึงการได้มาเกี่ยวกับหลักฐานทางโบราณคดีเป็นสำคัญ โดยการจะดำเนินการบูรณะโบราณสถานนั้น นักวิชาการหรือนักโบราณคดีผู้รับผิดชอบจะต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับหลักฐานที่ท่ามอยู่ใต้ดินและเก็บหลักฐานข้อมูลอย่างละเอียดตั้งแต่ก่อนการก่อสร้าง และอายุสมัยแห่งการก่อสร้าง รวมทั้งภูมิปัญญาของช่างในแต่ละสมัยที่มีการปฏิสังขรณ์ เพื่อเป็นข้อมูลเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและหลักฐานอื่นทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญประกอบการพิจารณาในขั้นตอนการบูรณะต่อไป โดยการบูรณะโบราณสถานแต่ละแห่งที่ไม่มีข้อมูลหลักฐานทางด้านวิชาการ โบราณคดีนั้น ก่อนที่จะดำเนินการบูรณะควรที่จะสืบค้นและตรวจสอบตามขั้นตอนทางวิชาการ โบราณคดีด้วย

- เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมไว้ซึ่งโบราณสถาน อันเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติให้คงอยู่ต่อไป
- เพื่อสงวนรักษาไว้ให้เป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ เป็นแหล่งศึกษาค้น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปะ และสถาปัตยกรรม
- เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เพื่อการศึกษา และอ้างอิงต่อไป
- เพื่อป้องกันการพังทลาย การบุกรุกทำลายโบราณสถาน
- เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด
- เพื่อเป็นสถานศึกษาแก่ประชาชนในท้องถิ่น

4. รายการบูรณะซ่อมแซม

1. งานชุดตรวจสอบฐานรากคั้งเดิมของอาคาร ขนาด 4x2x2 ม. 1 หลุม และชุดค้นทางโบราณคดีเพื่อศึกษาชั้นดินทางวัฒนธรรม และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์บริเวณด้านหน้า ขนาด 3x3x3 ม. 1 หลุม
2. งานซ่อมแซมไม้โครงหลังคา และตรวจซ่อมฝ้าเพดาน ฝ้าชายคา
3. งานตรวจซ่อมฝ้าผนังไม้และเสาไม้
4. งานตรวจซ่อมพื้นไม้
5. งานไฟฟ้า
6. รายงานการบูรณะ ต้นฉบับ 20 เล่ม สำเนา CD/DVD 50 ชุด

5. การดำเนินการทั่วไป

1. การดำเนินการงานชุดตรวจและชุดค้นทางวิชาการ โบราณคดี ให้เป็นไปตามที่ปรากฏในรายการประกอบแบบตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง

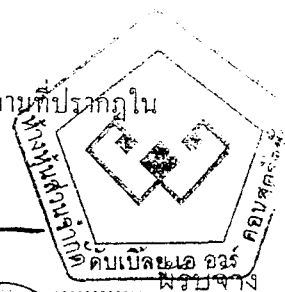
(อ)

(บ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

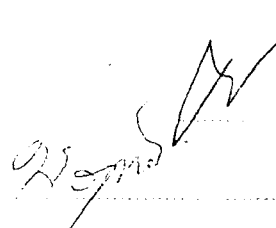
พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

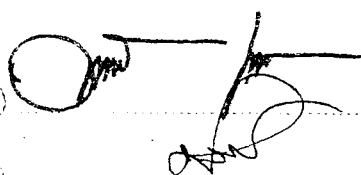

2. การบูรณะตามสัญญาต้องให้เห็นไปตมที่ปรากฏในรูปแบบรายการและรายการประกอบแบบซ่อมแซมบูรณะตามที่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง
3. ผู้รับจ้างรับรองว่าได้ตรวจสอบรูปแบบและรายการ โดยถี่ถ้วนและเข้าใจโดยแจ่มแจ้งทุกประการ จึงได้ลงนามในสัญญา ถ้าปรากฏว่ามีการขัดแย้งหรือสงสัยจะคลาดเคลื่อนหรือไม่ละเอียด หรือข้อความในรูปแบบและรายการเกิดมีปัญหาขึ้น หรือรูปแบบพิมพ์ไม่ชัดเจน ผู้รับจ้างต้องเสนอความเห็นชอบหรือคำวินิจฉัยต่อคณะกรรมการตรวจการจ้างเสียก่อน โดยคณะกรรมการตรวจการจ้างจะถือเอาสัญญาหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ความถูกต้องในวิชาช่างและความเหมาะสมในประโยชน์ใช้สอยเป็นหลักในการวินิจฉัยชี้ขาด
4. สิ่งใดที่ไม่ได้กล่าวไว้ในรูปแบบหรือรายการ เพื่อให้ครบเสร็จบริบูรณ์ไปโดยเร็วและถูกต้องตามหลักวิชาช่างแล้ว ผู้รับจ้างจะต้องทำงานนั้น ๆ โดยไม่คิดเอาเงินค่าจ้างเพิ่ม
5. สิ่งใดที่กำหนดไว้ในรูปแบบหรือรายการแล้วแต่ ในการปฏิบัติงานช่างไม่อาจระบุได้ครบถ้วน เช่น การติดตั้ง รูปร่างและลักษณะ หรือสิ่งปลีกย่อยต่าง ๆ ผู้ควบคุมงานหรือคณะกรรมการตรวจการจ้างจะชี้แจงอธิบายรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรให้ขณะคุณสถานที่หรือขณะทำการก่อสร้าง การชี้แจงรายละเอียดนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบและรายการในการก่อสร้างครั้งนี้ด้วย
6. ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาและใช้คนงานหรือช่างฝีมือที่มีความรู้ความสามารถความชำนาญฝีมือมาทำงานนั้น ๆ โดยเฉพาะและจะต้องจัดหามาให้เพียงพอ เพื่อให้ดำเนินการให้ทันเวลา
7. สิ่งของที่ปรากฏอยู่ในรูปแบบหรือรายการก็ดี หรือมิได้ปรากฏในรูปแบบหรือรายการก็ดี หรือจำเป็นต้องใช้เป็นส่วนหนึ่งหรือเครื่องประกอบในการก่อสร้าง ครั้งนี้ให้ถูกต้องตามหลักวิชาช่าง ผู้รับจ้างต้องจัดหารวมอยู่ในงานนี้ทั้งสิ้น
8. ผู้รับจ้างต้องจัดหาและใช้วัสดุก่อสร้างที่มีคุณภาพดีให้ครบตามรูปแบบและรายการทุกประการ และจะต้องหาให้ครบถ้วนทันเวลา วัสดุที่จำเป็นต้องทำขึ้นใหม่เป็นพิเศษ หรือเป็นสิ่งของที่มีจำหน่ายในท้องตลาดจำนวนจำกัด ผู้รับจ้างต้องสั่งทันทีเพื่อให้ทันกับระยะเวลาที่ใช้ในการก่อสร้าง จะอ้างภายหลังว่าวัสดุนั้นขาดตลาดเพื่อขออนุญาตเปลี่ยนแปลงวัสดุเนื่องงานหรือยังเป็นเหตุในการขอต่ออายุสัญญาจ้างไม่ได้
9. วัสดุและเครื่องมือที่นำมาใช้ในการบูรณะซ่อมแซมนี้ เช่น ค้ำยัน นั่งร้าน เป็นต้น จะต้องใช้ชนิดที่มีคุณภาพและใช้การ ได้ดี ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องจัดหามาให้ทันเวลาและมีจำนวนเพียงพอ

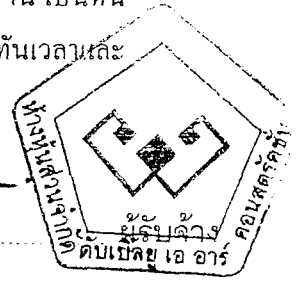
๑)
๒)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

10. วัสดุก่อสร้างที่ระบุชื่อเฉพาะเจาะจงไว้ในรูปแบบหรือรายการให้หมายความรวมถึง วัสดุที่มีคุณภาพเทียบเท่าด้วย
11. ผู้รับจ้างจะต้องทำรั้วกันแนวแสดงขอบเขตการทำงานให้เรียบร้อยมีขีดพอสสมควร มิให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเข้าไปในบริเวณที่ทำการซ่อมแซมบูรณะ เพื่อ ป้องกันอันตรายอันอาจเกิดขึ้นได้
12. หากผู้รับจ้างทำการซ่อมแซมบูรณะส่วนหนึ่งส่วนใด ขาดความมั่นคงแข็งแรงและ ไม่ถูกต้องตามที่กำหนด ให้ผู้รับจ้างจะต้องทำให้ใหม่ให้มั่นคงแข็งแรง และถูกต้อง ตามความประสงค์ โดยผู้รับจ้างต้องปฏิบัติตามเสมอ หากไม่ปฏิบัติในเวลาอันควร ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะว่าจ้างผู้หนึ่งผู้ใดมาทำงานแทนโดยผู้รับจ้างเป็นผู้จ่ายเงินค่าแก้ไข ทั้งหมด
13. ชนิดเนื้อไม้ ถ้าไม่มีกำหนดในรูปแบบรายการเป็นอย่างอื่น ให้ใช้ไม้เนื้อแข็ง ภายในประเทศขนาดเท่าหรือใหญ่กว่าของเดิม เป็นไม้ที่ผึ่งหรืออบแห้งแล้วตาม มาตรฐานทุกชั้นให้ทำด้วยน้ำยารักษาเนื้อไม้
14. ไม้ที่นำมาใช้ต้อง ไม้คดโค้ง แครกร้าว บิดงอ มีตำหนิหรือเสื่อมความงาม ไม้ผุหรือมี ดากลวง ไม้ติดกระดี่หรือแครกร้าวจนเสียกำลัง ตำหนิอื่น ๆ เล็กน้อยยอมให้มีได้บ้าง แต่ต้องปะซ่อมให้เรียบร้อย
15. การเข้าไม้หรือต่อไม้ต้องพอดีตรงตามที่กำหนด ให้เว้นวรรคการบากเข้าไม้ต้องแนบสนิทเต็มหน้าส่วนที่ปะกบและแข็งแรง
16. การต่อไม้โดยทั่วไปไม่อนุญาตให้ต่อ ไม้ เว้นแต่มีความจำเป็น วิศวกรหรือผู้ควบคุม งานจะเป็นผู้พิจารณาและกำหนดให้

6. รายละเอียดประกอบการบูรณะซ่อมแซม

1. รายการประกอบแบบงานวิชาการ โบราณคดี

1.1 งานชุดแต่งโบราณสถานและชุดตรวจค้นโบราณคดี

1.1.1 การดำเนินงานด้านโบราณคดี จะต้องมึนักโบราณคดีปฏิบัติหน้าที่ ประจำในภาคสนามทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตาม กระบวนการเก็บข้อมูลทางโบราณคดีและเป็นผู้ศึกษาวิเคราะห์และ เขียนรายงานการขุดค้นชุดแต่งทางโบราณคดี

นักโบราณคดี หมายถึง ผู้ที่สำเร็จการศึกษาขั้นต่ำในระดับปริญญาตรี มี วุฒิการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศส.บ.) โบราณคดี

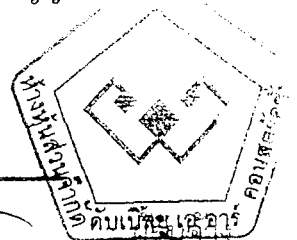
ชื่อ)

ชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

1.1.2 ในงานชุดแต่งโบราณสถาน อาจจะมีบุคลากรต่อไปนี้ทำหน้าที่ผู้ช่วยนักโบราณคดีในการปฏิบัติงานชุดแต่งโบราณสถานและช่วยบริหารจัดการรายงานการชุดแต่งทางโบราณคดี คือ

- ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี วุฒิ ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์ศิลปะ, ประวัติศาสตร์, มานุษยวิทยา, วัฒนธรรม) หรือ วุฒิ ศบ. (ประวัติศาสตร์) ที่มีประสบการณ์การทำงานในฐานะผู้ช่วยนักโบราณคดี หรือ
- ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทุกสาขาที่มีประสบการณ์การทำงาน ในฐานะผู้ช่วยนักโบราณคดี

1.1.3 หากจำเป็นจะต้องจัดหาบุคลากรสาขาอื่น ที่สามารถปฏิบัติงานเฉพาะทางเข้าร่วมทำงานเพื่อส่งเสริมคุณภาพของงานโบราณคดีให้ดียิ่งขึ้น เช่น นักประวัติศาสตร์ศิลปะ สถาปนิก นักประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม นักวิชาการช่างศิลป์ ช่างศิลปกรรม ช่างสำรวจ เป็นต้น

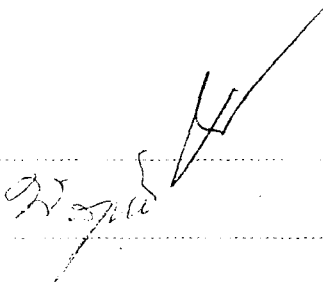
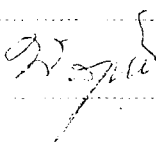
1.1.4 ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาบุคลากรทั้งระดับฝีมือและคนงานที่มีความรู้ความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิบัติงานโบราณคดีโดยเฉพาะ และต้องจัดหาให้เพียงพอเพื่อให้การดำเนินงานได้ทันเวลา ถ้าผู้ว่าจ้างเห็นว่าบุคลากรคนใดของผู้รับจ้างไร้ฝีมือ ประพฤติตนไม่เหมาะสม ผู้ว่าจ้างมีอำนาจขอให้เปลี่ยนบุคลากรผู้นั้นโดยผู้รับจ้างจะต้องหากคนใหม่มาทดแทนโดยเร็ว ส่วนค่าแค้นใจหรือเวลาที่เสียไปเพราะการนี้ ผู้รับจ้างถือเป็นข้ออ้างสำหรับเรียกร้องค่าเสียหายหรือขยายกำหนดเวลาทำงานให้แล้วเสร็จต่อไปอีกไม่ได้

1.1.5 ข้อปฏิบัติขั้นเตรียมการ

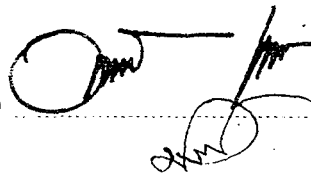
1.1.5.1 ผู้รับจ้างจะต้องบันทึกสภาพพื้นที่ทำงานเป็นลายลักษณ์อักษรและภาพถ่ายอย่างละเอียดทุกแห่งทุกมุมก่อนที่จะดำเนินการใด ๆ

1.1.5.2 ผู้รับจ้างต้องดำเนินการลาดวาง ทำความสะอาดพื้นที่ทำงานเดิมพื้นที่ ดัน ไม้ยืนต้นตามปกติจะต้องรักษาไว้ หากต้นไม้โคกคิควาง การปฏิบัติงานจนจำเป็นต้องตัดออก หรือหากทิ้งไว้จะก่อให้เกิดอันตรายต่อโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และผู้ปฏิบัติงาน ให้ปรึกษาผู้ควบคุมงานก่อนทุกครั้ง

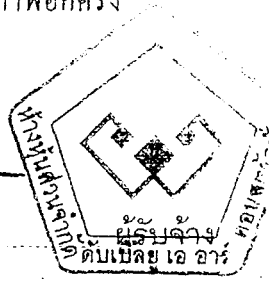
1.1.5.3 ระหว่างการลาดวาง และหลังการลาดวางให้บันทึกภาพอีกครั้งหนึ่ง

ชื่อ)
ชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

1.1.5.4 ต้องทำผังสภาพโบราณสถาน และแหล่งโบราณคดีก่อนจะขุดค้น และขุดแต่งอย่างละเอียดทั้งฝั่งด้านราบและฝั่งด้านตั้ง (ให้คู่มือข้อกำหนดและรายละเอียดของงานประกอบซึ่งบางกรณีอาจจะไม่ได้กำหนดให้ทำก็ได้)

1.1.6 การวางผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

1.1.6.1 ต้องมีการกำหนดผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดีให้ชัดเจน และต้องครอบคลุมพื้นที่ปฏิบัติงานทั้งหมด โดยปกติผู้ว่าจ้าง กำหนดให้ใช้ระบบการวางผังสี่เหลี่ยมจัตุรัส (Grid System) โดยมีขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ปฏิบัติงาน หากจะกำหนดผังหลุมขุดแต่งทางโบราณคดีเป็นระบบอื่นต้องปรึกษากับผู้ควบคุมงานก่อน

การวางผังหลุมนั้นต้องมีจุดกำหนดตายตัวของผังทั้งหมดโดยทำหมุดถาวรฝังไว้ ส่วนผังหลุมทำหมุดเหล็กหรือไม้ไว้ทุกตำแหน่ง สามารถใช้ตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลาปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้ต้องไม่กีดขวางการปฏิบัติงานหรือรบกวน

1.1.6.2 การเลือกตำแหน่งหลุมขุดค้นทางโบราณคดี ให้ผู้รับจ้างปรึกษากับนักโบราณคดีผู้ควบคุมงาน

1.1.7 วิธีการขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี

1.1.7.1 การขุดค้นและขุดแต่งทางโบราณคดี ต้องปฏิบัติตามเทคนิควิชาการ โบราณคดีโดยเคร่งครัด

1.1.7.2 ต้องเก็บ โบราณวัตถุที่พบในชั้นดินอย่างละเอียด ซึ่งบางกรณีจะต้องร่อนดินเพื่อเก็บโบราณวัตถุขนาดเล็กด้วย

1.1.7.3 การขุดค้นและขุดแต่งให้ขุดตามระดับชั้นดิน สมมุติลึกครั้งละไม่เกิน 10 เซนติเมตร และ/หรือ ขุดค้นตามระดับชั้นดินธรรมชาติแล้วแต่กรณี สำหรับงานขุดแต่งโบราณสถานให้ขุดจนถึงระดับพื้นใช้งานเดิม สำหรับการขุดค้นทางโบราณคดีให้ขุดจนถึงระดับที่ไม่พบ โบราณวัตถุ (Sterile)

1.1.7.4 ในการขุดแต่งโบราณสถาน ให้มีการขุดหลุมตรวจสอบการวางรากฐานของโบราณสถานทุกองค์ ทุกหลัง ขนาดไม่ต่ำกว่า 1x1 เมตร หากพบที่มีการก่อสร้างทับซ้อนกันหลายครั้ง ให้ขุดงานก่อสร้างครั้งสุดท้าย หรือครั้งที่มึหลักฐานสำคัญมากกว่าเป็นหลัก ในการขุดแต่ง แต่จะต้องทำการขุดแต่งศึกษาลักษณะทางสถาปัตยกรรมของสมัยที่ถูกทับซ้อนจนได้ข้อมูลพอที่จะทราบแนว

พชื่อ)

พชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พชชชช (ลงชื่อ)

พชชชช

ต้นนิยฐานได้ทุกสมัย แต่การกระทำดังกล่าวต้องไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อหลักฐานทางโบราณคดีทุกสมัยด้วย ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานเป็นผู้พิจารณาสั่งการ

1.1.7.5 การเก็บข้อมูลทางโบราณคดี ต้องมีการบันทึกอย่างละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรแผนผัง ภาพถ่ายเส้นและภาพถ่าย โดยต้องมีการออกแบบฟอร์มต่าง ๆ เพื่อช่วยในการบันทึกตามความเหมาะสมกับลักษณะงานและหลักฐานทางโบราณคดี โดยต้องมีแบบบันทึกอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- บันทึกประจำวัน (Diary Record)
- บัญชีโบราณวัตถุชิ้นสำคัญ (Small Finds List)
- บัญชีของที่พบ (Bag List)
- แบบบันทึกภาพถ่าย (Photo List)

สำหรับการขุดค้นทางโบราณคดีให้เพิ่มแบบฟอร์มต่อไปนี้

- แบบบันทึกการปฏิบัติงานขุดค้นแต่ละระดับ
- แบบบันทึกหลักฐานประกอบ Feature

หรือแบบฟอร์มอย่างอื่นที่นักโบราณคดีผู้ควบคุมงานเห็นว่าจะประโยชน์ต่อการบันทึกหลักฐานทางโบราณคดีแต่ละประเภท

1.1.7.6 การปฏิบัติงานทางโบราณคดีต้องทำอย่างระมัดระวัง ต้องสังเกตดูความเปลี่ยนแปลงของหลักฐานอย่างละเอียด และให้เก็บตัวอย่างโบราณวัตถุบางประเภทอย่างถูกวิธี เพื่อการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ในกรณีจำเป็น

1.1.7.7 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญให้ทำความสะอาดด้วยวิธีที่เหมาะสมกับวัสดุแต่ละชนิด แล้วบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพบเป็นอักษรย่อด้วยขนาดที่เหมาะสมกับวัตถุในตำแหน่งที่ไม่รบกวนสาระสำคัญของโบราณวัตถุ ด้วยหมึกที่ไม่ลบเลือนง่ายนัก โดยให้ประกอบด้วยสาระสำคัญอย่างน้อยดังนี้

- แหล่งโบราณวัตถุที่พบ
- ปีที่พบ
- ตำแหน่งที่พบ

การบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการพบดังกล่าว หากไม่สามารถหาตำแหน่งที่เหมาะสมหรือพิจารณาแล้วไม่เหมาะสมที่จะเขียนลงบน

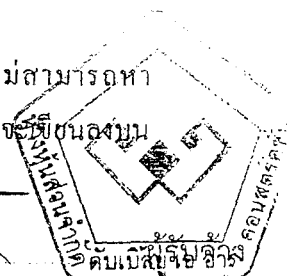
ลงชื่อ)

ลงชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

เมื่อโบราณวัตถุ ให้เขียนลงบนแผ่นพลาสติกหรือโลหะผูกติดไว้ก็ได้

- 1.1.7.8 โบราณวัตถุชิ้นสำคัญที่บอบบาง หรือเปราะให้ใช้กระดาษหรือผ้าที่อ่อนนุ่มหุ้มไว้แล้วเก็บใส่ภาชนะที่เหมาะสม
- 1.1.7.9 โบราณวัตถุและชิ้นส่วนโบราณสถานที่พบจากการปฏิบัติงานทางโบราณคดีให้ทำความสะอาดและเก็บรักษาไว้ในถุงพลาสติก ถุงผ้า หรือภาชนะอื่นอย่างเหมาะสม เมื่อศึกษาวิเคราะห์แล้ว ให้ทำทะเบียนโบราณวัตถุ มอบให้กรมศิลปากร ส่วนอิฐศิลาแลงหรือส่วนประกอบซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างของโบราณสถานต่าง ๆ ให้แยกประเภท แยกขนาด ทำความสะอาด แล้วเก็บรักษาไว้ในพื้นที่ปฏิบัติงานให้เป็นระเบียบ โดยไม่กีดขวางการทำงานและไม่รบกวนเพื่อเตรียมไว้ในการบูรณะต่อไป
- 1.1.7.10 ต้องศึกษาวิเคราะห์โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่พบจากการปฏิบัติงานทั้งหมด
- 1.1.7.11 ต้องศึกษาวิเคราะห์ชั้นดินทางโบราณคดี และให้เก็บตัวอย่างดินเพื่อการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์ถ้าจำเป็น
- 1.1.7.12 การทำผังชั้นดินทางโบราณคดีให้ทำทั้ง 4 ด้าน ลงในกระดาษฟิล์มเขียนแบบ ขนาด A4 หรือ A3 ตามความเหมาะสม
- 1.1.7.13 ดิน อิฐหัก กระเบื้อง เศษวัสดุสิ่งของต่าง ๆ ที่ไร้ประโยชน์ให้นำไปปรับถมพื้นที่บริเวณพื้นที่ทำงานหรือขนย้ายออกจากพื้นที่ในที่กำหนดให้ในระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร หรือให้เผาทำลายหรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้สั่งการ ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกรณีนี้เป็นความรับผิดชอบของผู้ว่าจ้าง
- 1.1.7.14 วิธีปฏิบัติด้านเทคนิควิชาการ หรือการปฏิบัติงานอื่นใดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้แต่เป็นประโยชน์ต่องานวิชาการโบราณคดี และต่อราชการ ให้อยู่ในดุลยพินิจของนักโบราณคดีผู้ควบคุมงาน หรือกรรมการตรวจการจ้าง

2. งานซ่อมแซมไม้โครงหลังคา และตรวจซ่อมผ้าเพดาน ผ้า

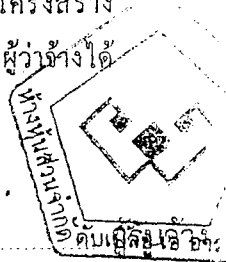
- 2.1 ก่อนการดำเนินการให้ผู้รับจ้างติดตั้งนั่งร้านเหล็ก เพื่อตรวจซ่อมโครงสร้างหลังคาให้มีความมั่นคงแข็งแรง ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานและฝ่ายผู้ว่าจ้างได้ขึ้นปฏิบัติงานและตรวจงานได้โดยสะดวกและปลอดภัย

ลงชื่อ) _____

ลงชื่อ) _____

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) _____

พยาน (ลงชื่อ) _____

พยาน

- 2.2 ให้ผู้รับจ้างตรวจสอบสภาพความมั่นคงแข็งแรงไม้โครงหลังคาทั้งหมด เช่น อกไก่ จันทัน ตะเข้ตัน เป็นต้น หากไม้ตัวใดขาดความมั่นคงแข็งแรงหรือชำรุดให้ซ่อมโดยวิธี ปะ อุด คาม หรือเปลี่ยนใหม่ทั้งตัวแล้วแต่กรณี โดยถอดเปลี่ยนทีละตัวในที่และวางลงในตำแหน่งเดิม ผู้ควบคุมงานหรือวิศวกรของกรมศิลปากรจะกำหนดให้เป็นตัว ๆ ไป ด้วยไม้ขนาดเดียวกันจนแน่ใจว่าโครงสร้างส่วนนั้นมั่นคงแข็งแรงพอ โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะค่า หรือไม้แดง เป็นต้น
- 2.3 ทาน้ำยารักษาเนื้อไม้เซลลิโคโรท (น้ำยากันปลวก) อย่างน้อย 2 ครั้ง
- 2.4 ให้ทำการรื้อฝ้าไซรา ฝ้าฝ้าเพดาน ฝ้าฝ้าชายคา ที่ชำรุดออก ด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาของเดิมไว้ให้มากที่สุด
- 2.5 ให้ตรวจซ่อม ฝ้าฝ้าเพดาน และ ฝ้าฝ้าชายคาที่ชำรุดเสียหาย โดยการปะ อุด หรือ คาม หรือเปลี่ยนใหม่ทั้งแผ่น พร้อมปรับระดับโครงคร่าว เพิ่มจุดยึดคานตามที่กำหนดขณะก่อสร้าง โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะค่า หรือไม้แดง เป็นต้น ซึ่งผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้กำหนดให้
- 2.6 ฝ้าฝ้าเพดาน ฝ้าฝ้าชายคา และ ฝ้าฝ้าขอบฝ้าเพดาน ส่วนที่ทาสีของเดิม เมื่อตรวจซ่อมเสร็จแล้วให้ทาน้ำยารักษาเนื้อไม้และป้องกันปลวก โดยลอกสีของเดิมออก
- 2.7 ฝ้าฝ้าเพดาน ฝ้าฝ้าชายคา ก่อนนำไปติดตั้งให้ทาน้ำยารักษาเนื้อไม้และป้องกันปลวกชนิดใสเสียก่อน ทั้ง ไม้เก่าและไม้ใหม่ ไม้เก่าต้องลอกสีของเดิมออกแล้ว ทาสีรองพื้นอย่างน้อย 1 ครั้ง และทาสีน้ำมัน อย่างน้อย 2 ครั้ง ตามสภาพสีของเดิม ทาทั้ง ไม้เก่าและไม้ใหม่ทั้งหมด
- 2.8 ฝ้าฝ้าเพดาน ฝ้าฝ้าชายคา ทั้งหมดหากมีช่องไม้ห่างอันเกิดจากไม้หดตัว ให้ใช้ "พลาสติกวูด" อุดยาแนวทั้งหมดให้เรียบร้อย
3. งานฝ้าผนังไม้
- 3.1 ให้ทำการรื้อฝ้าผนังไม้ที่ชำรุดออก ตรวจสอบฝ้าผนังไม้ บานหน้าต่าง และช่องลมลายฉลุไม้ โดยรอบอาคารที่ชำรุดเสียหาย โดยการ ปะ อุด หรือคาม หรือ เปลี่ยนใหม่ทั้งแผ่น โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะค่า หรือไม้แดง เป็นต้น ซึ่งผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้กำหนดให้
- 3.2 ฝ้าฝ้าผนัง โครงคร่าวไม้ บานหน้าต่าง และช่องลมลายฉลุไม้โดยรอบอาคาร เมื่อตรวจซ่อมเสร็จแล้วให้ทาน้ำยารักษาเนื้อไม้ และน้ำยาป้องกันปลวกชนิดใสทั้ง ไม้เก่าและไม้ใหม่ โดยต้องลอกสีไม้เก่าของเดิมออกทั้งด้านนอกและด้านในตัวอาคาร แล้วทาสีรองพื้นอย่างน้อย 1 ครั้ง และทาสีน้ำมันอย่างน้อย 2 ครั้ง ตามสภาพสีของเดิม ทาทั้ง ไม้เก่าและไม้ใหม่ทั้งหมด

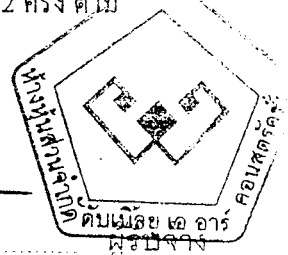
ลงชื่อ)

ลงชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

- 3.3 ตรวจสอบหัวเสาไม้ที่ชำรุดเสียหาย โดยการปะ อุด หรือค้ำม แล้วจึงทำน้ำยา
รักษาน้ำยาป้องกันปลวกชนิดใส โดยต้องลอกสีของเดิมออก แล้ว
ทาสีน้ำมันให้ตามสภาพของเดิม
- 3.4 เสาช่วงล่างที่ก่ออิฐฉาบปูนหุ้มเสาให้ทำการขัดล้างให้สะอาด ปูนฉาบที่หลุด
ร่อนให้ทำการฉาบชั้นใหม่โดยให้รักษาสภาพของเสาเดิมไว้ แล้วจึงเคลือบน้ำยา
วิทยาศาสตร์เพื่ออนุรักษ์ปูนฉาบ
- 3.5 ตรวจสอบลายฉลุที่ชำรุดเสียหาย โดยการเปลี่ยนใหม่ทั้งแผ่นโดยใช้ไม้สัก ส่วน
ที่ยังมีสภาพคืออยู่ไม่ต้องรื้อออกให้ติดตั้งอยู่ในสภาพเดิม
- 3.6 ส่วนที่มีลายฉลุให้ผู้รับจ้างคัดลอกเก็บลายรูปแบบของเดิมไว้ก่อนดำเนินการ
อย่างอื่น
- 3.7 ให้ผู้รับจ้างสั่งทำไม้ลายฉลุโดยนำแบบลายฉลุที่คัดลอกจากของเดิมไว้เป็นแบบ
ในการสั่งทำและให้ขนาดเท่าของเดิม โดยใช้ไม้สักทั้งหมด
- 3.8 ไม้ลายฉลุ ก่อนนำไปติดตั้งให้ทนายารักษาเนื้อไม้และน้ำยาป้องกันปลวกชนิด
ใสเสียก่อนทั้ง ไม้เก่าและ ไม้ที่เปลี่ยนใหม่ แล้วจึงนำไม้ลายฉลุที่สั่งทำใหม่ไป
ติดตั้งตามสภาพของเดิม

4. งานพื้น ไม้

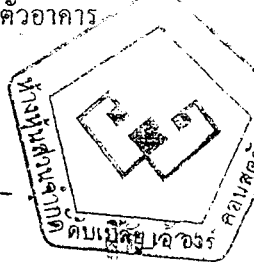
- 4.1 ให้ทำการรื้อคาน ดงพื้น ไม้ที่ชำรุดออก ตรวจสอบคาน ดง พื้น ไม้ที่ชำรุดเสียหาย
โดยกร ปะ อุด หรือค้ำม หรือเปลี่ยนใหม่ทั้งแผ่น พร้อมปรับระดับ พร้อมค้ำยัน
ด้านข้าง กรณีดงเดิมบิดเสียรูป โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้มะค่า หรือ ไม้แดง เป็น
ค้ำ ซึ่งผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้กำหนดให้
- 4.2 ไม้คาน ดง พื้น ก่อนนำไปติดตั้งให้ทนายารักษาเนื้อไม้และน้ำยาป้องกันปลวก
ชนิดใสเสียก่อนทั้ง ไม้เก่าและ ไม้ที่เปลี่ยนใหม่ ไม้เก่าที่ตรวจสอบเสร็จแล้วจึง
นำไปติดตั้งตามสภาพของเดิม แล้วทำการขัดผิวพื้น ไม้ให้เรียบ จึงทำการเคลือบ
ผิวด้วยยูนิเทนอย่างน้อย 3 ครั้ง
- 4.3 ตรวจสอบไม้ลูกกรงที่ชำรุดเสียหาย โดยการ ปะ อุด หรือค้ำม หรือเปลี่ยนใหม่
โดยใช้ไม้เนื้อแข็ง ซึ่งผู้ควบคุมงานจะเป็นผู้กำหนดให้
- 4.4 ไม้ลูกกรงก่อนนำไปติดตั้งให้ทนายารักษาเนื้อไม้และน้ำยาป้องกันปลวกชนิด
ใสเสียก่อนทั้ง ไม้เก่าและ ไม้ที่เปลี่ยนใหม่ แล้วจึงนำไปติดตั้งตามสภาพของเดิม
พร้อมทั้งทาสีเหมือนของเดิม
- 4.5 ให้ทำการเจาะอัดฉิน้ำยาป้องกันปลวกลงใต้ดินให้ทั่วพื้นที่โดยรอบตัวอาคาร
โดยเจาะอัดฉิน้ำยาเสาละ 2 จุด

ลงชื่อ)

ลงชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พนักงาน (ลงชื่อ)

พนักงาน

- 4.6 พื้นดินชั้นใต้ดินให้ทำการปรับระดับเทพื้นคอนกรีตเสริมเหล็ก ปรับความลาดเอียงให้น้ำไหลออกทางระบายน้ำเดิมลงแม่น้ำ
5. งานไฟฟ้า
- 5.1 ให้ผู้รับจ้างเดินสายไฟฟ้าบนฝ้าเพดาน โดยการเดินรอยและมีจุดสวิตช์ปิด-เปิด และปลั๊กเสียบ รวมทั้ง Service Brecker ที่จะติดตั้งในตัวอาคาร ให้ดูตามแบบแปลนไฟฟ้าหรือขึ้นอยู่กับผู้ควบคุมงานกำหนด
- 5.2 บริเวณจุดรวมสายให้รัดด้วยเข็มขัดรัดสายให้เรียบร้อยก่อนเชื่อมต่อเข้ากับกล่องต่อสายและในกล่องต่อสาย (Service Brecker in Box) จะต้องแสดงผังวงจรตัวจ่ายกระแสไฟบอกตำแหน่งสวิตช์ว่าเป็นของดวง โคมสวิตช์และปลั๊กอยู่ในห้องใด
6. รายงานเบื้องต้น ดันฉบับ 20 เล่ม สำเนา CD/DVD 50 ชุด มีรายละเอียดในรายงานดังนี้

การเขียนรายงานทางโบราณคดี

- คำนำ
- สารบัญ
- สารบัญภาพถ่าย
- สารบัญภาพลายเส้น
- สารบัญแผนผัง

บทนำ ความเป็นมาของโครงการ

บทที่ 1 การดำเนินงานขุดตรวจและการขุดค้นทางโบราณคดี

1.1 ที่ตั้ง

1.2 ประวัติความเป็นมา

1.3 สภาพปัจจุบันของโบราณสถาน

1.4 การวางผังหลุมขุดค้นขุดแต่งทางโบราณคดี

1.5 เทคนิคการขุดแต่งโบราณสถาน

1.6 เทคนิคการขุดค้นทางโบราณคดี

1.7 การเก็บหลักฐานและการบันทึกข้อมูล

บทที่ 2 โบราณสถานภายหลังการขุดแต่ง/ขุดตรวจ

2.1 สภาพโดยทั่วไปและลักษณะแผนผัง (ภาพโดยรวม)

2.2 ลักษณะโบราณสถานหลังการขุดแต่ง (รายละเอียดของโบราณสถานแต่ละองค์/หลัง)

2.2.1 ตำนาน

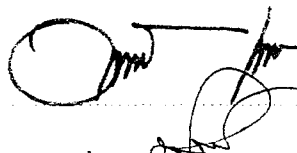
ฯลฯ

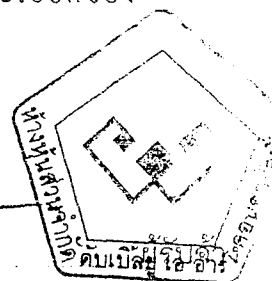
(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

พยาน (ลงชื่อ)

พ.ศ. ๒๕๖๖

2.3 เทคนิคการก่อสร้าง

(ข้อ 2.3 อาจจะแทรกอยู่ในการอธิบายโบราณสถานแต่ละองค์/
หลัง ก็ได้)

บทที่ 3 การขุดค้นทางโบราณคดี

อธิบายเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการขุดค้น โดยภาพรวม

3.1 หอสมุดขุดค้น

- ชั้นดินธรรมชาติ
- ชั้นดินทางโบราณคดี (วัฒนธรรม)
- โบราณวัตถุแบ่งตามชั้นดินสมมุติ
- โบราณวัตถุแบ่งตามชั้นวัฒนธรรม (แบ่งประเภทตาม
โบราณวัตถุที่ได้จากการขุดแต่ง)
- บทวิเคราะห์แปลความ
- สรุป

3.2 หอสมุดค้น

3.3 สรุป

บทที่ 4 รายการบูรณะโบราณสถาน

4.1 สภาพก่อนการบูรณะโบราณสถาน

4.1.1 คำหนัก

- ส่วนหลังคา
- ส่วนอาคาร
- ส่วนฐาน
- อื่น ๆ

4.2 การบูรณะโบราณสถาน

4.2.1 คำหนัก

4.3 โบราณสถานภายหลังการบูรณะ

4.3.1 คำหนัก

4.3.2 อื่น ๆ

บทที่ 5 การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ

5.1 คำนประวัตินิยฐานโบราณคดี

5.2 รูปทรงสันนิษฐานทางสถาปัตยกรรม

บทที่ 6 สรุป

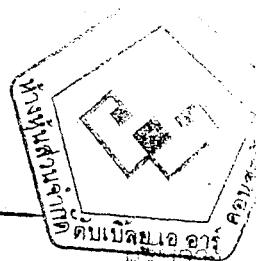
เชิงอรรถ (อาจจะนำไปไว้ในบทก็ได้)

ลงชื่อ

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ)

ลงชื่อ

พยาน (ลงชื่อ)

พยาน

บรรณานุกรม

ภาพถ่าย (อาจจะจัดแบบแทรกในเนื้อหาก็ได้)

ภาพลายเส้น (อาจจะจัดแบบแทรกในเนื้อหาก็ได้)

แผนผัง

ภาคผนวก I การศึกษาออกแบบเพื่อการบูรณะ (ถ้าหากสัญญาจ้างนั้น กำหนดไว้ให้ทำรายการนี้ด้วย)

ฯลฯ

7. วัสดุที่นำมาใช้ในการทำงาน

1. ไม้แปรรูปทั่วไป มอก. 424-2525 เป็นไม้เนื้อแข็งในประเทศไทยที่มีคุณภาพดี อบอุ่นหรือสิ่งตกแห้งดีแล้ว ไม้เป็นคา บิด งอ ร้าว ตัดกระพี้ ฟู มีปลวก มอด แข็งแรงตรงสวยดี ขนาดตามแบบ ได้แก่ ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้มะค่า ไม้ตะเคียน เท่านั้น
2. กระเบื้องมุงหลังคา เป็นกระเบื้องว่าวสีแดง ต้องเป็นกระเบื้องที่มีลักษณะแข็งแรงงอไม่บิดเบี้ยว หรือโค้งงอ คัดเลือกเอาแต่แผ่นที่ดีใช้ และต้องให้ผู้ควบคุมงานเห็นชอบก่อน
3. น้ำยารักษาเนื้อไม้ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์คุณภาพเทียบเท่าเซลส์โคร์ทหรือ โซลิกันัม เป็นต้น
4. ตะปูเกลียว ต้องเป็นตะปูเกลียวทองเหลืองแท้ มิใช่เหล็กชุบทองเหลือง เพื่อใช้งานการตัดต่อ ปะไม้ได้ดี ไม่เป็นสนิมผุกร่อนเร็ว
5. อุปกรณ์งานไฟฟ้า
 - อุปกรณ์ไฟฟ้าที่จะนำมาติดตั้งต้องเป็นของใหม่และมีคุณภาพดี รวมทั้งไม่เคยใช้งานมาก่อน โดยผู้รับจ้างจะต้องส่งตัวอย่าง Cataloge และหรือรายละเอียดอุปกรณ์ไฟฟ้าให้คณะกรรมการตรวจการจ้าง และสถาปนิกผู้ออกแบบพิจารณาเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรเสียก่อนที่จะดำเนินการจัดซื้อและติดตั้ง

หมายเหตุ วัสดุก่อสร้างต่าง ๆ ที่ใช้ในงานนี้ ให้ใช้วัสดุตามมาตรฐานอุตสาหกรรมของกระทรวงอุตสาหกรรม ให้ผู้รับจ้างนำตัวอย่างให้ผู้ควบคุมงานพิจารณาเห็นชอบก่อนนำไปใช้งาน

8. อื่น ๆ

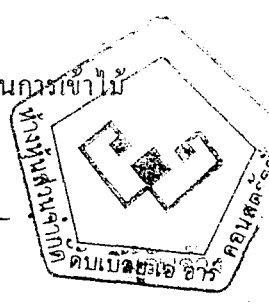
มาตรฐานฝีมือช่าง

8.1 ช่างไม้ ต้องเป็นช่างมีฝีมือ มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถในการเข้าไม้ ตัดต่อไม้ แต่ละประเภท

(Handwritten signature)

ผู้ว่าจ้าง (ลงชื่อ) _____
พยาน (ลงชื่อ) _____

(Handwritten signature)

พยาน _____

9. ข้อปฏิบัติในระหว่างดำเนินการ

1. ก่อนที่ผู้รับจ้างจะทำงานในส่วนใด ๆ ผู้รับจ้างจะต้องสอบถามผู้ควบคุมงานให้เข้าใจเสียก่อน หากผู้รับจ้างทำไม่ถูกต้องตามแบบ และรายการที่กำหนด ขาดความมั่นคงแข็งแรง ผู้ควบคุมงานมีอำนาจสั่งแก้ไข โดยให้ทำขึ้นใหม่ให้ดี หรือถูกต้องให้มีความมั่นคงแข็งแรงในส่วนนั้น ๆ ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามและจะไม่คิดมูลค่าเพิ่มแต่อย่างใด
2. ในระหว่างปฏิบัติงานหากเกิดความเสียหายใด ๆ ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สิน ไม่ว่าจะทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในรูปแบบ-รายการ ที่ผู้ว่าจ้างจะต้องทำหรือไม่ก็ตาม ผู้รับจ้างจะต้องใช้ค่าเสียหายนั้น ๆ ให้แก่ผู้รับจ้าง
3. ผู้ว่าจ้างหรือผู้ควบคุมงานมีสิทธิที่จะห้ามช่างหรือคนงานผู้รับจ้างคนใดคนหนึ่งหรือหลายคนไม่ให้มาปฏิบัติงานได้ ถ้าหากว่าเป็นผลเสียหายแก่ผู้ว่าจ้าง หรือประพฤติน่ารังเกียจต่อผู้ควบคุมงาน ผู้รับจ้างจะต้องปฏิบัติตามเสมอ
4. การกำหนดรูปแบบ-รายการ-ขนาด-ระยะ-ชนิด และวิธีการ ถ้าเกิดมีข้อแย้งกันระหว่างรูปแบบกับรายการ ให้ผู้รับจ้างยึดรายละเอียดในรายการแบบเป็นเกณฑ์ และที่สำคัญที่สุดก็คือ จะต้องยึดรูปแบบตามสภาพหลักฐานของเดิมเป็นต้นแบบในการทำงาน ผู้รับจ้างต้องคำนึงถึงความมั่นคงแข็งแรงควบคู่กันไปด้วย และถ้าหากเกิดมีปัญหากับรูปแบบ-รายการ หรือสภาพปัจจุบันของ โบราณสถาน ซึ่งไม่สามารถจะตัดสินใจได้ระหว่างปฏิบัติงาน จำเป็นต้องได้รับคำปรึกษาจากคณะกรรมการตรวจการจ้างหรือผู้ออกแบบรายการ
5. ผู้รับจ้างจะต้องแต่งตั้งหัวหน้างานอยู่ประจำ ณ สถานที่ปฏิบัติงานตลอดเวลา และแจ้งให้ผู้ควบคุมงานทราบ เพื่อผู้ควบคุมงานจะได้สั่งการได้สะดวก และถือว่าได้สั่งการแก่ผู้รับจ้าง โดยสมบูรณ์
6. เมื่อผู้รับจ้างจะส่งมอบงานงวดสุดท้าย จะต้องทำความสะอาดบริเวณที่ปฏิบัติงาน และบริเวณใกล้เคียง ให้สะอาดเรียบร้อย รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างชั่วคราว เมื่อเสร็จสิ้นงานต้องรื้อออกให้หมดสิ้นก่อนการส่งมอบงาน

10. อื่น ๆ

1. การบันทึกรายละเอียดงานบูรณะ

ให้ผู้รับจ้างดำเนินการบันทึกภาพการบูรณะดังกล่าว โดยแสดงสภาพก่อนบูรณะรายละเอียดขณะทำการบูรณะ และรายละเอียดในตำแหน่งเดิม เมื่อได้บูรณะเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยจัดทำ

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

พ. งาม

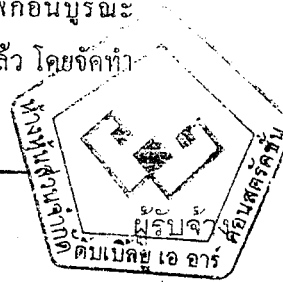
ผู้ว่าจ้าง

พ. งาม

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

[Handwritten signature]

พ. งาม

เป็นภาพถ่ายสีขนาด 5" x 7" ประมาณไม่ต่ำกว่า 80 ภาพ 2 ชุด จัดใส่อัลบั้มให้เรียบร้อย และบันทึกลงในแผ่น CD/DVD จำนวน 10 แผ่น

2. ให้ผู้รับจ้างจัดทำรายงานรายละเอียดการบูรณะ

เริ่มตั้งแต่วันที่ปฏิบัติงานรายวัน รายละเอียดการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน หลักฐานที่พบใหม่ เทคนิคการก่อสร้างการออกแบบ หรือทำ Shop drawing ส่วนที่สำคัญ รวมถึงการวิเคราะห์รูปแบบทางสถาปัตยกรรม และบทสรุป ประกอบด้วย ต้นฉบับ 20 เล่ม ส่งมอบให้ผู้ว่าจ้างในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย พร้อมบันทึกรายงานลงแผ่น CD/DVD จำนวน 50 แผ่น

3. ในการส่งมอบงานงวดสุดท้าย ผู้รับจ้างต้องดำเนินการจัดทำรายงานการบูรณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 รายงานการบูรณะ มีรายละเอียดประกอบด้วย

- รายละเอียดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมบริเวณโบราณสถานและที่ตั้งโดยสังเขป
- รายละเอียดเกี่ยวกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาดำเนินการ
- รายละเอียดเกี่ยวกับการบูรณะ
- รูปแบบรายการที่ใช้ในการบูรณะ
- ภาพถ่ายและรายงานรายละเอียดการบูรณะในข้อ 1 และ 2
- ปัญหาและอุปสรรค (ถ้ามี)

3.2 ส่งรายงานการบูรณะดังกล่าวข้างต้นให้ผู้ควบคุมงานและประธานตรวจการจ้าง

- ตรวจสอบก่อนจัดพิมพ์ต้นฉบับ

3.3 การพิมพ์รายงานให้พิมพ์ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ บนกระดาษ A-4 รายละเอียดรูปแบบให้ถ่ายย่อลงบนกระดาษไม่ใหญ่กว่า A-3 โดย ตรวจสอบขนาดจริงได้

3.4 รายงานตามข้อ 2 ให้ผู้รับจ้างจัดทำรายงานฉบับจริง (ภาพสี) จำนวน 20 เล่ม พร้อมบันทึกรายงานลงแผ่น CD/DVD จำนวน 50 แผ่น

6. ให้ผู้รับจ้างทำความสะอาดพื้นที่ทำงานก่อนทำการส่งมอบงานงวดสุดท้าย

กิตติภูมิ / ร่าง
พัชรภรณ์ / พิมพ์
..... / ตรวจ

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

ผู้ว่าจ้าง

พยาน

(ลงชื่อ)

(ลงชื่อ)

ผู้รับจ้าง

พยาน

